

NOTULEN van de openbare vergadering van de raad der gemeente Voorschoten, gehouden op 8 november 2018 om 13.00 uur.

Voorzitter: mevrouw P.J. Bouvy Koene, burgemeester.

Plaatsvervangend griffier: Mw. M. Elkerbout.

Aanwezige leden: de heer A.E.T. Andringa, mevrouw S.J. Boom, de heren J.Ph. Bos, P. de Bruijn, A. Deuzeman, drs. S.W.C. van den Dool en C.J. van der Elst, A.B. de Graaf, drs. P 't Lam, B. Lavrijsen en E.M.L.H. Maassen, mevrouw K.S. van Meenen, de heer M.P.A. van Oostrum, mevrouw M.H.R. Persoon, de heer J.A.E.L.M. van Rixtel, mevrouw J.C. Schroot en de heren A.A. in 't Veen, G. Zeelt en R.J.M. Zoetemelk.

Afwezig: mr. drs. C. Bremmer en mevrouw drs. E.C. van Herk.

Aanwezige wethouders: de heer mr. M.N. Cramwinckel, mevrouw drs. M.A.M. Lamers en de heer drs. N. Mol.

1. Opening

De **voorzitter**: Leden van de raad, maar ook belangstellenden, kijkers en luisteraars; want wie wil nou het hoogtepunt van het jaar missen, de begrotingsbehandeling om te bepalen met welke middelen volgend jaar weer goede dingen voor Voorschoten gedaan kunnen worden? Ik ben blij dat u er allemaal bent. Ik kijk uit naar een positieve en constructieve middag waarop we met elkaar de discussie zullen voeren.

Er zijn berichten van afwezigheid ontvangen van de heer Cees Bremmer van de CDA-fractie en van mevrouw Esmee van Herk van de Fractie Van Herk. Ik mag vanaf deze kant alvast een kleine voorsprong nemen door mevrouw Persoon te feliciteren met haar verjaardag. Van harte! Wat kun je op je verjaardag beter doen dan gewoon in de raad van Voorschoten te zitten? Buiten is het mooi weer, maar het terrasje doen we morgen.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Algemene beschouwingen bij de Programmabegroting 2019–2022

De **voorzitter**: Ik stel voor om de sprekersvolgorde aan te houden zoals die gebruikelijk is bij begrotingsbehandelingen in het parlement. Dat betekent dat als eerste de fractievoorzitter van het CDA zal spreken, als tweede die van de VVD, als derde die van ONS Voorschoten, als vierde die van GroenLinks, als vijfde die van de SP, als zesde die van D66 en als zevende die van de Partij van de Arbeid.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Voorzitter. U en ik komen uit de generatie van Joop Zoetemelk, die altijd de eeuwige tweede was. Ik ben van 1961 en heb hem dus meegeemaakt. Ik mag nu als eerste. Daar ben ik dus zeer tevreden mee; dank u wel.

Allereerst wil ik het college en de ambtelijke organisatie bedanken voor het vele werk dat is verricht om ons deze begroting voor te leggen. Dat is vorige week al door diverse fracties in de commissie gedaan, maar ik heb het tot vanavond bewaard. Er is in ieder geval een prima stuk werk geleverd. Het is altijd veel werk. Dank daarvoor.

Duurzaam vooruitstrevend samenwerken aan slimme oplossingen voor een sterk Voorschoten; dat belooft de coalitie voor de raadsperiode 2018–2022. Voor deze raad is er de opdracht te bezien hoe het staat met deze mooie beloften. U begrijpt dat wij uitkeken naar deze eerste begroting, de start van de grote ommekeer waarin dit college het verschil maakt. De keuze van dit links-liberale college zou, volgens eigen zeggen, anders zijn: duurzamer, socialer en met de economie als richtsnoer. Of moet ik stellen: met de economie als nieuwe religie? Het klinkt nogal uitdagend en prikkelend. En dan hebben we het nog niet gehad over de aangekondigde nieuwe bestuurscultuur.

Deze begroting is echter een uitwerking van de al aangekondigde financiële veranderingen en het in de begroting verwerken van de door de provincie geëiste reserves voor de komende jaren. De vraag is of deze begroting de sleutel is voor het aangekondigde succes. Of straalt deze coalitie alleen maar succes uit? Ik zie veel lucht maar nog weinig bruis. Wat ik wel lees, is dat "een bruisend Voorschoten vraagt om een bruisende economie en toekomstbestendige voorzieningen". Ook het CDA vindt dat economie belangrijk is maar om het nu te verheffen boven alles, gaat ver. Ruimte geven en stimuleren zijn prima maar doorschieten is nooit goed. We leven in een 24-uurs economie. Dat levert veel bewegingen op en onrust. Deze week las ik een artikel van een hoogleraar, die schreef dat stress de grootste be-

dreiging is van onze maatschappij. Dit links-liberale college wil de openingstijden van winkels volledig vrijgeven. Een klein beetje rust houden in bewegingen rond de bruisende economie kan geen kwaad en dat geldt zeker voor onze traditionele feestdagen. Het gaat hierbij om welzijn en duurzaamheid.

Over economie gesproken: we willen met een motie een signaal afgeven naar de provincie dat tijdens de vier jaar durende reconstructie van de Lammenschans geen extra vertragingen mogen optreden voor het verkeer. Dit moet bij de onderhandelingen bij de aanbesteding worden meegenomen. Wij doen dan ook een dringend verzoek aan de wethouder Verkeer om daar samen met de Leidse collega werk van te maken bij de provincie. De motie, die ook is ondertekend door de PvdA, luidt:

"Motie 083.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- a. de verkeerssituatie bij de Lammenschansbrug chaotisch is;*
- b. dit nog jaren zal aanhouden;*
- c. de aankomende reconstructie vier jaar gaat duren;*
- d. in die jaren de verkeerschaos niet verder mag toenemen;*

van mening dat als een essentiële voorwaarde bij het gunnen van de opdracht geldt dat de doorstroming tijdens de werkzaamheden in zo goed mogelijke banen wordt geleid en dat een uiterste inspanning wordt gedaan om verslechtering daarvan te voorkomen;

verzoekt het college bij de provincie erop aan te dringen dat bij het gunnen van de opdracht wordt meegegeven dat een uiterste inspanning wordt gedaan om verslechtering van de doorstroming te voorkomen en dat dit als voorwaarde bij de aanbesteding als eis wordt meegenomen,

en gaat over tot de orde van de dag."

Dit heeft alles te maken met de toegankelijkheid van en naar de A4. Nu ik het toch over de A4 heb: we willen de toegenomen geluidsoverlast van de A4 verminderen door een geluidswal. Onze suggestie is dat deze in het kader van duurzaamheid er één is van deels zonnecollectoren, die de A4 een stuk duurzamer maken. Misschien

biedt dit betere mogelijkheden voor de financiering daarvan en vergroot dit de politieke haalbaarheid van het plaatsen van de geluidswal.

Ja, voor dit alles is veel geld nodig. Zuinigheid is echter een groot inkomen: een juiste balans tussen inkomsten en uitgaven, geen ronde maar een gezonde begroting. Uw college schrijft dan ook dat vanaf 2020 een stevig overschot is gecreëerd, maar hoe zeker is dat overschot, onder andere gezien de ontwikkelingen in het sociaal domein en de nog niet verwerkte septembercirculaire van dit jaar? Graag krijg ik hierop straks een reactie van het college.

Het college gaat voor duurzame toekomstbestendige oplossingen. Daarbij vindt u ons aan uw kant, maar past daar dan een ingrijpende verbouwing van de bibliotheek bij? Is investeren in nieuwbouw met een langere levensduur financieel en qua milieueisen niet veel duurzamer? Een geheel nieuw gebouw kent een levensduur van 40 jaar, terwijl na een renovatie met een termijn van 20 jaar wordt gerekend. Er komt veel geld vrij als we het Cultureel Centrum, de bibliotheek en mogelijk een groot deel van het gemeentehuis verkopen. Als we met dit geld een multifunctioneel gebouw maken met ruimte voor de bieb, het filmtheater maar bijvoorbeeld ook de gemeentelijke balies en flexibele werkplekken, is dat toch toekomstbestendiger? Je kunt er ook zzp'ers kwijt en misschien wel een balie van een bank die meerdere gebouwen sluit en zich misschien één keer in de week daar wil vestigen om mensen te ontvangen. Om dit te toetsen wil het CDA naast het onderzoek naar de mogelijkheid van de uitbreiding van het huidige bibliotheekgebouw ook een onderzoek naar een compleet nieuw onderkomen op de locatie van Het Kruispunt. Het CDA wil een brede businesscase om een goede afweging te kunnen maken. Ik verwijs hierbij naar onze motie, die luidt:

"Motie 084.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018, overwegende dat:

- *de raad in 2017 heeft besloten het Cultureel Centrum inclusief de filmzaal in 2021 te sluiten;*
- *aan een filmzaal in Voorschoten een duidelijke behoefte is;*
- *de bestuurlijke inzet voor wat betreft de (nieuwe) locatie van de bibliotheek en het Cultureel Centrum dan wel de filmzaal altijd is geweest deze te positioneren in het dorpscentrum van Voorschoten;*

- *de raad in 2016 heeft besloten een programma van eisen voor een nieuwe locatie van de bibliotheek en het Cultureel Centrum uit te werken en vast te (willen) stellen, hetgeen desondanks nog niet heeft plaatsgevonden;*
- *de raad middelen beschikbaar heeft gesteld voor het onderzoek naar de verplaatsing van de bibliotheek en het Cultureel Centrum naar het centrum van Voorschoten, waarbij deze middelen als gevolg van het provinciaal toezicht bij (het vaststellen van) de jaarrekening 2017 zijn doorgeschoven naar 2018;*
- *in de jaarrekening 2017 dan wel het bijbehorende raadsvoorstel is opgenomen 'dat de gedachte aan het realiseren van een MFA in het centrum daarbij niet helemaal wordt losgelaten';*
- *(de resultaten van) een onderzoek naar een nieuwe locatie voor bibliotheek en het Cultureel Centrum tot op heden nooit aan de raad is voorgelegd, ondanks het beschikbaar stellen en doorschuiven van middelen daardoor;*
- *a priori investeren in de uitbreiding en renovatie van een bouwkundig gedaateerde accommodatie (i.c. de bibliotheek) niet leidt tot een optimaal maatschappelijk, financieel en duurzaam rendement van schaarse publieke middelen;*
- *aan investeren een zorgvuldige afweging over de wijze van inzet van schaarse publieke middelen vooraf behoort te gaan;*
- *in het centrum, tegenover Albert Heijn, naar verwachting op korte termijn een kavel vrijvalt, waardoor zich een unieke en eenmalige kans voordoet om een (culturele) MFA te realiseren in het centrum van Voorschoten;*
- *de opbrengst van de verkoop van de bibliotheeklocatie en de locatie van het Cultureel Centrum (deels) kan worden ingezet als kostendrager voor een nieuwe MFA in het centrum van Voorschoten;*
- *het afstoten van de bibliotheeklocatie c.q. het verplaatsen van de functie van de bibliotheek en de filmzaal naar het centrum van het dorp op drie locaties leidt tot nieuwe mogelijkheden;*
- *een meerderheid van de raad (telkens) bereid is middelen te investeren in de bevordering van een bruisend en vitaal dorpscentrum;*

verzoekt het college de raad in 2019 een brede businesscase voor te leggen waaruit blijkt op welke locatie (de oorspronkelijke bibliotheek of het centrum) een optimaal maatschappelijk (duurzaam) rendement kan worden behaald voor wat betreft de investering in c.q. de realisatie van een filmzaal en/of een bibliotheek,

en gaat over tot de orde van de dag."

Meer sturing aan de voorkant op meerdere terreinen, af en toe een sleutelpositie innemen, visie tonen en doorpakken! Ik hoor de wethouder van Financiën al steeds het woord "voorkantsturing" gebruiken. Dus nu al aan de slag met het vaststellen van de ruimtelijke kaders voor de locaties Cultureel Centrum, Het Kruispunt en het terrein van de Moeder Gods Kerk. Waarom starten we niet met het opstellen van kaders, zoals we dat doen in de Duivenvoordecorridor? Als we geen actie ondernemen, staan er over tien jaar nog geen woningen, terwijl de vraag op dit moment heel groot is. Wij dienen ook hiertoe een motie in. De motie, die ook is ondertekend door ONS Voorschoten, luidt:

"Motie 086.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- *Voorschoten voor grote opgaven staat om te komen tot een gevarieerder aanbod van woningen voor starters, voor personen met een smalle beurs en senioren;*
- *in zowel het coalitieakkoord als de Programmabegroting 2019-2022 hierover stevige doelstellingen zijn geformuleerd;*
- *de wachtlijst voor een huurwoning in Voorschoten gemiddeld acht jaar bedraagt;*

constaterende dat:

- *in Voorschoten de komende jaren op verschillende locaties, zoals de locatie Moeder Godskerk, de locatie Kruispunt en de locatie Cultureel Centrum, woningbouw zal plaatsvinden;*
- *de gemeenteraad in november 2015 heeft besloten dat het college de raad voor de start van een bestemmingsplanprocedure betreft bij de richting die met een nieuw op te stellen bestemmingsplan wordt ingeslagen, door middel van een zogenaamde startnotitie;*
- *voorkantsturing bij beleidsvorming brede steun heeft van de raad;*

van mening dat woningbouw op de genoemde locaties wordt bespoedigd indien in een vroeg stadium wordt gestart met vaststellen van een startnotitie waarin de richting die met een nieuw op te stellen ontwerpbestemmingsplan wordt ingeslagen, is opgenomen;

verzoekt het college om voor wat betreft de locatie van de Moeder Godskerk, de locatie Kruispunt en de locatie Cultureel Centrum een startnotitie uit te werken waarin de kaders voor een nieuw ontwerpbestemmingsplan zijn opgenomen, en deze startnotities in 2019 aan de raad voor te leggen."

In de begroting staat: "Zwemmen in Voorschoten moet in de toekomst mogelijk blijven." Is dat in de Vliet of in Het Wedde? Wat ons betreft uiteraard in Het Wedde. We willen echter niet wachten op ellenlange exercities, second opinions en alternatieve scenario's. De vraag moet worden omgedraaid: welk bedrag willen en kunnen we vrijmaken in de begroting na 2021 om het zwembad open te houden? Uit het rapport van de taskforce blijkt dat we prima kunnen voortbouwen op het fundament van Sportfondsen en dat Sportfondsen het goed doet. Wij denken daarnaast in 2023 dekking te hebben gevonden om het zwembad te kunnen behouden. Ik heb net gezien dat de vragen beantwoord zijn en we zijn hierin bevestigd: als het goed is, komt in 2023 € 309.000 vrij. Onze motie houdt dan ook vooral in dat we niet verder moeten praten maar duidelijk moeten zijn. Het Wedde blijft open. De motie luidt:

"Motie 082.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018, overwegende dat:

- in de raad brede steun leeft voor de instandhouding van zwembad Het Wedde na 2021;*
- uit het rapport van de Taskforce 'Zwemmen in Voorschoten' van 25 oktober 2018 blijkt dat zwembad Het Wedde een duidelijke maatschappelijke functie vervult en jaarlijks een bovengemiddeld aantal bezoekers ontvangt, zodat behoud van zwembad Het Wedde ook na 2021 noodzakelijk is;*
- de opening van een nieuw zwembad in Leiden de functie van zwembad Het Wedde niet kan vervangen;*
- zwembad Het Wedde in 2023 in financiële zin zal zijn afgeschreven, zodat vanaf 2023 een bedrag van € 318.000 aan kapitaallasten vrijvalt in de begroting;*
- toekomstige sluiting van zwembad het Wedde met zich meebrengt dat het onderhoud ervan kan worden beperkt tot wat in het rapport van de Taskforce calamiteitenonderhoud wordt genoemd, zodat binnen het onderhoudsbudget*

- van Het Wedde middelen vrijvallen die kunnen worden ingezet voor de dekking van andere exploitatielasten van het zwembad dan de onderhoudslasten;*
- de huidige exploitatiebijdrage voor het zwembad in structurele zin te hoog is, zodat deze structureel kan worden gereduceerd;*
- Voorschoten een investeringsplafond van € 100.000,- per jaar kent, zodat de volledige inzet van de vrijvallende kapitaallasten van het zwembad ten behoeve van andere initiatieven vanaf 2023 niet aan de orde is;*
- duidelijkheid op korte termijn moet worden geboden over de instandhouding van zwembad Het Wedde, zodat bezoek blijft komen c.q. ter zake geen derving van inkomsten optreedt, en kennis c.q. arbeidsplaatsen als gevolg van de sluiting van het zwembad niet verloren zal of zullen gaan;*
- voor de instandhouding van het zwembad in 2022 incidentele dekking in de begroting dient te worden gevonden;*

verzoekt het college, binnen de begroting:

- incidentele dekking te zoeken voor de exploitatielasten van het zwembad in 2022;*
- structurele dekking te zoeken voor de gereduceerde exploitatielasten van het zwembad door inzet van:*
 - o de vrijvallende kapitaallasten van het zwembad, of een aandeel daarvan, vanaf 2023;*
 - o de vrijvallende onderhoudslasten, of een aandeel daarvan, indien het zwembad zich vanaf 2023 beperkt tot calamiteitenonderhoud."*

Een compliment aan onze gemeente en opeenvolgende colleges. Ik was namelijk verrast toen ik de nieuwsberichten van Unity las. Ik heb nog even gekeken of het niet in de rubriek nepnieuws stond, maar Voorschoten is echt de meest duurzame gemeente van Zuid-Holland. Dit blijkt uit de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2018. Ik mis in deze begroting echter nog concrete plannen en daarmee de kosten waar we rekening mee moeten houden. Ook hier geldt dat de regie pakken de sleutel is tot succes. Een voorbeeld van een goede actie is de motie van vorig jaar van GroenLinks en het CDA om wijkambassadeurs te benoemen. We zijn verheugd dat dit is opgepakt en dat we dit teruglezen in de begroting. Het is prima om burgers te helpen om duurzamer te worden.

Het sociaal domein begint financieel te kraken. Initiatieven en experimenten, gefinancierd uit reserves, zijn mooi, maar de financiële resultaten tellen. Gaat de transitie wel snel genoeg? Welke invloed heeft een mogelijke overgang naar de Leidse re

gio? Het sociaal domein betaalbaar en toegankelijk houden is een uitdaging. Het belangrijkste is dat onze burgers goede zorg krijgen en dat we die kunnen blijven betalen. Geld is gelukkig maar een deel van de sleutel voor succes bij welzijn en welbevinden. We moeten omzien naar elkaar: in de buurt, in banen en in de zorg. Mantelzorgers verdienen alle steun en aandacht. We vieren nu de Dagen van de Mantelzorgers. Er wordt stilgestaan bij mensen die met grote inzet zorg verlenen, maar voor mantelzorg is het belangrijk dat familieleden in de buurt van hun ouders en familie kunnen blijven wonen. Ook ons woon- en bouwbeleid zal daarop gebaseerd moeten zijn. Om dit concreet te maken, dient het CDA een motie in met als strekking dat bouwen gericht moet worden op jongeren, starters en ouderen, met voorrang voor Voorschotenaren. Ik verwijs naar de inhoud van de motie, die luidt:

"Motie 085.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- *in het coalitieakkoord opgenomen is en ook verwoord is in de programmabegroting dat er een sterke behoefte is aan sociale woningbouw voor starters en ouderen om doorstroming te bevorderen;*
- *de gemeente Voorschoten in vergelijking met het gemiddelde in Nederland en andere gemeenten in de regio Holland-Rijnland een relatief hoge gemiddelde woningwaarde (WOZ-waarde) heeft;*
- *er een sterke toename van 75-plussers aan komt met een piek in de periode 2020-2025 (zie Woonvisie 2016-2019);*
- *de wetswijzigingen en het landelijk beleid ertoe leiden dat kwetsbare groepen, waaronder senioren, langer thuis blijven wonen (Woonvisie 2016-2019);*
- *mensen daar zullen willen wonen waar hun sociale netwerk is/ waar familie woont, zodat mantelzorg beter te organiseren valt (Woonvisie 2016-2019);*
- *een evenwichtige verhouding tussen jongeren/starters, gezinnen en ouderen belangrijk is, al is het alleen maar om het rijke vrijwilligersleven overeind te houden (Woonvisie 2016-2019);*
- *de gemiddelde inschrijfduur 1 /- 8 jaar is (Woonvisie 2016-2019);*
- *er regionaal bij sociaal woningbouw sprake is van het verdelen van schaarste;*
- *een aantal gemeentes die deelnemen aan regionaal huisvesting, al een uitzonderingspositie hebben met betrekking tot toedeling van sociale huur- en sociale koopnieuwbouwwoningen/appartementen;*

roept het college op om zich sterk te maken om voorrang te bewerkstelligen voor Voorschotense jongeren/starters en ouderen in de Regionale Huisvestingsverordening bij het toekennen van sociale huurwoningen en sociale koopwoningen/appartementen in nieuwbouwprojecten in de gemeente Voorschoten, en gaat over tot de orde van de dag."

Een mooie ontwikkeling is De Cultuurfabriek. Dit is een prachtkans om het cultuurbeleid in Voorschoten anders in te vullen. Het nieuwe netwerk van 30 organisaties gaat in gesprek met de wethouder over hun ideeën voor een vernieuwd cultuurbeleid en samenwerking. Kan de wethouder al iets zeggen over zijn insteek bij dat overleg? Hier komen participatie en voorkantsturing – oftewel: het uitnodigend besturen – namelijk bij elkaar. Wij zijn erg benieuwd.

En dan de bestuurlijke toekomst van Voorschoten; ik zag u al denken: waar blijft dat onderwerp? Het beste bewijs voor goede samenwerking is vertrouwen. Nu de druk op fusie in de Leidse regio lijkt te zijn verminderd, kan er eindelijk met vertrouwen worden gewerkt aan een verdere opbouw en verbetering van een sterkere regio. Er kan nu vaart worden gemaakt. De vraag blijft echter: vliegen we in de toekomst niet af op een fusie in de Leidse regio? Het college heeft op mijn vraag toegezegd dat bij een onverhoopte fusiediscussie Voorschoten een eigen keuze kan maken met de dan geldende opvattingen en verwachtingen. Het college heeft toegezegd dit op te nemen in de beleidsstukken. Ik dank het college hiervoor.

Een ander punt. In Oegstgeest zijn opmerkingen gemaakt over de financiële situatie in Leiden. Volgens de VVD in Oegstgeest vormt de "gigantische schuld" waar Leiden op afstevent, "een gevaar voor de stabiliteit van de Leidse regio". Hoe staat deze coalitie hiertegenover? Gezien het bovenstaande is er alle reden om de Voorschotense belangen goed in de gaten te houden.

Leiden heeft als bijnaam "de Sleutelstad". Die Leidse sleutels verwijzen naar Petrus, de beschermheilige van de Leidse Pieterskerk en daarmee van de stad. Voor het succes van de Leidse regio zijn echter vijf sleutels nodig: vijf gemeenten moeten samenwerken tot een succes maken met behoud van eigen waarden en met die waarden de regio versterken. U heeft één van die vijf sleutels in handen. Voorzitter, ik heb een traditie hoog te houden. Ieder jaar krijgt u van mij naast een bos bloemen voor uw inzet een symbolisch cadeau. Dit keer is dat de sleutel van Voorschoten. Ik wil daarmee symboliseren dat u samen met uw college een belangrijke taak heeft om de Voorschotense belangen en kernwaarden in de Leidse regio te verte-

genwoordigen. Daarmee bent u beschermheilige van Voorschoten en hebben wij als CDA in dit liberale geweld nog iets christelijks kunnen regelen.

(De heer Zoetemelk overhandigt het cadeau en de bloemen aan de burgemeester.)

De **voorzitter**: Je kunt dit ook als hamer gebruiken, maar laat ik dat niet doen, want dat zou geen recht doen aan dat wat ermee wordt beoogd. Het is echt een heel mooie sleutel. Ik weet niet wiens handarbeid dit heeft gemaakt, maar het wapen van Voorschoten zit er zelfs in. Ik schat zomaar in dat dat vanaf theelepeltjes komt, maar het staat er toch maar mooi op. Het is echt een heel mooi exemplaar. Dank daarvoor! Ik zal mij blijven inzetten voor de belangen en het welzijn van de inwoners van Voorschoten.

We hebben ook als nieuwigheid dat de andere fracties de gelegenheid hebben om nog vragen te stellen. Wie wil daar gebruik van maken?

De heer **Andringa** (D66): Ik heb een vraag naar aanleiding van één van de moties die de heer Zoetemelk zojuist heeft ingediend, namelijk motie 085 over de voorrangregeling voor Voorschotenaren. We snappen dat idee en we vinden het sympathiek, maar bent u bereid om dat iets te verbreden? Het moet immers gaan om de bredere binding. Het gaat niet alleen om mensen die hiervandaan komen, maar bijvoorbeeld ook om mensen die hier vanwege hun werk, mantelzorg of andere zaken echt een binding hebben met het dorp. Zij moeten die kans krijgen. Bent u dus bereid om de motie in ieder geval wat breder in te steken?

De heer **Zoetemelk** (CDA): Diezelfde opmerking hebben we in de fractie hierover gekregen. We hebben inderdaad gezegd dat het breder is, want als mensen hierheen terug willen verhuizen, moet er ook een kans zijn om weer dicht bij hun ouders te gaan wonen. De motie moet dus breder worden gezien. Het gaat weliswaar om het op Voorschotenaren richten van bouwen en om toewijzingen voor Voorschotenaren, maar het is inderdaad ook gericht op misschien de terugkeer van Voorschotenaren.

De heer **Andringa** (D66): Dat is inderdaad een verbreding, ook een relevante verbreding, maar het moet – om het even te chargeren – niet alleen gaan om de afkomst, dus om waar je vandaan komt. Het moet gaan om een bredere binding. Dat punt willen wij echt maken. Het is prima dat dit ook om terugkeerders gaat, maar wij vinden dit ook belangrijk voor mensen van wie de ouders hier wonen en die hier zelf niet vandaan komen maar die het als mantelzorger belangrijk vinden dat ze dicht bij hun ouders kunnen wonen of voor mensen die een baan in Voorschoten hebben ge-

kregen en die in Voorschoten willen gaan wonen omdat ze niet met de auto van buiten willen hoeven te komen. Ook dan heb je een binding met het dorp. Dit is voor ons dus echt belangrijk. Dat is eigenlijk ook onze oproep tot het college: maak een bredere visie op wat we "binding met Voorschoten" vinden en hoe we dat in de Woonvisie kunnen verwerken.

De heer Zoetemelk (CDA): Ik ben het met u eens. Ik spreek van "Voorschotenaren", omdat ik denk: ze komen vast uit Voorschoten en willen graag terug. Maar ik zie het breder. Als mensen kunnen terugkeren, bijvoorbeeld naar ouders die hier zijn gaan wonen, moet het ook mogelijk zijn om terug te keren om zorg te kunnen verlenen.

De heer Van den Dool (VVD): Voorzitter. Voorschoten is een sterk dorp; daar heeft u zojuist ook een stevige sleutel van gekregen. Waar je ook bent in ons dorp, je voelt gezelligheid, betrokkenheid en inzet van en voor elkaar om in ons mooie dorp te wonen en te genieten. De VVD zet zich in voor iedereen die kiest voor meedoen. Het maakt niet uit hoe oud je bent, wat je opleiding is en hoe groot of hoe klein je portemonnee ook is. Wij vinden het belangrijk dat iedereen op zijn of haar manier erbij hoort, dromen volgt en kan doen waar men goed in is. Ook al zit het soms even tegen, met en voor elkaar maken wij dit dorp, een mooi dorp waar je fiets niet telkens gejat wordt, waar je veilig en snel doorheen kunt gaan, waar sport en cultuurverenigingen bruisen, waar je innovatief kunt ondernemen, waar adequate zorg is, waar kinderen naar een goede school kunnen gaan en waar eenzame ouderen elkaar kunnen ontmoeten. Dat vergt een actief en fris bestuur om het zo vol te houden. Wij zijn dan ook trots als VVD Voorschoten om daaraan bij te dragen.

Een sterk Voorschoten heeft ook een begroting die staat in zwarte letters en met beheersbare risico's, is zelfstandig en houdt de regie over die zaken die je beter samen in de regio kunt oplossen. De vraag is of wij met deze begroting in control blijven van de leefbaarheid voor jong en oud, onze financiën, onze voorzieningen en uiteindelijk ook onze eigen zelfstandige toekomst.

Vorig jaar nog kwamen we met een forse stap in financieel herstel onder het toezicht vandaan. Nu, na de verkiezingen, zit er een nieuw bestuur, dat op die pijlers doorbouwt aan een sterk dorp. We zullen dit met frisse en vernieuwende ideeën moeten doen en daarbij soms het oude moeten loslaten. Vooruitgang is breken met die tradities die in de weg zitten. De VVD ziet dat er innovatief aan die vernieuwende ideeën wordt gewerkt binnen een sluitende begroting met een gezond evenwicht tussen inkomsten en uitgaven. Wij zien ook dat het nog maar het begin is, dat er nog zaken bij moeten en dat de detailuitwerking nog moet komen. Wij zien ook dat

er risico's zijn, maar de VVD bouwt liever actief mee en maakt keuzes om op koers te blijven voor een duurzaam en sterk zelfstandig Voorschoten, waar je graag wilt wonen en ondernemen. De thematische uitwerking van het coalitieakkoord vindt de VVD een goede basis die we daarvoor nodig hebben; daar komen we nog op terug.

De VVD vindt en ziet erop toe dat we een begroting hebben die in evenwicht is en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn, de begrotingsdiscipline. Gewogen risico's zijn beheersbaar en de schuldenlast mag niet oplopen door allerlei wensen waarop we wellicht te makkelijk ja zeggen. We zien uit naar de nota Schuldenreductie, vooral omdat er een aantal grote projecten, bijvoorbeeld met het riool, aan komen die deze begroting voor de komende jaren alweer zullen doen veranderen. De VVD Voorschoten zal kritisch toezien op de jarenlange financiële impact van projecten in de toekomst. We hebben in een moeilijke tijd flink hogere lasten van onze inwoners gevraagd, zoals de ozb. Er mag dan ook merkbaar wat terug worden gegeven. Het mag zeker geen vicieuze cirkel worden van het aangaan van leningen en het verhogen van de lokale lasten. We zullen keuzes moeten maken en inventief gaan samenwerken. Sommige zaken kunnen we ook best samen doen zonder de gemeente. Om geld te verkrijgen, steunt de VVD de verkoop van panden die voor de gemeente geen functie meer hebben of waarin beter door anderen geïnvesteerd kan worden.

Een ontwikkelingskans zit in het centrum op het MOC-terrein. De VVD wil graag dat de gemeente het uitvoerend bedrijf daar actief gaat herplaatsen, zodat we het centrum kunnen verfraaien en vooral woningen waar behoefte aan is, kunnen realiseren. Met de sluiting van het Cultureel Centrum is er ook een ontwikkelingskans, mede in combinatie met de ontwikkeling van de bibliotheek, de Kruispuntkerk en het samenvoegen van verschillende functies op het gebied van cultuur, waaronder de bibliotheek, het filmpaleis en mogelijk zelfs een éénloketfunctie voor het regelen van zorg en ondersteuning.

De VVD heeft al veel gezegd over de mogelijkheden met het zwembad. We zullen ons inzetten voor het samenbrengen van meerdere sportfuncties in een florerende commerciële omgeving waarin een mogelijke gemeentelijke subsidie niet de hoofdpijl is.

Onlangs heeft de raad een besluit genomen over de aanpak van het eerste deel van de Leidseweg Noord. In 2019 zal deel Zuid van deze weg worden opgeknapt en zal het riool worden vervangen. De VVD is blij dat er eindelijk een begin wordt gemaakt met deze werkzaamheden, al zullen in de toekomst ook de delen Midden en Noord moeten worden opgeknapt, waar nog geen geld voor is. Wij zien dat graag gebeuren

en wel in combinatie met het Segaar en het Intratuinterrein. Het belang van het aanpakken van de Leidseweg is duidelijk, maar we zullen dus goed rekening moeten houden met de kosten die deze projecten met zich mee gaan brengen.

Een goede riolering is één van de kerntaken van de gemeente en een voorwaarde voor een gezonde en veilige leefomgeving. Binnenkort zal het nieuwe IWKP worden vastgesteld, maar een goed waterketensysteem zal de komende jaren ook grote investeringen vereisen. De VVD wil dit dossier met Hollandse nuchterheid benaderen. Wat is noodzakelijk en wat is gewenst naar nut, urgentie en uitvoeringsniveau?

In Voorschoten is een groot tekort aan woningen voor ouderen, jongeren en jonge gezinnen die starten op de woningmarkt. De VVD wil daarom dat Starrenburg III, de Moeder Godskerk, Beresteljn en het Segaarterrein snel ontwikkeld gaan worden. Ook zullen er beslissingen genomen moeten worden over de ontwikkeling van het Intratuinterrein. Duurzaam bouwen naar behoefte zal voor de VVD in elk project een belangrijk meetpunt zijn. Om de doorstroom te bevorderen, zien wij graag veel betaalbare en courante koopwoningen naar behoefte. Creativiteit om dit zo te realiseren, gaat voor verstikkend hoge verplichte bouwpercentages. Gisteren is er daartoe op initiatief van de VVD Voorschoten een werkbezoek geweest bij een vernieuwend concept voor kleine koopwoningen die snel gebouwd kunnen worden.

Noortveen is het sluitstuk van de ontwikkeling in de Duivenvoordecorridor. Wij geloven dat het plan zoals dat er nu ligt, bijdraagt aan de doelen die ooit gesteld waren, zoals het versterken van de cultuurhistorische en ecologische waarden in dat gebied. Maar we maken ons wel grote zorgen over de verslechterde grex van Noortveen. Het voorziene tekort in de grondexploitatie is met ruim € 1,5 miljoen verder opgelopen en dat tekort moet worden teruggebracht. Wij horen graag op korte termijn wat de precieze oorzaak hiervan is en hoe we met die informatie uit afdoende oplossingen kunnen kiezen. Dat hoeft niet meteen door meer te bouwen. Anders bouwen kan ook een oplossing zijn als dat nodig mocht zijn.

In 2021 wordt de Omgevingswet van kracht. De voorbereidingen hiervoor zijn in volle gang. Het is een belangrijke wet. Voor de invoering ervan is door de gemeente € 1 miljoen gereserveerd. Wat de VVD betreft staat dit bedrag vast. Eventuele meerkosten, bijvoorbeeld voor het implementeren van ICT, zullen uit dat bedrag gefinancierd moeten worden. Gemeenten die deze wet al hebben geïmplementeerd, zijn wat de VVD betreft een lichtend voorbeeld.

Er is een begin gemaakt met de werkzaamheden aan de RijnlandRoute. Daarbij vinden we vooral het plaatsen van een afdoende geluidswering een absolute must, ook in het verlengde langs de A4. De verkeersoverlast aan het Lammenschansplein blijft onze aandacht houden. We zijn blij verrast dat er eindelijk een planning is en dat in 2021 en 2022 aan dit plein gewerkt gaat worden. Er is geld gereserveerd voor een verkeersonderzoek naar de rotonde hier voor het gemeentehuis. De VVD Voorschoten heeft al eerder aandacht hiervoor gevraagd en is blij dat dit onderzoek er gaat komen. We hopen dat de uitkomsten van dit onderzoek het college handvatten geeft om de verkeersdoorstroming te verbeteren. Doorstroming van het verkeer in en rond het dorp is van groot belang, ook voor goed ondernemen. Gezien de verkeersveiligheid verdienen de verschillende verkeersstromen – fiets, auto, schoolgaande kinderen – hun eigen aandacht. De VVD Voorschoten ziet hier scherp op toe, mede op basis van alle opmerkingen en suggesties die we binnenkrijgen van inwoners.

De VVD vindt dat de inwoners en de ondernemers in Voorschoten veel te veel betalen voor zaken als bouwvergunningen. Wij moeten uit de top tien van gemeenten met de duurste leges. Wij zijn blij dat er intern een onderzoek komt naar de oorzaken hiervan, hopelijk ook in vergelijking tot buurgemeenten. Een hoge mate van kostendekkendheid van leges is prima. Er zal dus ook goed gekeken moeten worden naar duur en doorloop van vergunningen.

De VVD wil dat de capaciteit op handhaving, de BOA's die wij zelf betalen, vol kan worden ingezet. De inzet van de politie zou eigenlijk op de norm van één wijkagent per 5.000 inwoners moeten zitten, met speciale aandacht voor overlast en diefstal. Wij schrijven de optie van camerabewaking bij de stations niet zonder meer af. Bij voorbeeld een soort bewaakte fietsenstalling is daar wellicht ook een goed idee.

Voor dienstverlening optimaliseren wij de internetaanvraag en we promoten zo veel mogelijk een éénloketfunctie. Dienstverlening begint met een hulpvaardige "ja, mits"-houding. Plannen en bekendmakingen moeten tijdig en begrijpelijk beschikbaar zijn op internet, via een app of via mail en bij onvoldoende bereik weer via een pagina in de lokale krant. Daarover dienen wij een motie in. De motie, die ook is ondertekend door GroenLinks en D66, luidt:

"Motie 074.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018, overwegende dat de gemeentelijke informatie onvoldoende bereik heeft;

roept het college op:

- *de gemeentelijke informatie helder en duidelijk op de gemeentelijke site, per app of mail en weer in de lokale krant te publiceren;*
- *de eventuele kosten hiervan te halen uit het budget communicatie,*

en gaat over tot de orde van de dag."

We zullen met elkaar een nieuwe basis van subsidietoekenning gaan vaststellen, gericht op bepaalde projecten of activiteiten, waarbij het maatschappelijk effect mee speelt, ook ten aanzien van bepaalde deelnemende groepen.

De VVD Voorschoten vindt het belangrijk dat iedereen mee kan doen in onze samenleving. Binnen het sociaal domein wachten ons daarom de komende tijd uitdagingen om creatief met het budget om te gaan. Nog niet alles is daarom concreet. Ideeën en ervaringen van anderen pakken we op om ons beleid bij te schaven. Voorschoten heeft daarbij net als andere gemeenten in Nederland ook te maken met toenemende kosten in de jeugdzorg. Belangrijk is dat wij ons richten op preventie en vroegtijdig signaleren om te voorkomen dat ernstige problematiek ontstaat. De begeleiding van inwoners met een uitkering heeft haar vruchten afgeworpen, want het aantal uitkeringen is fors gedaald. Voor inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt moet passende werkgelegenheid worden gevonden, zodat ook zij zelfstandig en volwaardig mee kunnen doen in de samenleving.

Binnen de diverse organisaties die zich inzetten voor inwoners met een hulpvraag, wordt er goed samengewerkt. Voorschoten Voor Elkaar is een spin in het web door Voorschotenaren met elkaar in contact te brengen en te ondersteunen en door thuis en in de wijk diensten te verlenen op het gebied van welzijn, mantelzorg, vrijwillige inzet en burenhulp. Een prachtig voorbeeld hiervan is de onlangs geopende Odensehuiskamer, een plek waar iedereen terecht kan die te maken krijgt met (beginnende) dementie. Wij zijn dan ook uitermate trots dat Voorschoten zo ongelooflijk veel vrijwilligers en mantelzorgers heeft, zodat iedereen mee kan blijven doen. Aankomend weekend is de Mantelzorgdriedaagse, waarbij onze mantelzorgers welverdiend in het zonnetje worden gezet.

De VVD steunt dat Voorschoten ambitieus is en actief aan de gestelde doelen van het klimaatakkoord meedoet. Voorschoten is de duurzaamste gemeente in de regio volgens de Monitor Nationale Duurzame gemeenten. Behoud van onze gewaardeer-

de groene leefomgeving vinden wij ook belangrijk; wat groen is, blijft groen. We zorgen dat onze inwoners en bedrijven elkaar makkelijk vinden in het overdragen van kleine en grote maatregelen gericht op het verduurzamen van hun pand of huis. Wij stimuleren deze initiatieven en nemen ook ongewenste lasten en regels weg. Ook hierover dienen wij een motie in. De motie, die ook is ondertekend door Groen-Links, D66 en ONS Voorschoten, luidt:

"Motie 075.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018,

overwegende dat:

- *de aanschaf van eigen zonnepanelen een duurzame investering is en niet zo-
zeer een waardevermeerdering als bijvoorbeeld een vergroting van het woon-
oppervlak;*
- *over (de investeringswaarde van) verduurzaming van een pand niet ook een
nog een onroerendezaakbelasting betaald zou moeten worden;*

*roept het college op de investering in zonnepanelen niet mee te wegen in de WOZ-
waardebepaling van een pand als basis voor de berekening van de ozb,*

en gaat over tot de orde van de dag."

Gedrag beïnvloeden zou ook kunnen, maar mag niet tot bemoeienis leiden, met ingewikkelde regelgeving. Veel meer ziet de VVD in samenwerking in de Leidse regio, in het bundelen van geld en krachten om de grote stappen te zetten op dit gebied.

Een groeiende economie leidt tot voorspoed en banen, en een baan in het dorp is een auto minder in de file. De VVD steunt onze ondernemers op punten als bereikbaarheid, minder en vooral aansluitende regels, de inzet van bedrijfsfunctionarissen en meer mogelijkheden binnen bestemmingen. We bieden ruimte voor zzp'ers en letten erop dat bedrijventerreinen er voor bedrijvigheid zijn en blijven. Wij koesteren ons centrum en andere fijne winkelgebieden en zorgen dat ze competitief kunnen blijven.

Ik sluit af. De VVD Voorschoten steunt deze begroting en ook een verdere uitwerking van het coalitieakkoord. Wij houden kritisch de komende investeringen in de gaten, maken heldere keuzes waar nodig en beheersen de risico's. Deze aanpak zal

volgens de VVD Voorschoten niet alleen in control houden, maar ook zelfstandig en gericht op onze goede voorzieningen en leefbaarheid. Wij bepalen onze eigen toekomst en pakken regie in een eenduidige samenwerking in de Leidse regio. Zelfstandigheid behoud je door de boel op orde te hebben en aan één tafel daadwerkelijk mee te praten. Wij gaan dus vooral dóén, samen met onze inwoners en ondernemers en we pakken goede initiatieven op. Wij geven het college het vertrouwen om dat zo te doen, vooral in een open samenwerking met de raad.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Voorzitter. Voorschoten is een prachtig dorp. De zelfstandige gemeente Voorschoten wordt door velen ervaren als een geweldige plaats om te leven. Dat is een groot goed dat wij samen moeten koesteren.

Er waren zorgen over de financiële positie van de gemeente en die zijn er nog steeds. Weliswaar is het preventief toezicht van de provincie met ingang van dit jaar komen te vervallen, maar de huidige situatie is nog steeds kwetsbaar. Structureel is de begroting voor 2019 in evenwicht, maar het is maar net aan: een plusje van nog geen € 3.000, omgerekend iets meer dan een dubbeltje per inwoner. De financiële positie van Voorschoten is minder goed dan zij wellicht lijkt. Reserves worden uitgeput, risico's zijn groot en tegenvallers kunnen vaak niet gecompenseerd worden door meevallers, zo is ook in 2018 al gebleken. Er is helaas geen reden om aan te nemen dat de trend in tegenvallers en stijgende kosten, niet in de laatste plaats bij de zorgkosten, binnen afzienbare tijd naar de goede kant zal worden omgebogen. Wij maken ons op dat punt zorgen. Taken en verantwoordelijkheden van gemeenten in Nederland blijven toenemen. Gemeenten hebben niet veel invloed op dit veranderingsproces maar de financiële verantwoordelijkheid komt wel bij de gemeenten te liggen. Risico's nemen daardoor toe.

In de programmabegroting laat het nieuwe college zien dat veel van de bestaande risico's worden herkend. Voor een groot deel hangen deze samen met veranderingen die vanuit de externe omgeving, zoals de overheid, op de gemeente afkomen. Er is geen invloed op de hoogte van een groot deel van de inkomsten en ook niet op een groot deel van de uitgaven, zoals wettelijke verplichtingen. Dat valt het college niet te verwijten. ONS Voorschoten is echter bezorgd over het beleid dat het college hier vervolgens op baseert. De resterende financiële ruimte waarover het college wel zelf kan beschikken, is klein. Het vermogen om de mogelijke gevolgen te pareren van incidentele risico's die worden gelopen, ligt wellicht alleen bij verder interen op voorzieningen. De VNG beoordeelt de structurele exploitatieruimte, in hoeverre de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen, bijna als onvoldoende. De fractie van ONS Voorschoten is daarom van mening dat deze begroting on-

voldoende rekening houdt met de bestaande risico's en onzekerheden. Wij verzoeken het college al het mogelijke te doen om geplande uitgaven voor 2019 te heroverwegen. Aan de inkomstenkant verwachten wij geen verbeteringen te vinden. Eenmalig kunnen nog inkomsten verworven worden door verkoop van vastgoed. Onze fractie is van mening dat het belangrijk is om hier spoedig uitvoering aan te geven, gezien de huidige hoge marktprijzen.

Wat nut en noodzaak van uitgaven betreft: soms is "nee" het beste antwoord dat in de politiek gegeven kan worden, zoals bij besluiten over uitgaven terwijl het benodigde geld er niet is. ONS Voorschoten heeft haar kiezers beloofd om zich hierbij kritisch op te stellen. Wij doen daarom per amendement het verzoek om de verhoging van de kosten voor economische promotie met € 81.000 in 2019 niet door te voeren, omdat deze niet voldoende prioriteit heeft. Het amendement luidt:

"Amendement 046.

De raad van de gemeente Voorschoten, in zijn vergadering bijeen op 8 november 2018,

gezien het raadsvoorstel registratienummer 024456/98964 d.d. 25 september 2018,

overwegende:

- *het voornemen van het college om rendement uit toerisme te bevorderen door het promoten en verbinden van de recreatieve en culturele mogelijkheden (zoals opgenomen in de Programmabegroting 2019-2022, pagina 63, en 64 tabel 17, Programma P3 Economie, Taakveld 3.4 Economische Promotie) en de daarmee samenhangende Lasten van Economische Promotie in 2019 te verhogen naar € 105.000 (hetgeen volgens deze begroting € 81.000 meer is dan in 2018);*
- *het geprognostiseerde overschot op de totale Programmabegroting 2019 van slechts € 3.000 in de begroting voor 2019;*
- *de hoogte van de indicator structurele exploitatieruimte (0,02 voor 2019), die volgens VNG-normen in de begroting 2019 nog net als 'matig' maar bijna als 'onvoldoende' wordt beoordeeld;*

besluit:

de voorgestelde post Lasten in 2019 onder taakveld 3.4 Economische Promotie als volgt te wijzigen: – € 24.000 (en daarmee gelijk aan 2018), zodat voor 2019 onder taakveld 3.4 een positief saldo van € 135.000 wordt begroot (omdat de voorgestelde verhoging van de toeristenbelasting in 2019 gehandhaafd blijft.)."

Tevens dienen wij een motie in met het verzoek om uitgaven ten behoeve van onderhoud en investeringen in infrastructuur, voordat de opdracht wordt gegeven, te beoordelen op basis van nut en noodzaak en de raad daarover te informeren. In de afgelopen jaren is in de algemene beschouwingen door meerdere partijen melding gemaakt van zorg omtrent de noodzaak van onderhoud aan bijvoorbeeld wegen: is het allemaal wel nodig en kan het niet wat minder? ONS Voorschoten is van mening dat hier nog kansen liggen; vandaar onze motie, die luidt:

"Motie 070.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018, van oordeel dat:

- *de gemeente weloverwogen uitgaven moet doen en elke dubbeltje moet om-draaien voordat zij dit uitgeeft;*
- *er jaarlijks in de begroting grote bedragen worden opgenomen voor investe-ringen en groot onderhoud aan de infrastructuur;*
- *het niet zo mag zijn dat dit een vrijbrief is om de uitgaven te doen, ondanks dat de raad budget voor de uitgaven beschikbaar heeft gesteld;*
- *nut en noodzaak onomstotelijk vast moeten staan;*

roept het college op, alle uitgaven die op investeringen en groot onderhoud aan de infrastructuur betrekking hebben, voordat tot uitvoering opdracht wordt gegeven, op basis van nut en noodzaak van de uitgave te beoordelen en de raad daarover via de voortgangsrapportages te informeren welk besluit is genomen en waarom uitstel niet verantwoord was,

en gaat over tot de orde van de dag."

Wat Europese subsidies betreft: het valt de fractie van ONS Voorschoten op dat, on-danks de moeilijke financiële situatie waarin de gemeente verkeert, er kennelijk geen of nog niet veel succes wordt verwacht bij het aanboren van externe geldbron-

nen, bijvoorbeeld Europese subsidies. De gemeente kan het zich niet permitteren om deze kansen onbenut te laten. De motie luidt:

"Motie 069.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018,

van mening dat:

- *de financiële mogelijkheden van de gemeente beperkt zijn;*
- *er voor vele activiteiten externe geldmiddelen beschikbaar zijn die aangewend kunnen worden;*
- *Europese subsidies nog weinig benut worden;*
- *iedere euro meeropbrengst ten opzichte van de kosten winst is;*

verzoekt het college:

1. *een maximale inspanning te verrichten om externe geldbronnen aan te spreken;*
2. *hiervan bij de jaarrekening verslag te doen van zijn wel en niet behaalde successen,*

en gaat over tot de orde van de dag."

Wat huurwoningen betreft: een landelijke ontwikkeling die niet aan Voorschoten voorbijgaat, is het tekort aan sociale huurwoningen. Het gevolg van die onbalans is dat jongeren met roots in ons dorp naar elders vertrekken en dat ouderen niet de gezochte kleinere en betaalbare woning kunnen vinden. Er moet een inhaalslag gemaakt worden. ONS Voorschoten dient hierover met de SP een motie in, die luidt:

"Motie 071.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018,

van oordeel dat:

- *de woningmarkt in Voorschoten in onbalans is;*
- *het aantal huurwoningen beneden de grens van € 710 per maand eerder afneemt dan toeneemt;*

- *er voor huurwoningen beneden de grens van € 710 per maand een zeer lange wachtlijst is;*
- *daar op korte termijn wat aan gedaan moet worden;*
- *grond in bezit van de gemeente Voorschoten schaars is;*
- *alle mogelijkheden bekeken moeten worden om een inhaalslag te maken voor sociale huur woningen;*
- *dit op korte termijn opgepakt moet worden;*
- *een inhaalslag éénmalig is en bovenop de minimaal 25% komt zoals in het coalitieakkoord is genoemd;*
- *bij de eerste toewijzing Voorschotenaren en zij die economische binding met Voorschoten hebben, voorrang krijgen;*

draagt het college op, met de woningbouwcorporatie(s) een haalbaarheidsstudie te doen en de raad daarover vóór 31 december 2019 te rapporteren en met een plan van aanpak te komen,

en gaat over tot de orde van de dag."

Inmiddels is op hoofdlijnen een richting gekozen voor een zelfstandige gemeente en oriëntatie op de Leidse regio. Het proces om deze keuze nader uit te werken, is in gang gezet. De fractie van ONS Voorschoten is van mening dat dit voor onze gemeente een positieve ontwikkeling kan zijn. Voorzichtigheid is hierbij geboden. Mogelijkheden om besluiten later terug te draaien, zijn er wellicht niet. We hechten grote waarde aan de toezegging van het college om gedurende de hele duur van dit proces de positie van de WODV en haar medewerkers met veel aandacht te monitoren.

Ten aanzien van bereikbaarheid van ons dorp en het verkeer binnen ons dorp kunnen we vaststellen dat de wereld om ons heen niet stilstaat, hoewel de steeds toenemende filedruk makkelijk anders geïnterpreteerd kan worden. De herinrichting van het Lammenschansplein en de Lammebrug is aanstaande. De werkzaamheden aan de RijnlandRoute zijn in volle gang. We willen in het belang van veel Voorschotenaren het college verzoeken al het mogelijke te doen om zo lang mogelijk van tevoren melding te maken van eventuele te verwachten extra vertragingen. Wijs externe partijen daar ook op. Dat geldt ook voor de vroegtijdige aankondiging van bouwwerkzaamheden aan wegen binnen ons dorp.

Ik kom nu bij het verkeer. In ons dorp zijn besluiten genomen over verkeersmaatregelen en dat heeft onze samenleving niet onberoerd gelaten. Wij verzoeken het col-

lege daarom om de wegencategorisering en de Verkeersvisie te herijken en dienen daartoe een motie in, die luidt:

"Motie 068.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018,

overwegende dat:

- *er het komend jaar verkeersmaatregelen worden genomen die invloed hebben op de verkeerscirculatie in de gemeente, zoals het Centrum, de Leidseweg Noord deel zuid, de Nassauwijk;*
- *de verwachting is dat diverse wegen daardoor een intensiever gebruik krijgen;*
- *de doorstroming op een aantal punten te wensen over zal laten;*
- *de rotonde bij het gemeentehuis als gevaarlijk wordt ervaren en de verkeersdoorstroming belemmert;*

roept het college op de Verkeersvisie en de categorisering van wegen vóór 1 januari 2021, dus na de invoering van de 30 km-maatregel met name op de Leidseweg Noord-Zuid en de verkeersmaatregelen in het Centrum te herijken en de raad over zijn conclusies te rapporteren,

en gaat over tot de orde van de dag."

Het is in de politiek vaak niet mogelijk om samenhangende onderwerpen in één allesomvattend geïntegreerd besluit mee te nemen. Toch zou het streven erop gericht moeten zijn om dit zoveel mogelijk wel te doen. De kwaliteit en de houdbaarheid van besluiten nemen hierdoor toe en onnodige kosten kunnen vaak worden voorkomen. Bovendien kunnen synergievoordelen worden gerealiseerd. Wij willen ervoor pleiten in deze raadsperiode zo veel mogelijk met een integrale aanpak en bijbehorende voorstellen voor samenhangende onderwerpen te komen. Dit college zet immers fors in op financiering of kostenverlaging door middel van slimme oplossingen, creativiteit en het vinden van alternatieve kostendragers. De fractie van ONS Voorschoten verwacht dat een zo veel mogelijk integrale aanpak bij de besluitvorming hieraan bijdraagt. Mede om die reden – een integrale aanpak en de voordelen daarvan – hebben wij een motie opgesteld die het college verzoekt om een integrale accommodatienotitie op te stellen. Het gaat ons niet alleen om de vraag waar het voor onze samenleving zo belangrijke Cultureel Centrum wordt gevestigd, maar ook

om de samenhang met de op dit moment nog onzekere toekomst van het zwembad; welke activiteiten kunnen in die omgeving nog meer plaatsvinden? Welke activiteiten kunnen binnen scholen plaatsvinden? En hoe gaan we in samenhang met het accommodatiebeleid om met de energietransitie en de verduurzaming van gebouwen. De motie luidt:

"Motie 072.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018, overwegende dat:

- *de gemeente Voorschoten tientallen (welzijns)accommodaties kent;*
- *vele accommodaties 'op leeftijd' zijn en naar de huidige maatstaven 'energie-onvriendelijk';*
- *vele accommodaties een relatief lage bezettingsgraad kennen;*
- *het Cultureel Centrum buiten gebruik wordt gesteld;*
- *de energietransitie en de verduurzaming van gebouwen reden kunnen zijn om accommodaties te clusteren;*
- *schoolgebouwen met gemeenschapsgeld gerealiseerd zijn en mogelijkheden hebben om schoolvreemde activiteiten te huisvesten en de wet daar mogelijkheden voor biedt;*
- *bouwgrond in Voorschoten schaars is;*

verzoekt het college, vóór 1 februari 2019 met een korte accommodatienotitie te komen, waarin wordt aangegeven:

- 1. welke activiteiten onder 1 dak geclusterd kunnen worden;*
- 2. welke activiteiten ter uitvoering van het gemeentelijk beleid en maatschappelijke belangen dienen;*
- 3. welke activiteiten elkaar versterken en kunnen leiden tot gunstige exploitatieresultaten;*
- 4. in welke rol schoolgebouwen in het kader van de medegebruiksregeling een functie kunnen krijgen,*

en gaat over tot de orde van de dag."

Er is een cultuurverandering op komst. Dat is ten tijde van de formatie wel duidelijk geworden: een verandering van bestuursstijl, extern gericht, waarbij het gaat om het

betrekken van onze lokale samenleving. Naast informeren en het betrekken van inwoners en ondernemers zouden ook hier voordelen in de sfeer van creatieve en slimme oplossingen gevonden kunnen worden. Samen weet je meer; samen sta je dus sterker. Dat geldt ook voor de interne bestuurscultuur. Werkgroepen zijn aan de slag gegaan en er wordt daarnaast gewerkt aan het uitwerken van een visie en plannen van aanpak. Wij moedigen het college aan om, waar nut en noodzaak aangetoond zijn, de benodigde budgetten voor samenwerking met de lokale samenleving die in 2019 beschikbaar zijn, te gebruiken.

Een punt van zorg voor de fractie van ONS Voorschoten is dat reeds nu door het college wordt gewezen op de mogelijkheid deze kosten door te schuiven naar 2020. Dan wordt het risico gelopen dat het veranderingsproces richting de lang verwachte cultuuromslag gaat smoren. De naderende decentralisatie middels de Omgevingswet laat ons op dit punt geen keus. De fractie van ONS Voorschoten is een groot en actief voorstander van het streven om onze samenleving meer te betrekken. Zo horen wij vaak dat het zeswekelijks inloopspreekuur dat wij in de wijken houden, door onze inwoners als zeer positief wordt ervaren. Wij streven ernaar om binnen de raad te zoeken naar samenwerking tussen college en oppositie in plaats van het aanscherpen van tegenstellingen. In het kader van veranderingen, het verleggen van taken, kan hierbij het belang van transparantie in de samenwerking met verbonden partijen niet ongenoemd blijven.

Dat energietransitie een maatschappelijke noodzakelijkheid is, wordt ook door het college erkend. De fractie van ONS Voorschoten neemt aan dat het college inmiddels afstand heeft genomen van zijn streven naar een energieneutraal Voorschoten in 2030. Dat zien wij niet als een realistisch doel. Wel ziet de fractie van ONS Voorschoten kansen voor het college om aan deze transitie bij te dragen, bijvoorbeeld door in het geval van gasloze nieuwbouw, zoals Starrenburg III, de aanpalende wijken te laten meeliften. De motie luidt:

"Motie 073.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen op 8 november 2018, van mening dat:

- *ook in Voorschoten de milieuwens is zo snel mogelijk van het gas af te gaan;*
- *activiteiten gericht op gasloos bouwen in de gemeente zoals in Starrenburg III ten dienste moeten staan aan aanpalende wijken;*

- *op deze wijze de klimaatdoelstellingen mogelijk versneld gehaald kunnen worden;*
- *de kosten van voorzieningen gedeeld kunnen worden;*

dringt er bij het college op aan, alles in het werk te stellen om ontwikkelaars met bewoners(organisaties) zoals vve's in contact te brengen om Voorschoten versneld duurzaam te krijgen,

en gaat over tot de orde van de dag."

Niet alleen het college staat voor grote uitdagingen. Iedereen die Voorschoten een warm hart toedraagt, kijkt uit naar de keuzes die gemaakt gaan worden. Samen met onze inwoners en organisaties gaan wij dat doen. Daarbij is het voor de fractie van ONS Voorschoten van essentieel belang dat de gemeentelijke financiën verder op orde komen en blijven.

De heer **Andringa** (D66): Uiteraard dank voor het betoog. Ik heb een vraag over motie 073 over het gasloos bouwen. Zoals u al zou verwachten, is D66 een groot voorstander van gasloos bouwen. Daar hebben we het ook al eerder over gehad, maar we begrijpen uw motie niet helemaal. Misschien kunt u die verduidelijken, want enerzijds roept u op om ontwikkelaars en vve's met elkaar in contact te laten komen over verduurzaming – dat is het werk dat in de begroting wordt voorgesteld in de vorm van de wijkambassadeurs, die precies dát moeten doen – en anderzijds heeft u het over aanpalende wijken, bijvoorbeeld rond Starrenburg III. Dat laatste klinkt alsof u zegt dat er bij het bouwen van Starrenburg III ook geld uitgetrokken moet worden om te investeren in de aanpalende wijken om daar gasloos te gaan leven. Dat is op zich heel interessant, maar dat brengt een ontzettend prijskaartje met zich mee. Wellicht kunt u dus uitleggen of u het heeft over het werk dat de wijkambassadeurs al doen of dat u voorstelt om te investeren in wijken rond Starrenburg III ten behoeve van gasloos bouwen.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ondanks het uitgebreide betoog van de heer Andringa heb ik de tegenstelling eigenlijk niet goed gehoord. Wij stellen voor dat, als je aan de slag gaat met gasloos bouwen, dat betekent dat alternatieve verwarmingsbronnen gecreëerd moeten zijn en dat je in het streven naar synergie – dat zit in het collegebeleid – zou kunnen proberen om aanpalende wijken te betrekken. Dat heeft geen strijdigheid met andere elementen van het akkoord, lijkt ons.

De heer **Andringa** (D66): De onduidelijkheid zit gewoon in het verschil tussen het dictum en de overwegingen in uw motie. In het dictum zegt u immers niets over aanpalende wijken. Die staan wel in de overwegingen en ook in de titel van de motie, maar het dictum van de motie luidt: "dringt er bij het college op aan, alles in het werk te stellen om ontwikkelaars met bewonersorganisaties zoals vve's in contact te brengen om Voorschoten versneld duurzaam te krijgen". Correct me if I'm wrong, maar het dictum roept dus alleen maar op om contact tussen ontwikkelaars en bewonersorganisaties op gang te brengen. Dat is het werk van de wijkambassadeurs. In uw dictum staat dus niets over het gebruik van alternatieve energiebronnen uit Starrenburg III voor aanpalende wijken. Kunt u dan uitleggen wat uw voorstel is?

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik ben blij met de aandacht die de fractie van D66 aan de inbreng van ONS Voorschoten geeft. Maar nogmaals, ik zie de strijdigheid niet. Het één sluit het ander niet uit. Dat is en blijft toch mijn reactie op uw opmerking.

De heer **Maassen** (SP): Ik dank de heer Van der Elst voor zijn algemene beschouwing. Ik ga gewoon maar proberen om meteen in de eerste termijn zaken te doen met de heer Van der Elst. We hebben namelijk allebei een amendement ingediend waarmee we hetzelfde geld inzetten. Wij zijn volgens mij met elkaar van mening dat de economische promotie en de € 45.000 die daar per jaar voor wordt vrijgehouden, misschien niet helemaal gepast zijn in de huidige omstandigheden. Bent u bereid om gezamenlijk met een SP ervoor te kiezen om met dat geld, als we dat toch niet voor economische promotie willen inzetten, een reserve Zwembad in het leven te roepen en het geld op die manier te bewaren, zodat we dat kunnen inzetten op het moment dat we dat nodig hebben om het zwembad in stand te houden, eventueel in samenhang met de plannen die het CDA daarvoor heeft?

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Dank voor de gestelde vraag. Het probleem is dat het college, als je alles uitpluist, maar liefst zestien met naam en toenaam genoemde risico's erkent en herkent. Wij doen er nog een schepje bovenop: wij hebben er nog een stuk of vier à vijf gevonden, maar toen zijn we er maar mee opgehouden. Daar zullen we vandaag in een latere termijn zeker nog op terugkomen. Er zijn zoveel risico's en er drijven zoveel zwarte wolken op Voorschoten af dat het onwaarschijnlijk en niet realistisch is om aan te nemen dat er uit die zwarte wolken niet een hele plens water op ons hoofd gaat vallen. Er is dus te weinig weerstandsvermogen in de zin van hoe wij omgaan met tegenslagen, anders dan reserves – die al in snel tempo leeggetrokken worden – nog verder te belasten. Als je kijkt naar wat we kunnen vinden aan verkoop van vastgoed, moet je serieus nadenken over het

daarmee aflossen van leningen. En wat is er verder nog als alternatief over? Naar de bank gaan met de pet in je hand. Het voorstel dat we in het kader van het amendement bedoelen, is om te besluiten om de verhoging van de investeringen in economische activiteiten niet plaats te laten vinden in 2019, omdat die verhoging geen prioriteit heeft. Daarmee willen we echt wat ruimte creëren. We willen dat geld niet al op voorhand oormerken voor andere bestedingen.

De **voorzitter**: Past u wel op met het nu voeren van een debat, nog los van de spreektijd, meneer Maassen? Ik zou u daar wel op willen wijzen. Een technische verduidelijking van de inhoud van het amendement naar aanleiding van een verduidelijkende vraag is prima, maar anders moet u de discussie toch echt bewaren voor de reacties in de politieke discussie.

De heer **Van den Dool** (VVD): De heer Van der Elst schetste, ook zojuist in de beantwoording, een vrij somber beeld voor Voorschoten, in ieder geval in financieel opzicht. Hij heeft het zelfs gehad over het terugdraaien of verminderen van geplande uitgaven. Aan de andere kant praat hij op zijn spreekuur met inwoners. Ik vraag me een beetje af wat u dan aan hen uitlegt als zij een bepaalde wens neerleggen en als u die eigenlijk graag wilt overnemen, zoals ik vaak hoor. Wat zegt u dan tegen hen?

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik weet niet op welke vraag en/of toezegging de heer Van den Dool doelt, maar wij blijven consequent volhouden dat je geen geld kunt uitgeven als je het niet hebt. Zo zitten wij erin.

De **voorzitter**: Het verdere vervolg daarvan komt volgens mij in de inhoudelijke discussie.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik heb een aanvullende vraag over de post Economische promotie. U zegt dat u dat voorstel met name indient om de begroting te versterken, maar het gaat om een relatief kleinere post, gelet op het totale bedrag van de begroting. Daaruit meen ik dus op te kunnen maken dat u het eigenlijk in grote lijnen met deze begroting eens bent.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik weet niet of dit het moment is, in de meeting die we vandaag hebben, om daar zo concreet op in te gaan, maar we zijn sceptisch en we hebben nog niks besloten. Zo ligt het.

De **voorzitter**: U wacht eerst de antwoorden van het college af, naar ik aanneem.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Voorzitter, Voorschoten verandert. Veel komt op ons af. De drie decentralisaties zijn nog in volle gang. Op korte termijn komt daar ook de decentralisatie van de maatschappelijke zorg bij. In 2020 wordt ook de Wet verplichte ggz ingevoerd. Al deze veranderingen vragen om een goede afstemming tussen het sociaal domein, het zorgdomein en het veiligheidsdomein. In de praktijk is deze samenwerking volgens de methodiek van één gezin, één plan, één regisseur nog best lastig. Afstemming kost tijd en tijd kost geld.

En dan heb ik de vele andere uitdagingen, zoals de inrichting van een waterbestendig Voorschoten, de energietransitie en onze verslaving aan plastic nog niet genoemd. In zo'n fase is onze maatschappij instabiel en kwetsbaar. Als gevolg hiervan kunnen fouten gemaakt worden. We moeten daar alert op zijn en bereid zijn fouten te erkennen en waar mogelijk te herstellen. Tegelijkertijd komt er ruimte voor vernieuwing en positieve verandering, maar dit wordt lang niet door iedereen herkend. Ik vergelijk dit met het oog van de orkaan: in het oog is het windstil en onbewolkt; daarbuiten raast de storm. Veel mensen zien de storm die door de samenleving raast, nog niet en staan als het ware in het oog van de orkaan. Anderen zijn zich daarvan bewust, maken zich grote zorgen of zijn al met vernieuwing bezig. Creativiteit en een zorgvuldige dialoog zijn essentiële ingrediënten om die vernieuwing verder gestalte te geven. Ik ben daarom erg blij met het thema "creatief en zorgvuldig handelen", dat in de uitwerking van ons coalitieakkoord wordt geïntroduceerd.

Participatie met burgers, het uitwisselen van ideeën, is ontzettend belangrijk. Het college geeft daarbij terecht aan dat het om een transparante besluitvorming, een zorgvuldig proces en heldere kaders moet gaan. Dat is essentieel en vraagt om een goede voorbereiding. Ongetwijfeld herinnert u zich nog de verontwaardiging bij burgers toen besloten moest worden over de verkoop van accommodaties aan de Raadhuislaan en de Professor Van der Waalslaan. De besluitvorming over de herinrichting van de Leidseweg Noord deel Zuid was ook geen geëffend pad, om het zo maar te zeggen. En dit terwijl de burgerparticipatie binnen heldere kaders was vormgegeven met een door de raad vastgesteld Verkeersplan. Er ligt, zowel wat betreft het ambtelijk apparaat als wat betreft de raad, een stevige uitdaging. Het is mooi dat we de rol van de raad in een veranderende democratie daarom nog gaan uitwerken. Binnenkort worden kaders en spelregels opgesteld en kunnen we op basis daarvan starten met een aantal experimenten op het terrein van burgerparticipatie. Ik vind dat een goede zaak.

Zoals gezegd: de uitdagingen zijn fors. Voorschoten kwam slecht uit de bestuurskrachtmeting en scoorde onvoldoende op haar rol in de regio. Een heldere keuze is

noodzakelijk om aan bestuurskracht te winnen en versnippering terug te draaien. Voor dit proces heeft het college een routekaart neergelegd. De keuze voor de Leidse regio heeft ook consequenties voor waar we onze dienstverlening organiseren. Het is mogelijk dat dit tot onrust en onzekerheid bij onze burgers en ambtenaren leidt. Om die reden is het legitiem om helder te zijn en snelheid te houden.

Onze ambtenaren zijn voor een belangrijk deel onze handen en voeten, onze ogen en oren. We moeten kunnen koersen op hun kennis en creativiteit en we moeten overbelasting vermijden. Het is daarom heel verstandig dat de realisatie van ons coalitieakkoord over een langere periode is gespreid. Dat is financieel slim, maar het is ook om bovengenoemde reden belangrijk. Hierop vooruitlopend is het mooi dat er gedurende twee jaar een coördinator voor de energietransitie wordt vrijgemaakt. Of dit voldoende is, moet blijken, maar het is in ieder geval een goed begin.

Dan de begroting zelf. Het is een prestatie dat het college erin geslaagd is een sluitende begroting met een oplopend begrotingsoverschot en uitstekend weerstandsvermogen neer te leggen. Dat is knap, omdat we in 2018 veel financiële tegenvallers hadden. Netto hebben we het dan over een bedrag van bijna € 1 miljoen. Dit betreft vooral onontkoombare en autonome ontwikkelingen. Meer dan € 1 miljoen aan tegenvallers en slechts een schamele anderhalve ton aan meevallers! Op dit moment is het daarom lastig om bezuinigingen terug te draaien. Met het wegvallen van de kapitaallasten van circa € 318.000 van zwembad Het Wedde vanaf eind 2022 zie ik desondanks een reële kans dat we het zwembad kunnen behouden. In het voorjaar zullen we hier de knoop over doorhakken.

Tegelijkertijd ben ik me terdege bewust van onze financiële kwetsbaarheid en het feit dat deze begroting nog relatief beleidsarm is. Veel gaat over lopend beleid; nog weinig gaat over nieuw beleid. Op basis van de nota Schuldreductie en de verdere uitwerking van het coalitieakkoord zal snel helder worden wat u van deze coalitie en dit college kunt verwachten. In die zin kijk ik uit naar de Kadernota voor 2020, die in 2019 gaat verschijnen.

Een paar zaken willen we alvast concretiseren. Het college wil de toegankelijkheid voor mensen met een beperking verbeteren. Volgens het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap zijn we verplicht te werken aan geleidelijke verwezenlijking van dit VN-verdrag op alle beleidsterreinen waarop Voorschoten een verantwoordelijkheid heeft. Dat gaat echt veel verder dan alleen toegankelijkheid. Wij vragen het college daarom met een stappenplan te komen voor een geleidelijke invoering van het VN-verdrag en dienen daarvoor een motie in, die luidt:

"Motie 080.

De gemeenteraad van Voorschoten, in vergadering bijeen op donderdag 8 november 2018,

constaterende dat:

- *het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (VN-verdrag Handicap) op 14 juli 2016 in Nederland in werking trad met als doel het bevorderen, beschermen en waarborgen van de mensenrechten van mensen met een beperking;*
- *gemeenten verplicht zijn te werken aan geleidelijke verwezenlijking van het VN-verdrag op de beleidsterreinen waarop zij verantwoordelijkheden hebben;*
- *er een harde verplichting is wat betreft de toegankelijkheid van stemlokalen. Per 1 januari 2019 treedt er een wetswijziging in werking waardoor alle stemlokalen volledig toegankelijk ingericht moeten zijn (momenteel is dit minimaal 25%);*
- *er inmiddels ook een wettelijke verplichting tot een toegankelijke website is: vanaf 2019 voor nieuwe websites, vanaf 2020 ook voor bestaande websites en vanaf 2021 voor mobiele apps;*
- *met de banenafpraak is overeengekomen dat zowel de markt als de overheid banen creëren voor personen met afstand tot de arbeidsmarkt;*
- *de overheid de gestelde doelstellingen met betrekking tot het creëren voor personen met afstand tot de arbeidsmarkt niet gehaald heeft, waardoor de Quotumregeling voor overheidswerkgevers in januari 2018 is ingegaan. Dit houdt in dat overheden een vastgesteld percentage (beginnend met 1,93%) werknemers met een (arbeids)handicap in dienst moeten hebben;*

overwegende dat:

- *een belangrijk uitgangspunt is 'Nothing about us without us', dit wil zeggen dat bij de ontwikkeling van nieuw beleid rekening gehouden moet worden met de positie van personen met een handicap en zij (of organisaties die hen vertegenwoordigen) betrokken moeten worden;*
- *Voorschoten een inclusieve gemeente wil zijn waarbij eenieder mee kan doen;*

verzoekt het college:

- *in het kader van het VN-verdrag Handicap een stappenplan op te stellen, waarin de gemeente aangeeft welke concrete initiatieven zij deze collegeperiode gaat ontplooiën ter verbetering van de positie van mensen met een beperking;*
- *aan te geven hoe het de doelgroep bij de ontwikkeling van dit stappenplan gaat betrekken,*

en gaat over tot de orde van de dag."

Wij vinden de kinderboerderij belangrijk. In het coalitieakkoord staat dat we willen onderzoeken hoe de exploitatie anders kan worden verzorgd. Wij zijn benieuwd welke mogelijkheden het college ziet voor het combineren van functies, waaronder die van natuur- en milieueducatie, om de exploitatie van de kinderboerderij te ondersteunen. Wil het college ons hier per informatiebrief over informeren?

In de programmabegroting lezen we dat de doelstelling voor het beperken van de hoeveelheid restafval de afgelopen twee jaar niet is gehaald. Als we de kosten van de afvalinzameling van restafval willen verminderen, moet er meer gescheiden worden ingezameld, zeker als we in ogenschouw nemen dat de afvalstoffenbelasting van de rijksoverheid in 2019 fors omhooggaat. Hierdoor dreigt de gemeente meer dan € 100.000 extra te moeten gaan betalen. Met de conclusie in de programmabegroting dat we de ambitie dan maar moeten bijstellen naar een lager doel, zijn we het dus niet eens. Het is ook niet logisch om de kostenstijging te compenseren met een onttrekking aan de egalisatievoorziening afvalheffing. Voor ons geldt het principe "de vervuiler betaalt" en dan ligt een stijging van de afvalstoffenheffing meer voor de hand. Tegelijkertijd willen we voorkomen dat met een algemene heffing de goeden moeten lijden onder de kwaden. Dit is een lastig dilemma. Geacht college, wilt u in de tussenrapportage van het Afvalbeleidsplan, die in 2019 verschijnt, ingaan op bovenvermeld dilemma en aangeven welke maatregelen genomen kunnen worden om de hoeveelheid restafval te verminderen? We zijn in ieder geval blij dat het college in reactie op onze vragen besloten heeft om met horecaondernemers en organisatoren van evenementen in gesprek te gaan met het doel plastic zwerfafval te verminderen. Wilt u ons over de voortgang van dat gesprek informeren?

Tijdens de discussie over de herinrichting van de Leidseweg werd door meerdere fracties gewezen op mogelijke knelpunten voor de veiligheid van fietsers, met name jeugdigen. Een omgeving die fietsveilig is en uitnodigt tot fietsen, draagt daarnaast bij aan een gezonde leefomgeving. Wij vragen het college daarom een nota Ver-

keersveiligheid, met bijzondere aandacht voor fietsveiligheid, op te stellen en dienen daarvoor samen met de SP een motie in, die luidt:

"Motie 079.

De gemeenteraad van Voorschoten, in vergadering bijeen op donderdag 8 november 2018,

overwegende dat:

- het verhogen van het aandeel van het fietsverkeer in de verkeersbewegingen op de korte tot middellange afstanden een significante bijdrage kan leveren aan de veiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid van Voorschoten;*
- in recente discussies over de verkeersveiligheid op enkele doorgaande routes in Voorschoten door meerdere fracties werd gewezen op mogelijke knelpunten voor de veiligheid van fietsers en andere weggebruikers;*
- veel kwetsbare Voorschotenaren, en dan met name jeugdigen, aangewozen zijn op de fiets voor veel van hun dagelijks vervoer;*
- het college op pagina 50 van de programmabegroting aangeeft dat het in het bijzonder aandacht wil hebben voor de belangen van fietsers;*
- het wenselijk is om specifieke problemen bij het fietsen in Voorschoten, met name op het gebied van verkeersveiligheid, in kaart te brengen, om tot effectief beleid op dit terrein te kunnen komen;*

verzoekt het college:

- een nota Verkeersveiligheid, met fietsveiligheid in het bijzonder, op te stellen, met daarin een inventarisatie van locaties in Voorschoten waar de verkeersveiligheid voor fietsers niet op een acceptabel niveau kan worden gewaarborgd;*
- voor de in deze inventarisatie naar voren gekomen locaties een actieplan fietsveiligheid op te stellen en deze aan de raad voor te leggen,*

en gaat over tot de orde van de dag."

We hebben grote zorgen over de stijgende kosten in de jeugdzorg. Het Rekenkamerrapport "Zorgen voor transformatie" uit 2016 vroeg met name aandacht voor het opbouwen van relaties met de nulde lijn, zoals scholen, verenigingen en wijkcentra. Volgens de Rekenkamer zijn die relaties noodzakelijk om tijdig te signaleren en tij-

dig zorg te leveren. Zodoende wordt voorkomen dat in een later stadium een beroep moet worden gedaan op dure specialistische zorg. In uw recente informatiebrief over de kostenstijging doet u echter geen duidelijke uitspraak over deze noodzakelijke investering. Wil het college dit nader toelichten?

Nog steeds raken, iedere week opnieuw, honderden kinderen in Nederland verslaafd aan roken. Ruim de helft van de rokers sterft aan de gevolgen daarvan, elk jaar zo'n 20.000 Nederlanders. Roken veroorzaakt veel ziekten. Dit brengt hoge kosten met zich mee, ook wat de Wmo-middelen betreft; dat moeten we niet vergeten. Preventie is de beste manier om dit te voorkomen. Wij vragen het college de campagne "Op weg naar een rookvrije generatie" te steunen. Rookvrij opgroeien moet wat ons betreft vanzelfsprekend zijn. Wij dienen hiertoe een motie in, die luidt:

"Motie 078.

De gemeenteraad van Voorschoten, in vergadering bijeen op donderdag 8 november 2018,

constaterende dat:

- *roken de belangrijkste vermijdbare oorzaak van ziekte en vroegtijdig overlijden is;*
- *preventie een belangrijke doelstelling van deze gemeente is;*
- *gezondheid gebaat is bij een gezonde leefstijl in een gezonde leefomgeving;*
- *een gezonde leefomgeving onder meer een rookvrije leefomgeving is;*
- *Groningen als eerste Nederlandse gemeente de mogelijkheid biedt een rookverbod in te stellen voor publieke ruimtes in de buurt van instellingen die om een rookvrije zone vragen;*

overwegende dat:

- *kinderen en jongeren het recht hebben om op te groeien in een gezonde leefomgeving;*
- *een rookvrije omgeving kinderen en jongeren ook niet verleidt te beginnen met roken;*
- *het creëren van rookvrije zones waar veel kinderen komen, daarom een logische stap is;*

verzoekt het college:

- *in gesprek te gaan met het onderwijs en sport- en cultuurverenigingen met het doel om een rookvrije leefstijl te bevorderen en roken in de nabijheid van kinderen en jongeren volledig te stoppen;*
- *te onderzoeken of er draagvlak is voor de aanpassing van de Algemene Plaatselijke Verordening,*

en gaat over tot de orde van de dag."

Ik ga afsluiten. Rome is niet op één dag gebouwd en ook met Voorschoten zijn we nog lang niet klaar. Het proces krijgt steeds meer vorm en een meer concrete uitwerking volgt snel. Zorgvuldigheid staat voorop en dat is ook de beste manier om het vertrouwen in de politiek onder onze inwoners te versterken. College, onze steun heeft u en bij deze wens ik u en de raad veel succes met het mooie project Voorschoten.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik hoorde de heer Van Rixtel met betrekking tot het zwembad spreken over de kapitaallasten die eind 2021 vrijvallen, maar dat is in 2023. Voor 2022 moeten we dus een andere oplossing zien te vinden.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Dat zei ik, ja.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Maar u heeft onze motie over dit verhaal nog niet gesteund.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Nee, omdat er binnenkort een werkgroep wordt samengesteld. Ik denk dat het goed is om naar het totaalplaatje te kijken. In uw motie heeft u het ook over calamiteiten. Dat kan ik niet heel goed plaatsen, maar ik wil een robuuste oplossing en niet iets wat alleen voor de korte termijn werkbaar is.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik kom daar straks nog op terug.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik hoorde GroenLinks praten over het afval, dat we in Voorschoten nog niet voldoende scheiden, waardoor de kosten gaan oplopen, omdat we daar een boete voor krijgen. Het was een onderdeel van het afvalbeleid dat met name de hoogbouw mee zou doen aan beter scheiden. Dat was een belangrijke factor. Is de heer Van Rixtel het met mij eens dat we het college vragen of dat zo is en of de hoogbouw al meedoet? Hoe het daarmee staat, weten we eigenlijk niet. Als

dat het punt is waardoor wij inderdaad meer lasten gaan betalen, zou ik, misschien met u, het college willen vragen hoe het daarmee staat.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik ben het daarmee eens. Ja, ik denk dat dit één van de punten is die inderdaad in de evaluatie moet worden bekeken.

De heer **Maassen** (SP): Voorzitter. Voor wie wil Voorschoten zijn? Dat klinkt als een enigszins filosofische vraag, maar het is een wezenlijke vraag voor een gemeentebestuur. Is Voorschoten een gemeente voor iedereen? Natuurlijk, zal iedereen zeggen – ik hoorde het de VVD zojuist nog in de bijdrage zeggen; die begon daar zelfs mee – maar dat is helaas niet het geval. Als de politiek – wij dus – geen maatregelen neemt, zal dat in de toekomst nog veel minder het geval zijn. Voorschoten is een prachtige gemeente om te wonen. Grote steden zijn goed bereikbaar, maar het is toch groen en dorps. Het is handig voor hoogopgeleide forenzen naar Den Haag of Amsterdam. Iedereen wil hier wel wonen. En dat is nou precies het probleem. Het probleem is dat een groep mensen die wel een band met Voorschoten heeft en die hier graag zou willen wonen, steeds meer buiten de boot valt: mensen met een minder hoge opleiding, mensen met een minder hoog salaris, mensen die hier zijn opgegroeid en graag op zichzelf willen wonen, gewone mensen met een mbo-opleiding en een baan in de zorg, in een winkel of in de bouw, gewone mensen met een pabo-opleiding en een baan als meester of juf – meestal juf – op één van onze Voorschotense basisscholen.

Laat ik Esther als voorbeeld nemen. Esther werd na haar mbo-opleiding pedagogisch medewerker op een bso in Voorschoten. Ze wilde graag samenwonen met haar vriend, maar dat was in Voorschoten, haar geboortedorp, geen optie. Uiteindelijk heeft ze een flatje gevonden in Leidschendam en rijdt ze elke dag op en neer met haar scooter. Geen probleem, zult u misschien denken, er zijn zoveel mensen die op en neer reizen voor hun werk. Maar het is wel een probleem, want Voorschoten heeft ze nodig: die winkelmedewerkers, pedagogisch medewerkers, juffen, elektriciens, enzovoort, de mensen die ervoor zorgen dat in dit dorp de kinderen naar school kunnen, de fitnesslessen op de sportschool worden gegeven, de winkelie mand achter de toonbank heeft staan of het brood in de bakkerij van Verhoog wordt gebakken. De jongeren onder hen moeten nu noodgedwongen het dorp verlaten, niet alleen de Esther uit mijn voorbeeld, maar ook Eva, de apothekersassistente die twee maanden geleden hier met een noodkreet kwam inspreken bij de gemeenteraad. Ze kunnen niks vinden wat bij hun salaris past. Misschien, heel misschien, zouden ze een hypotheek kunnen krijgen van € 175.000, misschien van € 200.000, maar van de 125 huizen die, toen ik dit afgelopen zaterdag schreef, op funda te

koop stonden, waren er 5 in die prijsklasse. Sociale huur? Er worden nu vier woningen aangeboden in Voorschoten, waarvan één seniorenwoning. De wachtlijst is acht jaar. Vrijesectorhuur kan sneller, maar daar wordt al gauw meer dan € 1.000 gevraagd. Bijvoorbeeld zo'n klein huisje in de Schoolstraat naast de Dorpskerk staat voor € 1.500, - op internet; € 1.500 per maand!

Deze mensen vertrekken dus uit Voorschoten. Is dat erg? Ja, dat is erg, want de vraag moet worden gesteld: voor wie wil Voorschoten zijn? Willen wij een gemeente zijn die alleen betaalbaar is voor hoogopgeleide, goed verdienende forenzen? Willen wij een dorp zijn waar de gewone mensen elke dag op hun scootertje naartoe komen rijden om hun werk te doen en dan weer terug naar huis te gaan, omdat ze het zich niet kunnen veroorloven om hier te wonen? Zijn wij echt een dorp voor iedereen, een dorp waar je rond je twintigste op jezelf kan wonen, ook als je geen goede baan of rijke papa of -laten we het genderneutraal houden - mama hebt?

De SP ziet overigens wel dat er iets gebeurt. In de begroting staat opgenomen dat het college kiest voor gemiddeld 25% sociale woningbouw in het dorp en dat Voorschoten wil groeien. Dat vereist echter nog een flinke inspanning en die zien we nog niet. Er is al sprake geweest van nieuwbouw bij het MOC-terrein en op het terrein van het huidige Cultureel Centrum. Wat de SP betreft zorgt de gemeente ervoor dat ze, als die terreinen ontwikkeld gaan worden, de grond wel in eigendom houdt, zodat ze regie kan houden op wat er komt en dus ook voor wie.

Maar er is meer hoop. We hebben vandaag ook gezien dat een partij die de afgelopen vier jaar consequent tegen elk SP-voorstel voor meer sociale woningbouw heeft gestemd en die zelfs hardop heeft ontkend dat er sprake was van een probleem en van tekorten, bij deze begroting ineens voorstellen doet om het tekort aan betaalbare woningen op te lossen. Beter laat dan nooit, zullen we dan maar zeggen.

Tot nu toe heb ik het alleen nog maar gehad over dure huizen, maar woon je eenmaal in Voorschoten, dan zijn de woonlasten ook nog eens torenhoog. Vorig jaar is de gemeentelijke belasting voor inwoners met 26,9% verhoogd. De verhoging voor bedrijven was op hetzelfde moment 1,6%. Als je Voorschoten vergelijkt met de andere gemeentes in de regio, dan is de gemeentelijke belasting voor bewoners de hoogste, maar de gemeentelijke belasting voor bedrijven is één van de laagste in de regio. Dus de SP stelt ook hier de vraag: voor wie wil Voorschoten zijn? Zijn wij een dorp voor bewoners of kijken we alleen naar de belangen van ondernemers? Laat ik duidelijk zijn: de SP is niet tegen ondernemers. De SP is tegen onredelijk voordeel voor ondernemers. De SP kiest ervoor om de lasten van het vorig jaar aangenomen

herstelplan eerlijker te verdelen. Als we beide belastingen, voor inwoners en voor bedrijven, in overeenstemming brengen met de hoogte ervan in andere gemeentes, is de opbrengst gelijk maar kunnen de kosten eerlijker verdeeld worden. Het amendement luidt:

"Amendement 044.

De raad van de gemeente Voorschoten, in zijn vergadering bijeen d.d. 8 november, gezien het raadsvoorstel nr. 024456/98964 d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- de ozb woningen in Voorschoten het hoogste van de regio is;*
- de ozb niet-woningen in Voorschoten een van de laagste in de regio is;*
- het percentage ozb woningen in 2018 volgens COELO met 26,9% is gestegen;*
- het percentage ozb niet-woningen in 2018 volgens COELO met 1,6% is gestegen;*
- burgers en bedrijven in Voorschoten in meer gelijke mate zouden moeten bijdragen aan het herstelplan;*

besluit:

de begroting als volgt te wijzigen:

- het percentage ozb niet-woningen te wijzigen in 0.60%;*
- de begrote baten voor ozb niet-woningen dienovereenkomstig aan te passen;*
- de begrote baten voor ozb woningen te verlagen met het bedrag waarmee de post ozb niet-woningen is verhoogd, zodat het totale bedrag aan ozb-baten gelijk blijft;*
- het percentage in de Belastingverordening dienovereenkomstig aan te passen."*

De vraag voor wie Voorschoten er wil zijn, kan ook worden gesteld als het gaat om recreatieve voorzieningen. We hebben een mooi zwembad, dat goed wordt gebruikt door onze inwoners. Kinderen krijgen er zwemles, verenigingen maken er gebruik van en veel ouderen vinden er een combinatie van bewegen en sociale contacten. Het maatschappelijk nut van het zwembad staat als een paal boven water. Toch volgt er sluiting als de gemeenteraad volgend jaar bij de begroting geen pot van

enkele tonnen structureel geld weet te vinden. Tegelijkertijd wordt er wel flink geïnvesteerd in recreatieve voorzieningen voor mensen die helemaal niet in Voorschoten wonen. Per jaar is er € 45.000 voor een actieplan toerisme. De SP is helemaal niet principieel tegen toerisme, maar in de huidige omstandigheden moeten wij onszelf wel de vraag stellen: voor wie wil Voorschoten er zijn? En dan kiest de SP voor de inwoners die een plek nodig hebben voor zwemlessen, voor de zwemverenigingen en voor vitaal ouder worden. Daarom stellen wij voor om het budget voor het actieplan toerisme en recreatie te stallen in een nieuw op te richten reserve Zwembad om toekomstige klappen op te vangen. Het amendement luidt:

"Amendement 045.

De raad van de gemeente Voorschoten, in zijn vergadering bijeen d.d. 8 november,

gezien het raadsvoorstel nr. 024456/98964 d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- de taskforce zwembad heeft aangetoond dat zwembad Het Wedde een maatschappelijke meerwaarde heeft voor Voorschoten;*
- uit hetzelfde rapport van de taskforce blijkt dat Het Wedde zonder subsidie niet open kan blijven;*
- bij de begroting 2020 definitief wordt vastgesteld hoeveel subsidie er nodig is om Het Wedde open te houden;*
- vooralsnog de volledige subsidie voor Het Wedde in 2020 wordt stopgezet;*
- het opzetten van een actieplan 'Versterken Toerisme en Recreatie' € 45.000 per jaar kost;*

besluit:

de begroting als volgt te wijzigen:

Het actieplan 'Versterken Toerisme en Recreatie' wordt uit de begroting geschrapt. Er wordt een reserve Zwembad opgericht waarin de gelden die waren bestemd voor het actieplan 'Versterken Toerisme en Recreatie', worden gereserveerd om in de toekomst te worden ingezet als dekking voor de exploitatiesubsidie."

Voorzitter, ik weet niet precies hoeveel tijd ik nog heb, maar geheel tegen mijn gewoonte in heb ik het bij deze begrotingsbehandeling nog niet gehad over de zorg.

De situatie baart ons zorgen. De afgelopen jaren hield Voorschoten geld over op haar zorgtaken, maar nu dreigen tekorten, vooral op de jeugdzorg. Dat werd al jaren voorspeld. Een verstandige gemeente zou hebben gespaard voor mindere tijden. Dat heeft Voorschoten ook wel gedaan, maar er is een deksel op de spaarpot gedaan. De reserve Zorg mocht niet hoger worden dan € 1,5 miljoen. Als er meer zorggeld was, zou dit geld naar de algemene middelen gaan; geen bodemloze put maar een bodemverzakken put in dit geval. De SP is altijd tegen dit mechanisme geweest. Wij vinden dat zorggeld moet worden besteed aan zorg. En nu blijkt dat we dat geld goed hadden kunnen gebruiken. Daarom stellen we voor dat de deksel van de spaarpot af gaat, niet omdat dit direct extra geld oplevert, maar vooral omdat een ezel zichzelf niet twee keer stoot aan dezelfde steen. De motie, die ook is ondertekend door ONS Voorschoten, luidt:

"Motie 081.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat in het sociaal domein tekorten dreigen;

van mening dat:

- *de huidige reserve Sociaal domein niet noodzakelijk groot genoeg is om de dreigende tekorten op te lossen;*
- *rijksgelden die de gemeente ontvangt om zorg te bieden, primair voor zorg dienen te worden aangewend;*

spreekt uit dat het plafond op de reserve Sociaal domein van € 1,5 miljoen opgeheven moet worden,

en gaat over tot de orde van de dag."

Ten slotte een compliment. Eindelijk zit er een gemeentebestuur dat de reserve Duurzaamheid serieus neemt en dat deze reserve inzet voor initiatieven waar zij voor bedoeld is, zoals investeringen om de energietransitie op gang te brengen in plaats van het opnieuw gebruiksklaar maken van de dorpspomp. Het is alleen jammer dat die reserve veel groter had kunnen zijn als zij de afgelopen acht jaar niet was uitgegeven aan zaken die niks met duurzaamheid te maken hebben, want forse investeringen in de energietransitie zijn nodig om ervoor te zorgen dat Voorschoten de komende decennia een gemeente voor iedereen is, of wordt.

De **voorzitter**: U heeft zelfs nog vier seconden over.

De heer **Maassen** (SP): En dat zonder oefenen! Nu zijn ze op.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Meneer Maassen, heeft u de antwoorden op de vragen over het zwembad gezien die vlak voor de vergadering binnen zijn gekomen? Die gaan over de kapitaallasten die vrijvallen in 2023. Heeft dat uw mening veranderd over die bijdrage van € 45.000 in dat potje, die misschien helemaal niet nodig is?

De heer **Maassen** (SP): Voordat ik hiernaartoe ging, had ik thuis te maken met een ziek kind dat niet naar school kon. Ik heb dus helemaal niks gezien. Ik zal daar straks naar kijken en dan kunnen we het daarover hebben.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik wil de SP in ieder geval bedanken voor hoe consequent ze is bij het spreken over begrotingen. Ik wil in ieder geval aangeven dat ondernemers vaak ook Voorschotenaren zijn en dat zij hun nek uitsteken om andere Voorschotenaren in dienst te nemen. Wat dat betreft wil ik de SP dus wel een iets ander beeld meegeven over ondernemers. We hebben van de SP ook heel veel over woningen gehoord, maar niet heel veel over oplossingen. De VVD is gisteren op werkbezoek geweest bij een project voor kleine woningen, waarmee juist die mensen, ook de dame die hier ingesproken heeft, die een baan heeft maar geen hoge hypotheek kan krijgen, toch zo'n woning zouden kunnen krijgen. Die woningen kunnen in tien dagen worden neergezet en worden netjes afgewerkt. Dat ziet er fantastisch uit. Bij zo'n project zijn wij geweest om te kijken of zo iets in Voorschoten kan. Naar mijn idee bied je dan iets meer oplossingen dan alleen maar praten over wat er allemaal niet is. Ik hoop dat de SP het met mij eens is en mee wil helpen om dit in Voorschoten te krijgen.

De heer **Maassen** (SP): De eerste stap in de richting van de oplossing van een probleem is het erkennen en het duiden van het probleem. Daar heeft de SP zich de afgelopen jaren heel druk mee beziggehouden, vaak tegen dovemansoren. Ik ben blij dat de andere partijen inmiddels ook zover zijn dat ze zien dat er een probleem is. We willen graag aan de oplossing werken. Dat zullen we natuurlijk vooral doen bij de behandeling van de nieuwe Woonvisie, maar laat ik even het beeld bestrijden dat de SP geen oplossingen heeft genoemd. We hebben onder andere aangegeven dat het belangrijk is om de gronden van een aantal locaties die nu gemeentebezit zijn en die bijvoorbeeld door uw partij, meneer Van den Dool, zijn genoemd als mogelijke woningbouwlocaties, in handen van de gemeente te houden, zodat je bij het

ontwikkelen niet afhankelijk bent van de wensen van de projectontwikkelaar maar als gemeente kunt sturen op een maatschappelijke noodzaak en daar neer kunt zetten wat je nodig hebt en niet waar het meest aan verdiend kan worden.

De heer **Andringa** (D66): Voorzitter. "We strive for the best we can attain, within the scope the world allows": "We streven naar het beste wat we kunnen bereiken, binnen de ruimte die onze omstandigheden ons bieden." Dat citaat van John Rawls spookte de laatste tijd door mijn hoofd bij het lezen van de begroting, want optimisten zullen hierin een gebrek aan ambitie vinden – waar liggen de grote verschuivingen in beleid en financiële middelen? – terwijl sceptici de begroting misschien wel te ambitieus vinden: is er wel voldoende ruimte om alles waar te maken? Wellicht zal een enkeling vandaag afwisselend optimist en scepticus zijn, afhankelijk van wat op dat moment politiek beter uitkomt.

Onzekerheid kenmerkt de situatie waarin Voorschoten zich bevindt. We zijn onder het financieel toezicht uit, maar het lek is nog niet boven. We hebben een gebrek aan liquiditeit, wat investeren moeilijk maakt, en een schuldenlast die we aan moeten pakken. Bovendien brengen onzekerheden, onder meer over de jeugdhulp, bodemdaling en klimaatverandering, maatschappelijke én financiële risico's met zich mee. Plannen moeten nog worden uitgewerkt, oplossingen vragen om creativiteit, investeringen blijven moeilijk. En dat terwijl Voorschotenaren behoefte hebben aan duidelijkheid en we moeten werken aan herstel van vertrouwen. Wanneer wordt er iets gedaan aan de wateroverlast in mijn tuin? Kunnen kinderen straks nog in Voorschoten zwemmen? Kan ik in Voorschoten een huis vinden als ik na mijn pensioen kleiner wil gaan wonen?

We streven naar het beste wat we kunnen bereiken, maar wel binnen de ruimte die onze financiële omstandigheden ons bieden. We hebben ambities voor de toekomst van Voorschoten, maar moeten ook realistisch zijn over het tempo waarmee we die kunnen realiseren. Daarom wil ik hier een paar uitdagingen waar ons dorp voor staat, er in het bijzonder uitlichten.

Ik begin daarbij met de woningbouw. In het hele land en zeker in de Randstad is er een nijpend woningtekort. Ook in Voorschoten ontkomen we er niet aan om stevig bij te bouwen, juist voor die groepen die moeilijk aan een huis kunnen komen. Dan hebben we het over jongeren die hier zijn opgegroeid en het ouderlijk huis verlaten, over jonge gezinnen die ruimte zoeken om kinderen te laten opgroeien en over ouderen die kleiner willen gaan wonen of zorg aan huis nodig hebben. Het actualiseren van de Woonvisie komend jaar moet leiden tot een nieuw beleidskader voor een toe-

reikend, divers en duurzaam woningaanbod. Wat onze fractie betreft is dat niet iets waar we nu allemaal met kleine deelonderwerpen alvast op vooruit moeten gaan lopen, maar we moeten begin volgend jaar die hele integrale Woonvisie afwegen.

We realiseren ons echter ook dat we het hoogst haalbare niet alleen gaan bereiken. We sluiten nieuwe prestatieafspraken, waarbij we meer inzet verwachten van woningbouwcorporaties, zowel in het realiseren van divers aanbod als in het verduurzamen en verbeteren van bestaande woningen. We zorgen ervoor dat wat groen is, ook groen blijft door in te zetten op herontwikkeling van locaties die nu al bebouwd zijn en we experimenteren met nieuwe vormen van participatie om bewoners en andere belanghebbenden beter te betrekken bij dit soort ontwikkelingen.

We zijn dan ook heel tevreden met de antwoorden die we van het college hebben gekregen over participatie. Er is binnen de middelen voor de Omgevingswet én binnen afzonderlijke projecten financiële ruimte voor experimenten met nieuwe vormen van participatie. We moeten werk maken van het herstel van vertrouwen in Voorschoten. Het beleid van de gemeente en de inrichting van ons dorp in het bijzonder zijn gezamenlijke verantwoordelijkheden. We maken onze keuzes niet vóór de inwoners van Voorschoten maar mét hen. We moeten dus beter gaan samenwerken met bewoners en ondernemers, zeker bij de realisatie van ruimtelijke projecten. Om die aanpak te versterken, dient D66 een motie in waarin we het college verzoeken om naar Gronings voorbeeld met coöperatieve dorps- of wijkraden te gaan werken, gewoon als experiment bij een concreet vraagstuk. Niet wachten totdat Voorscho-tenaren die altijd al de eersten zijn om zichzelf te melden, zich weer melden met ideeën, maar ook actief erop uitgaan om ook de ideeën op te gaan halen van mensen die zich niet altijd melden met goede ideeën en om hun visie mee te nemen. De motie, die ook is ondertekend door GroenLinks en de SP, luidt:

"Motie 076.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018, overwegende dat:

- *verbetering van participatie in Voorschoten een belangrijk speerpunt is voor de komende jaren;*
- *het college van B en W reeds heeft aangegeven dat er zowel binnen de mid- delen voor de implementatie van de Omgevingswet als binnen de participa-*

tiebudgetten bij afzonderlijke projecten ruimte is om te experimenteren met innovatieve vormen van participatie;

- in de gemeente Groningen positieve ervaringen zijn opgedaan met coöperatieve wijkraden waarbij (gedeeltelijk) gebruik is gemaakt van loting om bewoners te selecteren die aan de wijkraad deelnamen;*

van mening dat:

- innovatieve experimenten op het gebied van participatie vaak tot nieuwe inzichten leiden;*
- het belangrijk is om bij participatie ook bewoners te betrekken die niet uit zichzelf besluiten om mee te denken over gemeentelijke ontwikkelingen;*

verzoekt het college:

- om, naar Gronings model, in 2019 bij een herontwikkeling of bij een pilot in het kader van de omgevingswet gebruik te maken van een coöperatieve dorps- of wijkraad;*
- om daarbij vooraf heldere kaders te stellen over de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de coöperatieve dorps- of wijkraad en duidelijke parameters om de mate van succes van het experiment te evalueren,*

en gaat over tot de orde van de dag."

Een volgende grote uitdaging voor ons dorp, maar uiteraard niet voor Voorschoten alleen, is het veranderende klimaat. Dat heeft hele concrete en grote gevolgen. De bodem van onze veengronden daalt en extremer weer zorgt steeds vaker voor een zware belasting van riolering. We zien in de begroting veel aandacht voor deze problemen, ook in de risico-inschattingen, maar we blijven ons zorgen maken over de mate waarin we erin slagen om Voorschoten blijvend en steeds beter te beschermen tegen klimaatverandering. Voorlopig moeten we echter ook alles op alles zetten om de negatieve invloed die wij op het klimaat hebben, te beperken. Ook daarbij geldt, zoals voor veel zaken, dat we de ruimte die we hebben om het hoogst haalbare na te streven, vergroot wordt door het zoeken van samenwerking. Voorschoten kiest voor intensieve samenwerking in de Leidse regio. Juist voor de energietransitie moeten we zorgen dat die samenwerking snel van de grond komt. De afgelopen jaren is er te veel gepraat over hoe we samenwerking formeel zouden moeten organiseren en is er te weinig daadwerkelijk gedaan om het verschil te maken. Dat moet veranderen, zeker als het om het klimaat gaat.

Dit ontslaat ons echter niet van de verantwoordelijkheid om ook zelf aan de slag te gaan. In de begroting staat een aantal maatregelen, zoals het werven en trainen van wijkambassadeurs, het plan voor gemeentelijke energiebesparing en het aanstellen van een coördinator voor de energietransitie. Veel van de dekking daarvoor wordt gevonden in de reserve Duurzaamheid, waarvoor D66 zich altijd hard heeft gemaakt. Dat is goed. Wat we echter nog missen, is een totaaloverzicht van alles wat we in Voorschoten hebben gedaan, doen en gaan doen om de energietransitie te versnellen. Het college heeft reeds toegezegd in het voorjaar met een nieuw milieubeleidsplan te komen, maar dan moet ook duidelijk zijn wat het totaal aan maatregelen in Voorschoten is die moeten bijdragen aan de realisatie van onze duurzame ambitie. Wat D66 betreft – dat zeg ik naar ONS Voorschoten – staat die ambitie nog steeds keihard overeind: energieneutraal zijn in 2030. Daarom dienen wij een motie in die het college verzoekt om te komen tot een totaaloverzicht van particuliere en publieke initiatieven die bijdragen aan verduurzaming. De motie, die ook is ondertekend door GroenLinks en ONS Voorschoten, luidt:

"Motie 077.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- *het college van B en W in het voorjaar van 2019 een nieuw milieubeleidsplan zal presenteren;*
- *in de begroting voor 2019 meerdere maatregelen aangekondigd worden om verduurzaming in Voorschoten een impuls te geven;*
- *een overzicht van alle lopende initiatieven tot verduurzaming op dit moment ontbreekt;*
- *ook vanuit diverse particuliere initiatieven een bijdrage aan verduurzaming wordt geleverd;*
- *het college en de raad als ambitie hebben gesteld dat Voorschoten in 2030 klimaatneutraal is;*

van mening dat de gemeente niet alleen in staat is om onze duurzame ambities te realiseren;

verzoekt het college:

- om bij de uitwerking van het nieuwe milieubeleidsplan niet alleen inzichtelijk te maken welk nieuw beleid wordt uitgerold, maar ook een totaaloverzicht te geven van alles wat er nu al gedaan wordt om verduurzaming te bespoedigen in Voorschoten;
- om daarbij zowel de kosten van investeringen als de klimaatwinst zo veel als mogelijk te kwantificeren;
- om in dat totaaloverzicht ook particuliere initiatieven mee te nemen, alsmede initiatieven die vanuit regionale samenwerking komen en daarbij aan te geven op welke wijze, bijvoorbeeld in communicatie of in samenwerking in een klimaatcoalitie, de gemeente een bijdrage levert aan het stimuleren van dit soort initiatieven,

en gaat over tot de orde van de dag."

In dat kader ga ik ook even in op het gasloos bouwen, waar we het zojuist al heel even over hadden, meneer Van der Elst. Wat D66 betreft staat het streven naar gasloos bouwen als een paal boven water. Dat moeten we doen; dat delen we volkomen, maar desondanks kunnen we de door u ingediende motie helaas niet steunen, omdat er twee verschillen in zitten. U roept op om aanpalende wijken, bijvoorbeeld bij Starrenburg III, te laten profiteren, maar investeren in gasloos bouwen betekent investeren in zonnepanelen, warmtepompen, verduurzaming van huizen, energiebesparing en isolatie. Dat zijn investeringen in woningen. Als u zegt dat we ook de wijken eromheen daarvan moeten laten profiteren, dan zegt u dus: we moeten ook in de wijken eromheen die zonnepanelen, die warmtepompen en die isolatie gaan financieren. Dan hebt u dus een ongedekte motie, omdat u in feite zegt dat er een heleboel wijken moeten gaan investeren. Als het u erom gaat dat die investeringen gedaan worden door de eigenaren en de projectontwikkelaars en als u die in aanraking wilt brengen met de bewoners, dan is D66 het daar helemaal mee eens. Dat is ook precies waarom dat letterlijk in de begroting staat: de wijkambassadeurs hebben de taak om projectontwikkelaars en vve's met elkaar in aanraking te laten komen om hier gezamenlijk werk van te maken. Dan ben ik dus heel blij met uw motie, die zegt: doe wat in de begroting staat.

Een laatste maatschappelijke uitdaging die ik hier wil benoemen en die grote financiële consequenties heeft, is de jeugdhulp. Voorop moet staan dat ieder kind de kans moeten krijgen om gelukkig, succesvol en gezond op te groeien. Eén van de zaken die we op zo kort mogelijke termijn aanpakken, is de versplintering van de jeugdhulp. Het is al vaak besproken: we kopen de jeugdhulp in de Haagse regio in, terwijl we de aanpak van kindermishandeling in de Leidse regio hebben geregeld.

Ondanks de oprechte inspanningen van de professionals in Voorschoten die echt alles doen wat ze kunnen om kinderen zo veel mogelijk en zo goed mogelijk hulp te bieden, brengt die verdeling over regio's te veel risico's met zich mee. Ik heb jeugdhulpverleners gesproken die actief zijn in Voorschoten en die zelf aangeven de weg naar Veilig Thuis in Leiden niet goed te kunnen vinden. Dat moet veranderen.

Daarnaast moeten we ervoor zorgen dat er voor alle kinderen en jongeren voldoende middelen zijn, mochten ze een beroep doen op de jeugdhulp. De prognoses van de kosten van de jeugdhulp blijven lastig. Daarom ondersteunen wij de keuze om komend jaar vanuit de reserve Sociaal domein aanvullende middelen vrij te maken voor de jeugdhulp. Wij maken ons echter wel zorgen dat dit slechts eenmalig gebeurt en dat dit vanuit de reserve gaat. Er zal weinig reden zijn om aan te nemen dat het in 2020 in één klap allemaal veel beter gaat en dat er veel minder beroep gedaan zal worden op de jeugdhulp. En de reserve Sociaal domein loopt best snel leeg. Daarom onze vraag aan het college wat we kunnen doen om te zorgen dat we uiteindelijk ook voor de jeugdhulp structureel voldoende middelen hebben.

Tot slot een paar hele korte losse punten. Een relevante verschuiving ten opzichte van een jaar geleden is de keuze om geen storting meer te doen in de concernreserve om onze schulden te reduceren. Dat is helaas een noodzakelijke keuze, maar het baart D66 ook zorgen. We kijken dus met smart uit naar de nota Schuldenreductie, die reeds is toegezegd, want we moeten hier op korte termijn mee aan de slag.

Er zijn drie moties die al zijn ingediend of straks nog worden ingediend en waarvoor D66 alvast bijzondere steun wil uitspreken. Dat betreft motie 078 van GroenLinks over de rookvrije generatie, een heel belangrijke motie en een heel belangrijk streven, dat D66 van harte ondersteunt. Het gaat ook om motie 086 van het CDA over het aan de slag gaan met startnotities van belangrijke ruimtelijke projecten, zoals bij de Moeder Godskerk en een aantal andere projecten. En het gaat ook om de nog in te dienen motie 088 van de Partij van de Arbeid over het verbeteren van de participatie. Voor die drie moties willen wij bij dezen alvast onze steun uitspreken.

Ik heb nog vijftien seconden. Wat ons betreft ligt er een goede begroting. Voor D66 is duidelijk dat het college een moeilijke balans moet zoeken tussen ambitie en realiteitszin, terwijl we werken aan het herstel van vertrouwen in het dorp. Maar the proof of the pudding is in the eating. Veel ambities moeten komend jaar uitgewerkt worden in concreet beleid. Dan moeten we zien wat het hoogst haalbare is wat Voorschoten kan waarmaken binnen de ruimte die onze omstandigheden bieden.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb een vraag over het Gronings model. Is dat de stad Groningen of de provincie Groningen?

De heer **Andringa** (D66): Dat is de gemeente Groningen, die een heel systeem heeft ontwikkeld van wijkraden en straks – in de herindelingsdiscussie die daar speelt – ook coöperatieve dorpsraden, als er nieuwe dorpen bij de gemeente Groningen zijn aangesloten.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik kom daar straks op terug.

De heer **De Graaf** (PvdA): Mevrouw de voorzitter, geachte collega's en mensen op de tribune. Straks zal ik de heer Bremmer ook nog citeren als ik eigenlijk ook nog iets anders had moeten zeggen, maar dat komt straks.

Als je aan het eind spreekt en als zes mensen je voor zijn gegaan, is het nadeel daarvan dat de aandacht langzamerhand verflauwt, dat enige slaap toeslaat en roem maar op. Het voordeel is dat je precies weet wie wat heeft gezegd en dat je daar dus ook een beetje mee kunt spelen. We hebben inmiddels in ieder geval heel veel sympathieke gedachten en intenties kunnen aanhoren. Dat is mooi, maar we weten met z'n allen ook dat de realisatie van intenties weliswaar niet altijd geld kost maar vaak toch wel. Daarom wil de PvdA het eerste deel van de algemene beschouwing stilstaan bij de financiële situatie van ons mooie dorp.

De begroting werd op 10 oktober gepresenteerd. Wat lezen en horen we? De begroting van Voorschoten is tot en met 2022 structureel sluitend en vanaf 2020 ontstaat zelfs een stevig overschot. Dat zegt het college. Helaas, het is niet waar. In 2019 wordt een positief resultaat van € 3.000 begroot, maar als je beter kijkt, zie je dat het college de spaarpotjes van de gemeente moet aanspreken om tot dit mooie resultaat te komen. In 2019 halen we € 1,3 miljoen uit de spaarpot en over de hele periode van 2019 tot 2022 € 3,7 miljoen. Sommigen noemen dat "potverteren". Laten we vervolgens allemaal de bladzijden 26 en 27 van de begroting eens opslaan; dat zal niet gebeuren, want u heeft wellicht niet allemaal de begroting voor u liggen. Op de rechterpagina, op bladzijde 27, staat dat de gemeente niet meer geld uitgeeft dan er binnenkomt. Maar kijk dan links naar het saldo van baten en lasten: in 2019 min € 1,3 miljoen, in 2020 min € 136.000, in 2021 min € 157.000 en in 2022 min € 476.000. Geeft de gemeente nu echt niet meer geld uit dan er binnenkomt?

En er is meer. Het college noemt in de begroting onderwerpen waarvan wordt gezegd dat die geld kosten, maar die kosten staan niet in de begroting, omdat het

college nog niet precies weet hoeveel die kosten bedragen. Ik zou zeggen: je kunt die kosten altijd ramen en je kunt altijd wat geld opzij zetten, maar het college doet dat niet. Als je die kosten wel zou opnemen, wordt het resultaat de komende jaren vele malen slechter. Ik geef een aantal voorbeelden, allereerst de te verwachten meerkosten van de jeugdzorg. In 2019 wordt nog keurig € 300.000 aan extra kosten begroot en opgenomen en in de begroting van een dekking voorzien over 2019. Op bladzijde 95 van dezelfde begroting staat dat op korte termijn niet te verwachten is dat het aantal jeugdigen in de jeugdzorg afneemt. Dan denk je bij jezelf: die € 300.000 aan extra kosten neem je dan ook op in de meerjarencijfers, want je gaat ervan uit dat die kosten niet minder worden. Maar het college doet dat niet. Dat heet "de kop in het zand steken"; het spijt me zeer.

Dan hebben we de positie van het Cultureel Centrum en het al dan niet samenvoegen van bibliotheek en Cultureel Centrum. Dat vraagt om een investering; zie bladzijde 5. Omdat het huidige Cultureel Centrum al op 1 januari 2021 dichtgaat, mag je aannemen dat die investering al in 2019 moet plaatsvinden. Anders is er op 1 januari 2021 helemaal niets meer. In de begroting is hiervoor geen geld gereserveerd.

Ook aan de uitvoering van het coalitieprogramma zal zeker een prijskaartje hangen. Neem het ambitieuze programma "Voorschoten in 2030 energieneutraal". Het verhaal wordt eentonig: er is nog nauwelijks geld voor vrijgemaakt. Oké, € 45.000 voor wijkambassadeurs en voor anderhalve dag een coördinator, die alles moet aanjagen. Het is mager.

Het college weet zelf ook wel dat er niets overblijft van dat stevige overschot als je realistisch zou begroten, want afgelopen vrijdag kregen we het Uitwerkingsdocument Coalitieakkoord. Daarin somt het college "enkele risico's op die bijzondere aandacht vragen". "Risico's" betekent: iets wat geld gaat kosten. "1) Interbestuurlijk programma, 2) Financiering & Rente, Schuldenreductie, 3) Bodemverzakking, 4) Stijging kosten jeugd, zorg en participatie, 5) verlegging focus naar de Leidse regio." Maar het college doet daar in deze begroting niets of nagenoeg niets mee. De Partij van de Arbeid vindt dit om twee redenen een slechte zaak, allereerst omdat een begroting een realistisch en een zo getrouw mogelijk beeld van de te verwachten inkomsten en uitgaven behoort te geven. De begroting dient een weergave te zijn van alle beleidsvoornemens. Dit kunnen we ook lezen in het toetsingskader dat de provincie hanteert bij de beoordeling van gemeentelijke begrotingen. Het gaat om de volledigheid van de begroting. Die volledigheid is er niet. We begrijpen dat er nog geen uitgewerkt plan voor de energietransitie is, maar er moet ten minste iets worden gereserveerd, net zoals vorig jaar werd gedaan toen we het hadden over de in-

voering van de Omgevingswet: toen werd wel € 1 miljoen gereserveerd in een reserve voor de komende vier jaar. Het kan dus best. Tenminste, als je dat wilt.

Maar er is nog een reden waarom wij dit een slechte zaak vinden: omdat dit leidt tot nog minder vertrouwen van Voorschoten in de eigen lokale politiek. Ik heb begrepen dat in Voorschoten dat vertrouwen in de eigen lokale politiek is gedaald tot 14%. Landelijk is dat ook niet hoog, namelijk 30%, maar oké. Als je vertrouwen wilt verdienen, dan moet je geen beloftes doen of perspectieven bieden die niet realistisch zijn. Dan moet je niet uitspreken dat er een stevig overschot ontstaat dat er niet zal zijn. En dan moet je niet zeggen dat je als gemeente niet méér geld uitgeeft dan er binnenkomt, terwijl iedereen kan zien dat dat niet zo is.

Vorig jaar heeft de PvdA een alternatieve begroting ingediend. Dit jaar beperken we ons tot enkele amendementen en moties. Er zijn overigens maar heel weinig amendementen en veel moties. Daarmee kom ik even bij onze collega Cees Bremmer, die hier vandaag niet kan zijn vanwege het huwelijk van, volgens mij, zijn zoon. Cees Bremmer zou als voorzitter van de commissie B&B trouwhartig in de camera kijken en zeggen: "De kijkers en luisteraars thuis moeten zich realiseren dat een amendement echt leidt tot een wijziging in de begroting, maar dat is bij een motie niet het geval." En dan zouden we verdergaan met de vergadering.

Ik loop nu dus de verschillende amendementen en moties van de Partij van de Arbeid langs. Amendement 047, samen met de collega's van het CDA, gaat over de verhoging van de toeristenbelasting. Wij vinden het onjuist dat college en raad aan de ene kant zeggen dat je besluiten in samenhang moet nemen, het liefst in het kader van de Kadernota of eventueel in het kader van de begroting voor 2020, waardoor je in staat bent prioriteiten tegen elkaar af te wegen, maar dat aan de andere kant in de begroting een uitzondering wordt gemaakt voor de besteding van de opbrengst van de verhoging van de toeristenbelasting, voor de komende vier jaar maar liefst. Die opbrengst wordt al wel geoormerkt. Dat is niet logisch. Dat moet je niet zo doen. Wellicht is het mogelijk om straks in de schorsing samen met een aantal andere partijen nog eens te kijken hoe wij een aantal moties en amendementen bij elkaar kunnen brengen. Het amendement luidt:

"Amendement 047"

De raad van de gemeente Voorschoten, in zijn vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

gezien het raadsvoorstel bij de programmabegroting 2019 – 2022 (024456/98964),

overwegende dat:

- *de gemeente Voorschoten de komende jaren met grote opgaven wordt geconfronteerd waaraan aanzienlijke financiële consequenties zijn verbonden;*
- *het derhalve wenselijk is om thans geen financiële toezeggingen te doen dan wel verwachtingen te wekken voor de jaren na 2019;*
- *daardoor een integrale afweging tussen prioriteiten in 2019 met het oog op de jaren daarna mogelijk blijft;*

constaterend dat het college in de Programmabegroting 2019–2022 de opbrengst van de verhoging van de toeristenbelasting voor de jaren 2020–2022 thans reeds oormerkt voor promotie/marketingactiviteiten;

besluit:

- *in de meerjarenbegroting de voor 2020–2022 begrote extra jaarlijkse opbrengst van € 45.000 aan toeristenbelasting niet te oormerken maar toe te voegen aan het begrote resultaat;*
- *bij de Kadernota 2020 te besluiten over de aanwending van deze middelen in de jaren 2020–2022.”*

Amendement 048 gaat over het alternatief voor het Cultureel Centrum. De voorbereidende werkzaamheden voor de verkoop van het gebouw van het Cultureel Centrum zijn gestart, zo lezen wij in de begroting. Als er niet snel iets gebeurt, is er op 1 januari 2021 geen enkel alternatief. Dat zijn maar twee jaren en er gaat veel tijd voorbij voordat we iets anders hebben. Dat kan niet, vindt de PvdA. Daarom dit amendement om geld vrij te maken om snel een besluit te kunnen nemen over de plannen die er zijn en over een voorbereidingskrediet. Het amendement luidt:

“Amendement 048.

De raad van de gemeente Voorschoten, in zijn vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

gezien het raadsvoorstel bij de Programmabegroting 2019–2022 (024456/98964),

overwegende dat in de meerjarenbegroting 2018-2021 is besloten de subsidie op het Cultureel Centrum met ingang van 1 januari 2021 te beëindigen;

constaterend dat:

- *het college in de Programmabegroting 2021 -2022 uitspreekt dat het Cultureel Centrum in één locatie met de bibliotheek zal worden gebracht;*
- *inmiddels de voorbereiding van de verkoop van het Cultureel Centrum in gang is gezet;*
- *de tijd dringt om het alternatief voor het Cultureel Centrum handen en voeten te geven;*
- *inmiddels door verschillende partijen wordt gewerkt aan concrete plannen voor die samenvoeging;*
- *zowel zorgvuldigheid als voortvarendheid zijn geboden vanwege de relatief korte tijd die resteert tot 1 januari 2021;*
- *de Programmabegroting 2019-2022 geen financiële middelen bevat om deze planvorming financieel te ondersteunen;*

besluit:

- *in de programmabegroting een bedrag van € 50.000 beschikbaar te stellen om:*
 - a) *op korte termijn te laten onderzoeken wat de voor- en nadelen zijn van de verschillende plannen, uitmondend in een beredeneerd advies aan de raad;*
 - b) *de resterende gelden – na besluitvorming door de raad over de voorkeursvariant – beschikbaar te hebben voor een voorbereidingskrediet;*
- *voor de dekking hiervan worden aangewend:*
 - o *€ 15.000 ten laste van de kwaliteitsmaatregelen Voorstraat;*
 - o *€ 18.000 ten laste van het opstellen van een beeldkwaliteitsplan centrum;*
 - o *€ 17.000 ten laste van de promotie/marketingactiviteiten 2019 (economische promotie)."*

Dan de moties. Samen met het CDA hebben we een motie over Lammenschans; daar heeft René Zoetemelk al iets over gezegd. Ook motie 087 wordt samen met het CDA ingediend; dat schijnt een soort nieuwe liefde te worden. Die motie gaat over betaalbare woningen, die al door een aantal fracties als prioriteit naar voren zijn gebracht. De Partij van de Arbeid constateert dat we vaak praten over afzonderlijke

projecten. Wij spraken laatst met mensen van Beresteijn en de projectontwikkelaar die daar aan het bouwen is; of je praat over de Kruispuntkerk of over Starrenburg. Voor elk afzonderlijk project zijn er wel argumenten te bedenken waarom betaalbare woningen niet kunnen. Het kan niet bij Beresteijn en we lazen in de krant dat het ook niet mogelijk is in de eerste voorstellen met betrekking tot de Kruispuntkerk; ik weet niet wat de status van die voorstellen is. En hoe zit het eigenlijk met Starrenburg III? Kortom, zo komen we nergens. Daarom deze uitnodiging aan het college via onze motie om de raad snel een beschrijving te sturen van welke instrumenten je kunt en wilt gebruiken om te komen tot afdwingbare afspraken met corporaties maar ook met projectontwikkelaars; laten we daar ook aan denken. De mogelijkheden zijn anders, maar ze zijn er wel. En wacht daarmee niet tot eind 2019, want dan is de helft van de vier jaar van dit college al voorbij en dan constateren we over drie jaar dat we nergens uit zijn gekomen ten opzichte van die doelstelling van 25% of 30%. De motie luidt:

"Motie 087.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- *Voorschoten voor grote opgaven staat om te komen tot een gevarieerder aanbod van woningen voor starters, voor personen met een smalle beurs en voor senioren;*
- *in zowel het coalitieakkoord als de Programmabegroting 2019-2022 hierover stevige doelstellingen zijn geformuleerd;*

constaterend dat:

- *de wachtlijsten voor een huurwoning gemiddeld acht jaar bedragen;*
- *Voorschoten in vergelijking met ons omringende gemeenten over relatief weinig corporatiewoningen beschikt en de gemiddelde huurprijs van deze woningen in Voorschoten hoger is;*

voorts constaterend dat:

- *in Voorschoten de komende jaren op verschillende locaties zal worden gebouwd waarbij de variëteit aan locaties en betrokken projectontwikkelaars/corporaties kan leiden tot afzonderlijke besluitvormingsprocessen die*

er in de praktijk toe kunnen leiden dat het beoogde doel i.c. een gevarieerder aanbod van woningen voor starters, voor personen met een smalle beurs en voor senioren in het gedrang komt;

van mening dat het realiseren van het beoogde doel noopt tot een samenhangende aanpak;

verzoekt het college om de gemeenteraad op zo kort mogelijke termijn een samenhangend plan voor te leggen met een beschrijving van instrumenten om te komen tot afdwingbare prestatieafspraken met corporaties en projectontwikkelaars waardoor meer betaalbare woningen voor starters en senioren worden gerealiseerd, zo als in het coalitieakkoord wordt beloofd,

en gaat over tot de orde van de dag."

Motie 088, samen met het CDA en naar ik heb begrepen ook samen met D66, gaat over burgerbetrokkenheid. Ik heb moties zien passeren over een grotere betrokkenheid van burgers in dorps- en wijkraden. Die gaan vaak over zaken die met de uitvoering van de Omgevingswet te maken hebben. Prima. Ons amendement gaat over iets anders, te weten het betrekken van Voorschotenaren bij de beleidsvorming, niet aan het eind maar vanaf het begin. Tot nu toe is het college wel wat terughoudend gebleken. Ik verwijs naar de discussies in de commissie – want in de raad is daar nog helemaal niet over gesproken – over de bestuurlijke toekomst van Voorschoten en over de eventuele overheveling van de uitvoering van de jeugdzorg van Haaglanden naar Leiden. Voorstellen van ons zijn door het college in feite afgewezen. Het ondersteunen van deze motie is een belangrijk politiek signaal vanuit de raad naar de Voorschotense samenleving. De motie luidt:

"Motie 088.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- het vertrouwen in en de scepsis over de (lokale) politiek in Nederland de afgelopen jaren is gegroeid en de (gevoelde) afstand tussen burgers en openbaar bestuur is toegenomen;*
- in het coalitieakkoord en in de begroting aandacht wordt gevraagd voor creatieve benaderingen in het kader van burgerparticipatie;*

- *de kwaliteit van beleidsvorming kan worden vergroot wanneer burgers, ondernemers en/of verenigingen in een vroegtijdig stadium bij beleidsvorming worden betrokken;*
- *de betrokkenheid bij en het draagvlak voor besluitvorming van de gemeente Voorschoten hierdoor kunnen worden vergroot;*

constaterend dat:

- *in veel gemeentes reeds wordt geëxperimenteerd met alternatieve vormen van participatie;*
- *het afgelopen halfjaar is gebleken dat Voorschoten hierbij niet vooroploopt, onder meer blijkend uit de besluitvorming over de onderwerpen 'Toekomst van Voorschoten/oriëntatie op de Leidse regio' en 'Jeugdzorg/H10';*

van mening dat:

- *het vertrouwen in de politiek gebaat is bij creatievere vormen van burgerbetrokkenheid in een vroegtijdig stadium van beleidsvorming dan thans het geval is;*
- *een zelfstandig Voorschoten gebaat is bij het mobiliseren van uiteenlopende deskundigheden vanuit de Voorschotense gemeenschap, waardoor de bestuurskracht kan worden vergroot;*

verzoekt het college om de raad in het voorjaar van 2019 een concreet voorstel voor te leggen over de wijze waarop betrokkenheid vanuit de Voorschotense gemeenschap in een vroegtijdig stadium van beleids- en/of planvorming zal worden vergroot,

en gaat over tot de orde van de dag."

Ten slotte: motie 089 over de energietransitie is wat ons betreft een eerste stap om ambities en bijbehorende middelen, waar een aantal van u het ook over heeft gehad, bij elkaar te brengen. Dan spreken we uit dat het menens is met onze groene ambities. Laten we niet zeggen dat het niet kan en dat we vooruitlopen op de vaststelling van de jaarrekening 2018. We lopen niet vooruit; we geven alleen een indicatie in de richting van het college aan. Het college doet zelf iets vergelijkbaars in de begroting als het ingaat op de aanwending van een aantal middelen in het sociaal domein. Het kan. Laten we ons hieraan committeren en dit signaal afgeven aan het college. De motie luidt:

"Motie 089.

De raad van de gemeente Voorschoten, in vergadering bijeen d.d. 8 november 2018,

overwegende dat:

- *Voorschoten voor grote opgaven staat in het kader van de energietransitie;*
- *in het coalitieakkoord stevige doelstellingen zijn geformuleerd over een energieneutraal, duurzaam en groen Voorschoten in 2030;*
- *in de raad brede overeenstemming bestaat over de noodzaak en het belang van een doortastende aanpak;*

constaterend dat:

- *in de begroting vooralsnog volstaan wordt met een beperkte inzet gericht op het opleiden van wijkambassadeurs, het terugdringen van het energieverbruik van de gemeente zelf en het aanstellen van een coördinator met een beperkte formatieve omvang;*
- *ter dekking van de kosten hiervan in 2019 € 90.000 wordt onttrokken uit de reserve Duurzaamheid;*
- *het college voornemens is in 2019 een ontwerp milieubeleidsplan te presenteren waarin onder andere richting zal worden gegeven aan een aanpak voor (de gevolgen van) klimaatverandering;*
- *de verkoop van enkele gemeentelijke eigendommen in 2018 naar verwachting een aanzienlijk positief resultaat in de jaarrekening 2018 zal laten zien;*

van mening dat het gelet op de noodzaak van een doortastende aanpak op het terrein van de energietransitie en Voorschoten energieneutraal in 2030 noodzakelijk is om hiervoor financiële middelen te reserveren;

verzoekt het college om de gemeenteraad in de jaarrekening 2018 voor te stellen 50% van een eventueel voordelig resultaat tot een maximum van € 600.000 te storten in de reserve Duurzaamheid,

en gaat over tot de orde van de dag."

De heer **Van den Dool** (VVD). Het verhaal van de PvdA, vooral over het financiële deel, hebben we afgelopen juli ook al van haar gehoord. Toen was het echter nog

wel hoopvol. De PvdA zei toen dat ze bij de begroting zou komen met een bezuiniging van € 0,5 miljoen om het financieel beter te maken. Ik heb goed geluisterd, maar ik heb nog niet kunnen opschrijven waar u dat vandaan wilt halen.

De heer **De Graaf** (PvdA). Ik was eerlijk gezegd hoopvol bij de Kadernota, want bij de Kadernota hebben wij gezegd: je moet nu geen besluiten nemen met een doorwerking naar de komende jaren, al vooruitlopend op de integrale afweging ten tijde van de begrotingsbehandeling. De heer Andringa van D66 zei: ja, maar we nemen nu ook helemaal geen besluiten; we doen een aantal uitspraken, maar die kunnen in het kader van de begrotingsbehandeling altijd nog anders. Nou, dat hebben we gezien in de begrotingsopstelling, die in feite nauwelijks meer ter discussie staat. Ik kan mij eerlijk gezegd niet herinneren dat die € 0,5 miljoen door ons is genoemd. Maar goed, ik word wat ouder; misschien neemt mijn geheugen af. Maar ik vind wel dat het college en de coalitie zelf met een herkenbaar beeld moeten komen. Als wij er nu niet in zijn geslaagd om de € 0,5 miljoen die eventueel door mij zou zijn toegezegd, te honoreren, dan is dat een omissie van onze kant. Dat is fijn voor u, maar ik constateer tegelijkertijd dat de financiële situatie van Voorschoten niet alleen aanzienlijk is verslechterd tussen de meerjarenbegroting 2018 en de Kadernota, maar vervolgens tussen de Kadernota en dit moment ook nog met pak 'm beet € 0,5 miljoen is verslechterd. Dat wil ik er toch ook even aan toevoegen.

De **voorzitter**: Daar kunt u straks verder over praten.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik begrijp het betoog van de heer De Graaf eigenlijk heel goed. Ik moet zeggen dat ik het heel jammer vind dat u juist nu niet met een alternatieve begroting bent gekomen, want ik ben het eens met de opmerking van de heer Van den Dool: u waarschuwt voor mogelijke consequenties van de keuzes die nu gemaakt worden, maar u komt met geen enkel concreet voorstel om de begroting substantieel te verbeteren. Daar wil ik dus toch graag nog iets van horen, misschien nu of anders later in het debat.

De **voorzitter**: Ik zou willen voorstellen om dat later in het debat te doen. Ik schors de vergadering voor 30 minuten. We lopen al tien minuten uit, maar dat is nog beheersbaar. We zouden eigenlijk om 15.00 uur verdergaan met het debat tussen de fracties, maar als u de 30 minuten nodig heeft tot 15.10 uur, ben ik zo vrij om dat als voorzitter toe te staan.

De vergadering wordt enige tijd geschorst.

3.1. Inhoudelijke beraadslaging over Programmabegroting 2019–2022 (eerste termijn raad)

De **voorzitter**: Ik stel u als fracties in de gelegenheid om met elkaar in de eerste termijn de discussie te voeren over de beschouwingen van de fracties. Ik hanteer dezelfde volgorde als bij de beschouwingen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Voorzitter. Ik dank alle fracties en fractievoorzitters voor hun verhaal. Het is altijd verhelderend om in zo'n algemene beschouwing te horen en te zien hoe iedereen erin zit. Ik heb voor mezelf een aantal punten opgeschreven. Vandaar dat ik blijf zitten, want als ik dit allemaal moet meenemen naar het spreekgestoelte, is dat wat lastig.

Volgens mij is een heel belangrijk discussiepunt hoe hoog ons schuldenplafond mag zijn. Ik heb in de begroting, op bladzijde 147, deze zin gelezen: "Geconstateerd wordt dat met het volgen van de geactualiseerde investeringsplanning het overeengekomen schuldenplafond van € 55 miljoen niet overschreden zal worden." Het is nu € 38,3 miljoen. Ik vind dat deze opmerking had moeten zijn dat het schuldenplafond bij lange na niet gehaald zal worden. Ik ben dus een beetje huiverig voor de ruimte die we met deze begroting geven om het schuldenplafond van € 55 miljoen "niet te overschrijden". Ik zou daarover graag iets horen van de andere fracties. De zin die in de begroting staat, is vrij ongelukkig als je de schuld rond de € 38 miljoen wilt houden, want dit geeft eigenlijk de ruimte om tot € 55 miljoen te gaan.

Het tweede punt zal niet als een verrassing komen: dat is het zwembad. We hebben met elkaar geconstateerd dat er € 309.000 vrijvalt in 2023. Het is de bedoeling dat we, als we daar iets mee willen doen, dat straks in de Kadernota moeten doen voor de jaren na 2019. Maar nogmaals, in het kader van een stukje voorkantsturing en duidelijkheid moeten we wel met elkaar vaststellen dat het geld er is. Hoe we dat gaan invullen en of er nog een commissie aan vast moet komen, is een andere zaak. Die € 309.000 is er en de commissie zou eigenlijk moeten kijken wat we nodig hebben, maar laten we in ieder geval vaststellen met elkaar dat dit geld er is, dat we dit hiervoor kunnen gebruiken en dat we in feite bijna bij de oplossing zijn.

De heer **Andringa** (D66): Meneer Zoetemelk, u bent een ervaren raadslid. U heeft veel ervaring met het openbaar bestuur en u weet ook dat als je aan de voorkant, voordat er een plan ligt, alvast stelt dat daar een bepaald bedrag voor beschikbaar is, de grote kunst altijd is dat dat toevallig ook het bedrag is waarop zo'n plan blijkt uit te komen. Met andere woorden: als u nu alvast zegt dat we bereid zijn om geld

te gaan reserveren, weten we zeker dat dat ook in z'n geheel nodig zal blijken te zijn voor het plan dat er uiteindelijk komt. Ons advies zou dus zijn: laten we eerst een plan maken om te kijken wat er structureel nodig is en laten we pas dan de dekking daarbij zoeken, want anders ben je onverantwoord met dat geld bezig.

De heer **Zoetemelk** (CDA): We hebben het niet over een plan, maar over een zwembad. Dat staat er en wat ons betreft moet dat er blijven staan. We kunnen wel weer allerlei vergaderingen gaan doen en allerlei second opinions vragen, maar we hebben een taskforce gehad en die heeft duidelijke uitspraken gedaan over de manier waarop Sportfondsen het zwembad beheert. Dat schijnt heel goed te zijn. We kunnen wel weer aan alle kanten gaan zoeken naar mogelijkheden om het goedkoper te maken, maar laten we eerst vaststellen dat er geld vrijkomt waarmee we iets kunnen doen en laten we dan gaan kijken of het goedkoper kan, want dan geven we in ieder geval het zwembad en de burgers duidelijkheid. Er zijn 7.000 handtekeningen ingediend. Er is een maatschappelijke noodzaak om het zwembad te behouden. Er is een maatschappelijk nut, ook kijkend naar de zorgkosten. We kunnen aan de voorkant iets doen aan welzijn voor ouderen en jongeren, die in beweging zijn. Het zwembad heeft een heel belangrijke functie. Laten we daar nu eens duidelijk over zijn en niet over plannen praten maar over het zwembad.

De heer **De Graaf** (PvdA): Kunnen we dit even opschorten tot de volgende termijn, na de termijn van het college? Want ik wil graag van het college horen of dat geld over is, of er dan geen voorzieningen meer hoeven te worden getroffen voor de toekomst en of dit nog niet betrokken is geweest in de bezuinigingen van vorig jaar. Voordat ik hier ook maar iets over kan zeggen, wil ik überhaupt weten of dat geld er wel is.

De **voorzitter**: Het college zal daarop terugkomen bij de beoordeling van de moties en de input die daarover is gegeven. Het college zal daar in de volgende termijn een antwoord op geven.

De heer **Andringa** (D66): Ik wil voorkomen dat we de vergadering van de commissie Burger en Bestuur van ongeveer een week geleden overdoen, maar u heeft er natuurlijk helemaal gelijk in, meneer Zoetemelk, dat de taskforce heel nuttig werk heeft gedaan en onder andere heeft geconcludeerd dat er een grote maatschappelijke waarde van het zwembad is. Dat werd ook breed gedragen in die commissie, maar in die commissie werd ook gedragen dat de taskforce niet heeft signaleerd wat je nodig hebt aan middelen om dat zwembad structureel open te kunnen houden. Dat is een hiaat in het onderzoek dat er lag. Er moet dus een vervolg komen. Dat werd ook breed gedragen door de commissie Burger en Bestuur; volgens mij

hebben we dat daar ook met z'n allen besproken. Het zou dus verstandig zijn om dat vervolg eerst te onderzoeken en te kijken wat je nodig hebt en om pas daarna te gaan kijken hoe je dat gaat dekken in plaats van eerst een zak geld "te trekken" en daarna pas te gaan denken over wat we daar eigenlijk mee gaan doen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Volgens mij is het andersom. Die zak geld hoeft niet "getrokken" te worden; die is er in 2023. Wat u gaat doen, is een nieuwe commissie optuigen, waar ook weer kosten voor gemaakt moeten worden, die misschien ook beter besteed kunnen worden. Maar goed, dit is een discussie en die komt bij de Kadernota terug, zoals ik al zei. Met de Kadernota bespreken we de toekomst van Voorschoten in de jaren na 2019. Ik denk dus dat dat een mooie discussie wordt.

Een positief punt bij de VVD vond ik een soort plan "het kan" voor de woningbouw. De heer Maassen wees ons terecht op onze andere mening ten opzichte van de afgelopen jaren. Wij hebben ook voortschrijdend inzicht, meneer Maassen. Af en toe is het CDA ook vooruitstrevend. Wij zien ook in dat het nu wel heel noodzakelijk is dat er woningbouw plaatsvindt voor bepaalde groepen mensen, voor mensen met middeninkomens, dat er ook doorstroom moet komen en dat er ook iets voor jongeren, ouderen en starters moet gebeuren. Dus bij dezen. Ik heb zo'n plan "het kan" in het verleden al vaker genoemd. Zoals de hoek bij de Oranjeboomstraat is gebouwd, dat was een voorbeeld van huizen die later verder afgebouwd konden worden en waar mensen met een kleine beurs inderdaad in konden. Ze hadden daardoor wel een koophuis, deden wel bezit op en konden dat ook uitbreiden en later verkopen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik heb begrepen dat dit een bijzondere discussie is. Als ik deze vraag aan de heer Zoetemelk en misschien ook aan collega-fracties mag stellen: hoe voorkomen we dat er allerlei intenties worden uitgesproken en onderzoeken worden gedaan waarmee de tijd verstrijkt, terwijl er op het terrein van de woningbouw voor minder draagkrachtigen en voor ouderen weinig gebeurt? Ik heb het gevoel dat we allemaal vinden dat we niet meer tijd moeten verspillen dan nodig is. Daarom hebben wij als PvdA een motie ingediend om heel snel van het college te horen hoe je kunt komen tot afdwingbare afspraken, en niet alleen met de corporaties. Hoewel de positie van een corporatie anders is dan die van een projectontwikkelaar, moet je ook creatief nadenken over de vraag hoe je met bestemmingsplannen of anderszins bepaalde afspraken met projectontwikkelaars hard kunt maken. Wij zouden graag binnen een maand of twee een overzicht van het college willen krijgen van het instrumentarium dat je daarvoor kunt gebruiken, want anders krijg je zoiets als wat ikzelf al aangaf in de eerste termijn: dán praat je over Beresteijn en

dán over de kop van de Schoolstraat. Kortom, ik ben heel benieuwd naar de opvatting van de collega's, om te beginnen de heer Zoetemelk.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Volgens mij hebben wij een motie ingediend waarin staat dat we graag kaders willen voor de woningbouw op de genoemde locaties; u noemde er een paar. Ik denk dus dat we wat dat betreft redelijk dicht bij elkaar staan.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik ga volledig mee met de opmerkingen van het CDA en de Partij van de Arbeid, maar ik wil erop wijzen dat we in het coalitieakkoord heel duidelijk zijn over wat er nog op de woningmarkt aangepakt moet worden en dat daar volgend jaar gewoon een Woonvisie voor komt. U kunt zeggen dat u nu al dingen wilt regelen, maar ik vind het juist zorgvuldig dat we dan even goed bekijken hoe het in de visie geformuleerd is en dat we die discussie dan voeren. Dat heeft ook te maken met vertrouwen en zorgvuldig zijn. Als u zegt dat u het nu al binnen twee maanden wilt, krijg je het gevaar dat de ambtenaren een haastklus moeten leveren. Daar ben ik niet voor.

De **voorzitter**: Nog los van de teams die ook ingedeeld worden in het licht van de participatie.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik heb een vraag aan de heer Van Rixtel. Gelet op de maanden die we nog hebben totdat het volgend jaar is, maakt het heel veel uit of dit volgens het plan van het college komt met een Woonvisie in januari dan wel in december. Kunt u dat misschien nader duiden?

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Volgens mij heeft het college daar afgelopen vrijdag een heel helder stuk over gestuurd. Volgens mij is het belegd in het eerste of tweede kwartaal en dat vind ik prima.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb nog twee punten. De VVD-uitspraak in Oegstgeest was vrij hard over de Leidse regio en over de schulden die de gemeente Leiden zou aangaan; er werd gezegd dat daarmee de samenwerking in de Leidse regio eigenlijk gevaar loopt. Ik wil vragen of die ervaring er ook bij ons is. Zo ja, moeten wij dan ook niet een signaal afgeven in de zin van "Leiden, kijk goed uit"? Het is ontzettend belangrijk dat we met elkaar gaan samenwerken. Ik heb u de sleutel gegeven in het kader van een stukje bescherming van de Voorschotense belangen. Ik denk dat ook dat een punt is waarover ik het met de fractievoorzitters graag wil hebben: betekent dit signaal uit Oegstgeest ook iets voor de Voorschotense positie in de Leidse regio?

De heer **Maassen** (SP): Ik zou Voorschoten en Leiden niet direct willen vergelijken, maar ik wil toch even een vergelijking trekken. Wat zou het CDA ervan gevonden hebben als de gemeenteraad van Oegstgeest vorig jaar, toen Voorschoten bezig was met het herstelplan en grote financiële problemen, had geroepen dat Voorschoten een gevaar was voor de Leidse regio en dat we onze zaken op orde moesten krijgen? Ik zal zeggen wat de SP daarvan had gevonden: de SP had dan gevonden dat Oegstgeest haar grote bek moest houden. Het is namelijk aan de gemeenteraad van Voorschoten om daar iets van te vinden en niet aan de gemeenteraad van Oegstgeest. Hoe staat het CDA daarin?

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik wil alleen signaleren dat dit in de pers is gekomen. Daarmee wil ik in elk geval aangeven dat dit spanning oplevert binnen de Leidse regio. Ik vind ook dat de financiën van de gemeente iets voor onszelf zijn. Dat is voor onze raad; dat is ons probleem, maar dit signaal was wel een heel hard signaal vanuit de VVD Oegstgeest. Ik denk ook dat het niet zozeer aan ons is om een oordeel te vellen over de Leidse situatie, maar meer over de reactie vanuit Oegstgeest, want die ging wel over onze samenwerking in de Leidse regio. Het gaat mij dus niet zozeer om de financiële situatie in Leiden, maar meer om de instabiliteit waarvoor de VVD Oegstgeest eigenlijk zorgt in de discussie. Daar gaat het mij om, dus niet zozeer om de financiële situatie in Leiden maar meer om de politieke situatie.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik vind echt dat de heer Zoetemelk van een mug geen olifant moet maken. Het is de mening van één partij. Als het nou de mening was van de voltallige raad van Oegstgeest, zou ik er wat bedenkelijker bij kijken, maar op dit moment neem ik dit voor wat het is.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Dan kunnen we met elkaar vaststellen dat het voor ons in feite geen probleem geeft op het punt van de politieke stabiliteit in de Leidse regio en dat we voort kunnen. Dat is in feite wat we dan met elkaar kunnen concluderen, maar ik vond het toch een belangrijk bericht en het ging inderdaad over die stabiliteit en de samenwerking. Ik dacht dus: ik neem dat even mee.

Ik had al tegen de heer Andringa gezegd dat ik terug zou komen op het Gronings model. Toen ik vroeg of het om de stad Groningen of om de provincie Groningen ging, zei hij heel duidelijk dat het ging om Groningen en de gemeenten die daarmee samengevoegd worden. Ik heb in het kader van de fusiediscussie altijd al geroepen dat wij geen wijk van Leiden willen worden. Het is duidelijk dat hier de dorpsraad zit. Het is niet anders; hier zit de dorpsraad, in welke discussie dan ook. Als je iets gaat doen met betrekking tot participatie en inspraak, wijs ik op het stuk van be-

stuurskundige Arwin van Buuren, die het over "uitnodigend bestuur" heeft. Hij heeft het dan niet over vaste groepen waarmee je praat, maar over groepen die je uit de samenleving haalt als je iets hebt waarover je met de burger in gesprek gaat. Als je weer een dorpsraad of een wijkraad gaat benoemen, heb je toch weer dezelfde vaste mensen, want dat is een raad; dat wil zeggen dat die mensen bij elkaar zitten en ook bij elkaar blijven zitten. Ik wil dus graag van D66 horen wat het bijvoorbeeld vindt van het stuk over uitnodigend bestuur, dat dus veel verdergaat. Ik denk dat de werkgroep die met de RijnlandRoute en de tunnel bezig is geweest, een heel goed voorbeeld is geweest, waar we heel veel aan hebben gehad. Die groep is geen wijkraad. Dat was een groep deskundigen.

De heer **Andringa** (D66): Het klopt dat Groningen een stad is en Voorschoten een dorp. Ik wil u graag wijzen op de bijeenkomst die we hebben gehad over het concept van de coöperatieve dorps- en wijkraden. In de gemeente Groningen gaat dat als volgt, los van de herindeling, want die coöperatieve wijkraden zijn al ouder dan dat. Ze zijn er voor afzonderlijke wijken. Het interessante is dat daar twee dingen in zitten. Ten eerste precies dat concept van uitnodigend bestuur; er zitten namelijk mensen in die er door middel van loting in komen. Dat is namelijk de manier om te proberen om mensen te vragen. Er wordt dus gewoon vanuit de gemeentelijke basisadministratie geloot: "U bent ingeloot voor deze coöperatieve wijkraad; bent u bereid om daaraan deel te nemen?" Wat blijkt? Een heleboel mensen die nog nooit iets met een gemeenteraad gedaan hebben en die überhaupt geen idee hebben wat een gemeenteraad doet, vinden dat interessant en worden dus uitgenodigd om onderdeel te worden van het besluitvormingsproces. Maar er zitten ook gemeenteraadsleden in, want uiteindelijk zijn de gemeenteraadsleden degenen die de formele bevoegdheid hebben om wel of niet besluiten te nemen. Gezamenlijk gaan zij het gesprek aan over specifieke, concrete uitdagingen. Dat gaat vaak om heel kleine zaken, bijvoorbeeld de herindeling van een straat of van een wijk. Dan worden een paar mensen ingeloot om voor dat stukje mee te denken en mee te beslissen. Dat is een heel waardevol instrument. Omdat dit een succesvol instrument is dat in Groningen is begonnen en in een heleboel andere grote en kleine gemeenten is overgenomen, is onze oproep vooral om daar ook in Voorschoten mee te gaan experimenteren als één van de vele instrumenten en mogelijkheden die er zijn. En natuurlijk moeten er ook allerlei andere mogelijkheden worden gebruikt.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Dan wijs ik op een voorliggende motie, die vraagt om een concreet plan en om uitwerking van al die plannen. U legt nu een concreet plan neer waarover we gaan discussiëren, terwijl we eigenlijk vragen om een concreet plan vanuit het college voor burgerparticipatie, waarvan dit een onderdeel kan uitmaken.

Nogmaals, u noemde het woord "herindelen" al bij de straat. Dat beangstigt mij. Ik denk dat dat bijna een beetje freudiaans is voor D66. U heeft het over Groningen, een grote stad, volgens mij zo groot als Leiden. Dan kun je spreken over wijkraden, maar hier zit gewoon een dorpsraad en niets anders.

De heer **Andringa** (D66): Ik steun van harte uw motie om inderdaad een breder plan te maken. Ik schreef haar aan de heer De Graaf toe, maar de motie is van u beiden; dat weet ik ook. Maar voordat we nu alleen met dat bredere plan verdergaan, wijs ik erop dat dit een succesvol experiment is; nogmaals, niet alleen in Groningen maar ook in dorpen die kleiner zijn dan Voorschoten. Zoals u wellicht weet, heeft ook Voorschoten wijken. Ook in Voorschoten kun je dus een wijkraad optuigen. Dat hoeft niet. Ik snap de angst: zodra het uit een stad komt, schiet u een beetje in een kramp: "dan zal het dús wel eng en fout zijn". Nee, soms gebeurt er in steden iets waarvan we ook in dorpen heel veel kunnen leren en waarmee we ook in Voorschoten ons voordeel kunnen doen. Wij zeggen dat deze ervaringen zo positief zijn dat we niet eerst moeten wachten. Laten we zo snel mogelijk met zo'n pilot beginnen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Er wordt makkelijk gezegd dat we hier zomaar even overheen stappen. Het is natuurlijk een goed plan als het gaat om grotere steden, maar als het gaat om dorpen zoals Voorschoten, kijk ik ook even naar Boskoop. Daar zit een goede wijkraad, maar wat is Boskoop? Een onderdeel van Alphen. Als je het over dorpen hebt, heb je het naar mijn gevoel dus over een stap nadat de politieke kracht in feite verwijderd is uit een gemeenschap. We hebben hier nog de gemeente en de gemeenschap samen. Dat is een heel groot verschil. Hier spreekt dus een gemeenteraad die er voor ongeveer 25.000 inwoners is. Dat is dus dicht bij de burger. Als de participatie niet goed gaat, ligt dat aan ons en niet aan de manier waarop we dit doen. We hebben ooit een wijkraad van de Vlietwijk gehad. Die functioneerde perfect. Het is dus een prima plan. Dat was goed, maar we moeten uitkijken dat we echt georganiseerd naar wijkraden of dorpsraden gaan, want dat is naar mijn gevoel gekoppeld aan minder inspraak, waardoor er iets geregeld moet worden. Het gaat er juist om dat we vanuit de participatie die we met de burger willen gaan doen, op een bepaalde manier gaan werken. Maar ik ben tegen wijkraden, omdat je daarmee eigenlijk heel specifiek aangeeft dat de gemeenteraad ver van de burger af staat. Als dat zo is, dan doen wij het fout.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik aarzel. Ik dacht dat ik het coöperatieve tekstuele voorstel kon doen om in de motie van D66 het begrip "het Gronings model" te schrappen en het begrip "dorps" te schrappen, maar ik begrijp inmiddels dat het CDA überhaupt tegen het begrip "wijkraad" is. Dan wordt het wat lastig.

De **voorzitter**: Wellicht kan de beantwoording door het college straks wat meer helderheid geven naar aanleiding van de positie in de Participatienota.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Nog even ter aanvulling: ik heb het idee dat de heer Zoetemelk speelt met de schaal – inderdaad, een stad is anders dan een dorp en een wijk in Groningen heeft al gauw 11.000 inwoners; dat is in Voorschoten inderdaad totaal anders – maar we hebben het ook over een proefproject. Er is natuurlijk ook zeker de mogelijkheid om te zeggen dat de schaal in Voorschoten misschien zodanig is dat we een paar wijken kunnen nemen in plaats van één. Ik denk dat dat uitwerking is. Ik zie daarin geen dilemma om dit niet te doen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik zie ook geen bezwaar tegen het betrekken van mensen bij discussies over beleidsontwikkeling en bij de voorkantsturing. Daar zie ik geen enkel bezwaar tegen, maar het structurele karakter ervan en zeker de benaming "Gronings model" triggert mij: wij zijn niet zo groot en wij gaan er zelf over, want wij zijn een dorpsraad. Wij betrekken deskundigen bij de beleidsvorming, aan de voorkant, en we maken daar gebruik van, zoals we dat bij de RijnlandRoute hebben gedaan. Ik zeg niet dat ik dit niet wil. Ik zeg het meer in de zin van: we moeten het niet groter maken dan het is door dit "het Gronings model" te noemen. De participatie in Voorschoten moet gericht zijn op de Voorschotense problemen. Daar heb je misschien geen wijkraden voor nodig, maar meer deskundigen.

De heer **Van den Dool** (VVD): Voorzitter. Ik dank alle fracties voor hun inbreng bij deze begrotingsbehandeling. Ik zal eerst een paar algemene dingen zeggen. Ik begin met een punt dat de VVD naar voren heeft gebracht maar waarover ik weinig andere fracties heb gehoord, namelijk de dure leges in Voorschoten. We willen dat toch nog even benadrukken en herhalen. Ik vraag de overige fracties of zij mee willen werken om daar iets aan te doen en of ze vooral ook de Rekenkamercommissie willen inzetten om onderzoek te doen naar hoe dat kan en waar het precies in zit en om oplossingen te bieden om het wel kostendekkend te maken maar het totale bedrag van de leges naar beneden te krijgen, vooral in vergelijking met buurgemeenten, zoals ik al eerder heb gezegd.

Een groot punt waarover we het allemaal hebben gehad, is de woningbouw. In het algemeen hebben wij ook gezegd dat we natuurlijk nog het MOC-terrein in het centrum hebben. Om daar beweging in te krijgen, zul je het daar aanwezige uitvoerend bedrijf moeten herplaatsen. Ook op dat punt verzoek ik de andere fracties om er

over na te denken hoe wij dat gaan doen en waar ze heen kunnen, want anders speel je daar niks vrij. Dan zal er op dat terrein in ieder geval niks zijn.

Over de overige suggesties hebben we allemaal gesproken, ook de VVD. Ik denk dat we het erover eens zijn dat we daar een ontwikkeling moeten krijgen. Dat verschilt wel per plaats. Daar waar een particulier bezit heeft en wil investeren, moet je goed zodanig overwegen dat je diegene niet wegjaagt door allerlei beperkingen op te leggen. Je zou ook een privaat-publieke samenwerking kunnen aangaan. Dat betekent wel investeren; daar moet je dan wel weer goed over nadenken. Maar aan de andere kant moet je iemand die zijn nek uitsteekt en die wil investeren, goed uitleggen wat daar op dit moment kan en wat eventuele mogelijkheden zijn. Voor de rest moet je vooral stimuleren dat dat ook goed gaat verlopen.

Veel partijen hebben gesproken over gasloos bouwen. De VVD wil graag benadrukken dat het er daarbij wat ons betreft om gaat dat wij los moeten komen van het Groningse aardgas, maar wij willen wel waarschuwen dat je je in de vingers snijdt als "gasloos" geïnterpreteerd wordt als het weghalen van leidingen of het überhaupt niet aanleggen van leidingen, terwijl die in de toekomst misschien best noodzakelijk kunnen zijn om daar ander gas doorheen te doen dat je heel hard nodig om uiteindelijk de door ons met elkaar afgesproken duurzaamheid te gaan halen. Die nuance willen wij dus graag aanbrengen. Ik denk dat een aantal dingen dan prima op één lijn liggen met de meeste partijen, maar wij willen dus waarschuwen dat leidingen uit de grond halen misschien niet de oplossing is om het doel uiteindelijk te halen.

De heer **Maassen** (SP): Is de VVD ervan op de hoogte dat het aansluiten van een woning op het gasnet uit het Bouwbesluit is gehaald en dus niet meer verplicht is voor nieuwbouwwoningen? Als dat zo is, hoe moet ik het pleidooi van de VVD van zojuist dan zien in relatie tot de wijken en de nieuwbouw waarvan we allemaal zeggen dat die er moeten gaan komen?

De heer **Van den Dool** (VVD): Het is inderdaad geen verplichting meer. Als je nieuwbouw aanlegt, als je dat kunt doen zonder gas en als de mensen die daar willen gaan wonen, dat ook denken te kunnen doen, is dat uiteraard prima. Het is geen verplichting meer, maar aan de andere kant kan het best zijn dat we in de toekomst bijvoorbeeld waterstofgas heel hard nodig gaan hebben, want niet alles kan op elektriciteit. Als je dan je hele infrastructuur hebt weggehaald, heb je je achteraf lelijk in je vingers gesneden. Dat is het enige wat we willen benadrukken: dat je daar goed over nadent.

De heer **Maassen** (SP): Maar de vraag is: wil de VVD bij die nieuwbouwwijken alsnog verplichten om een gasnet aan te leggen, omdat we in de toekomst misschien waterstofgas zullen gaan gebruiken? Dat is de vraag die ik stel.

De **voorzitter**: Leidingen in de grond of niet?

De heer **Maassen** (SP): Bij de nieuwe wijken.

De heer **Van den Dool** (VVD): Volgens mij heb ik het antwoord zojuist gegeven: dat hangt heel erg af van wat de ontwikkelaar en de mensen die er willen gaan wonen, willen. Als zij denken dat het kan zonder een gasleiding, vinden we dat prima, maar wij willen met nadruk meegeven dat je, als je de leidingen er wel legt, misschien gebruik kunt maken van dingen waarvan we nu nog geen weet hebben maar die in de toekomst belangrijk kunnen zijn. Nogmaals, wij zien geen verplichting.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik had eigenlijk dezelfde vraag als de heer Maassen, maar nu we in de toekomst geen precario meer kunnen heffen, hoeven we die gasleidingen wat mij betreft ook niet te doen.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik vrees dat het niet zo makkelijk is om deze vraag goed te beantwoorden. Ik snap de vraag van de heer Maassen heel goed. Het punt is dat er gewoon nog heel veel zaken in ontwikkeling zijn. Er zijn ook heel interessante ontwikkelingen op het terrein van groen gas of biogas. Ik haal dat altijd een beetje door elkaar, maar het ene heeft een zo hoog rendement dat dat het aardgas echt zou kunnen vervangen. Dat kun je misschien ook wel doen met al het afval dat we uit het riool halen. Ik ben het ook heel erg eens met de heer Van den Dool, die zegt: laat het voor een deel ook aan de ontwikkelaar en de mensen die daar gaan wonen. Als je echt gasloos kunt wonen, is dat heel duurzaam, maar als je in de toekomst tegelijkertijd gebruik kunt maken van gas dat op een duurzame manier geproduceerd wordt, heb ik daar totaal geen probleem mee. Dan moet je inderdaad uitkijken met de infrastructuur die er nu is, want die kan dus nog van pas komen.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik ga verder. In ieder geval dank aan de heer Van Rixtel voor het bijspringen bij dit pleidooi.

We hebben het eerder ook al over corporaties. Dat punt komt later nog terug bij een motie en een amendement en dat heeft natuurlijk te maken met woningbouw. Wij hebben er eerder voor gepleit – dat heeft ook te maken met een motie van vorig jaar – dat wij stevige afspraken gaan maken met corporaties, maar die zullen op meer–

dere gebieden betrekking hebben: niet alleen op het gebied van duurzaamheid, maar ook op het soort woningen en hoe we op bepaalde plekken in Voorschoten een verdichting kunnen realiseren. Maar het is ook belangrijk dat wij als Voorschoten natuurlijk maar heel klein zijn voor een corporatie. We zullen dus ook moeten samenwerken in hoe we die corporaties benaderen om in die samenwerking te proberen om het maximale eruit te halen. Dat vinden wij belangrijk, maar dat is vooral ten uitvoer voor het college. Daar hadden wij al dingen voor meegegeven; ik herhaal dit punt dus eigenlijk nog maar eens.

Ik loop een paar punten langs van een aantal andere fracties. We begrijpen de wens van het CDA om Het Wedde open te houden. Daar bent u vrij stellig in. U komt ook met een mooie optie om dat financieel te ondersteunen. Wij willen toch de reactie van het college daar even op afwachten. Het klinkt heel mooi en we willen ook echt dat het zou werken, maar we willen nog wel de achtergrond weten: kan het ook echt? Achteraf moet niet blijken dat er toch kosten bij komen waar je dan nu geen rekening mee hebt gehouden. Ik herhaal – dat hebben we genoeg gezegd – dat er op het punt van het zwembad ook samenwerkingen mogelijk zijn en dat meerdere sporten samengevoegd kunnen worden. Ook dat is een belangrijke optie om de kosten van het zwembad lager te krijgen.

De fractie van ONS Voorschoten heb ik mijn vraag al eerder gesteld. U waarschuwt voor bepaalde financiële gevolgen. Dat is begrijpelijk. Aan de andere kant wilt u ook dingen en hebt u ook met zaken ingestemd. Er blijft een beetje een rare verhouding zitten in wat u daarin precies wilt. Aan de ene kant zegt u, volgens mij met de VVD: pas op dat je niet overal ja tegen zegt, kijk naar het uitvoeringsniveau en probeer daar nuchter in te zijn. U gaat misschien een stap verder omdat u het had over het terugdraaien van geplande uitgaven. Dat wordt lastig, want als je mensen spreekt en dingen hebt beloofd – sterker nog: als je met dingen hebt ingestemd – dan moet je dat natuurlijk zo hebben gedaan dat je die dingen ook ten uitvoer gaat brengen en dat je daar niet elke keer in die zin op terug gaat komen dat ze onmogelijk blijken te zijn.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Toen wij onze inbreng leverden, heeft u een soortgelijke opmerking gemaakt, maar kunt u concretiseren wat we aan wie hebben beloofd en waar die rare verhouding zit? Anders kan ik hier onmogelijk op reageren.

De heer **Van den Dool** (VVD): Concreet denk ik bijvoorbeeld dat we het allemaal belangrijk vinden dat het project aan de Leidseweg Noord plaats gaat vinden. Daar heb

ik ook uw partij uitgebreid over gehoord. Dat wordt een duur project en daar komen misschien ook nog risico's bij. Als u dan later gaat zeggen dat dat eigenlijk niet meer uit kan in het totaalplaatje van alle financieringen, moeten we hier wel met elkaar gaan praten, maar om nou van tevoren te zeggen ... Misschien hebben we uw woorden verkeerd begrepen, maar wij vonden het wat raar dat u het had over het terugdraaien van uitgaven, terwijl u wel met dingen instemt en dingen belooft.

Het puntje over wijkraden is op zich een mooi initiatief. Dat geldt vooral voor het streven om daarin mensen te betrekken die misschien niet helemaal vooraan staan en die dat graag zouden willen. Aan de andere kant is dat meteen ook wel een beetje een punt. Ik wil niet zeggen dat het een punt van zorg is, maar er is wel het punt hoe je dat eigenlijk precies gaat doen, want dat zijn misschien juist mensen die heel hard aan het werk zijn en zich in allerlei verenigingen al inzetten, misschien gewoon niet de tijd hebben om zich ook nog hiermee te bemoeien en eigenlijk van ons verwachten dat wij hier alles bekijken en besluiten nemen. Dat blijft dus toch een beetje de vraag: hoe wil je dat precies doen? Het moet niet zo zijn dat je uiteindelijk in een zaal zit met hoge verwachtingen en dat er drie mensen komen.

Er werd al op ingegaan door de PvdA maar ook een aantal andere partijen hebben over de begroting opmerkingen gemaakt in de zin dat het in Voorschoten eigenlijk vrij slecht gaat, dat we meer uitgeven en dat we aan het potverteren zijn. De uitnodiging blijft dan staan: wat doet u daaraan? Als u constateert dat we te veel uitgeven, willen we wel graag horen waar u daar iets aan gaat doen. Hoe gaat u de uitgaven concreet verminderen en hoe gaat u misschien de inkomsten verhogen? Wij zijn erg geïnteresseerd in hoe sommige partijen – de PvdA is daar wat ons betreft nog steeds vooraanstaand in – dit gaan doen. Als u die opmerkingen maakt, zult u boter bij de vis moeten doen: hoe wilt u die uitgaven en die inkomsten in balans krijgen? Want dat heb ik vaak niet gehoord: wel een negatief verhaal maar geen oplossingen.

De heer **De Graaf** (PvdA): U vraagt ons hoe we die uitgaven en die inkomsten met elkaar in balans zien te krijgen. Betekent dit dat u het met ons eens bent dat die uitgaven en die inkomsten niet met elkaar in balans zijn?

De heer **Van den Dool** (VVD): Nee, meneer De Graaf, het zijn uw woorden, die ik herhaal. Ik constateert dat dingen niet in balans zijn en u heeft beloofd dat u gaat bezuinigen. Ik vraag u hoe u dat gaat doen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Hoor ik u nu zeggen dat u mij wilt verheffen tot een onderdeel van het college van burgemeester en wethouders, dat de collegeverantwoordelijkheid overneemt om in feite tot dit soort voorstellen te komen?

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik vind dat de heer De Graaf nu wel heel erg aan het wegduiken is. Ik wil de heer De Graaf ook graag aanspreken over wat hij heeft gezegd over vertrouwen in de politiek. U doet een aantal stevige uitspraken. U zegt eigenlijk met zoveel woorden dat de begroting voor geen meter deugt, maar tegelijkertijd komt u met geen enkel geloofwaardig alternatief. Dat vind ik toch wel iets waarop wij u kunnen aanspreken.

De heer **Van den Dool** (VVD): Aanvullend: de heer De Graaf heeft een belofte gedaan en belofte maakt schuld. Dat is het enige waar ik naar vraag. Het CDA vroeg ook naar de schuldpositie. Deze begroting is natuurlijk een momentopname. Wij weten allemaal dat er nog dingen gaan veranderen. Sterker nog: wij gaan nog besluiten nemen. Ik noemde zojuist de Leidseweg Noord; die zal nog moeten worden verwerkt in deze begroting. Ook als wij gaan besluiten over het riool – op dat punt willen wij allemaal het maximale – gaat dat vooral op die schuldpositie betrekking hebben. Dat staat ook in de begroting: "volgens de thans bekende investeringsvoornemens". Maar we gaan er nog een aantal nemen. Daar zijn we allemaal bij en dan gaat het oplopen. Dan is het instellen van een plafond wel belangrijk, want we moeten op een gegeven moment wel leren nee te zeggen, omdat we weten wat de consequenties zijn van ja zeggen. In het verleden hebben we ja gezegd. Ik wil niet zeggen dat dat slecht is, maar het gaat vooral om het beeld waarin je dat zegt. De opeenstapeling van verschillende investeringen en vooral de manier waarop je die terugbetaalt, kan zó van elkaar verschillen. Dat moet ontzettend goed op elkaar worden gelegd, zodat we een beeld krijgen: als je ergens ja tegen zegt, hoe verhoudt dat zich dan over een aantal jaren tot elkaar? Wellicht kan het college nog iets zeggen over hoe dat inzicht in hoe de leningportefeuilles zich in de loop van de tijd ten opzichte van elkaar verhouden, ons inzicht gaat geven, zodat we makkelijker ja kunnen zeggen of echt nee moeten zeggen tegen bepaalde investeringen of op de een of andere manier minder investeringen moeten gaan doen.

Ik laat het hier even bij. Dan ga ik nog wel reageren op anderen.

De **voorzitter**: Ja, het zijn wel strakke tijdslimieten waar we aan zitten.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Voorzitter. Wat zullen we doen? We hebben een paar vragen voor een aantal partijen. Zullen we dat per partij doen? Of mag ik ze allemaal noemen en zullen we zien hoe de reactie is? Het is aan u.

De **voorzitter**: Stelt u al uw vragen maar.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): De eerste spreker was van het CDA. Een klein punt: we hebben onder andere gehoord dat er met betrekking tot de locatie Kruispunt – dus niet per se in de kerk maar op de locatie – kennelijk gedacht wordt over welke partijen daar gehuisvest zouden moeten kunnen worden. Om te voorkomen dat we elkaar te lang aankijken en dat de tijd doortikt, zou het CDA misschien wat meer concretisering kunnen geven aan waar het dan precies aan denkt. Dat is de vraag die ik aan het CDA zou willen stellen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): U bedoelt waarschijnlijk wie gehuisvest zou kunnen worden in een nieuwbouw aan Het Kruispunt.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Mogelijk, maar ik verwijs met name naar de tekst van uw inspraak.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb diverse dingen genoemd. De meest vergaande optie was in feite het afstoten van het administratieve deel van het gemeentehuis hier. Wij streven naar energieneutraliteit in 2030. Dit gebouw kan dan een heel groot probleem worden op het punt van de financiën. Dan zie ik dat schuldenplafond inderdaad ook in beeld komen. Het leek mij dus een goed idee om ook eens te kijken naar het behouden van het bestuurscentrum, zoals de eerdere plannen al waren met de samenvoeging van de ambtenaren met Wassenaar. Dat zou vijf ton kunnen opleveren; dat hebben we toen uitgerekend. Ik weet niet of dat nog geldt als we dit afstoten, maar dat zou een onderzoek waard is. Maar denk inderdaad eens aan een filmtheater, een grand café. Ik kijk ook even naar de jazzconcerten die er zijn in het Cultureel Centrum. Die ga je niet in een theater zetten; die moet je in een soort cafésetting zetten. Je kunt er dus van alles in brengen. Je kunt het commercieel maken. Je kunt ervoor zorgen dat je kostendragers hebt door middel van het verkopen van het Cultureel Centrum, maar ook door middel van het verkopen van de bibliotheek en het verkopen van een deel van het gemeentehuis. Dan heb je al een aardige dekking die een gebouw oplevert dat je in 40 jaar kunt afschrijven – dat zien we nu bij het zwembad: dat loopt in 2023 af – en niet in 20 jaar. Dat scheelt een hele boel. Als we het over duurzame oplossingen hebben, denk ik dat dit er eentje is.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik wil de fractie van het CDA graag bedanken voor dit stukje nadere concretisering.

We willen graag een paar vragen aan de grootste collegefractie stellen, dus aan de VVD-fractie. U zei dat er in de begroting zwarte letters staan. Ik wil er ten eerste op duiden dat het in de begroting niet in de laatste plaats om cijfers gaat. De grote vraag is welke kleur de cijfers hebben, maar ik geloof dat de meeste VVD'ers dat ook wel weten. Maar nu ter zake.

De **voorzitter**: We gaan hier toch niet de discussie voeren over de kleur? Bij zwart krijg ik in het huidige tijdsgewricht altijd enige kriebels.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Blauw of groen geveegd; we gaan het meemaken. Ik begrijp het, voorzitter.

De **voorzitter**: Blauw, groen of roetveeg.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Het gaat dus om cijfers. In het verlengde daarvan heb ik een vraag. We hoorden de heer Van den Dool zeggen dat gewogen risico's beheersbaar zijn. Onze vraag is: waarop is dat gebaseerd? We hebben namelijk geteld dat het college in totaal zeventien met naam en toenaam genoemde risico's noemt. Het zijn geen Olympische Spelen, maar we hebben er daar nog vijf bij opgeteld. Het wordt een grijzige som en een grauw verhaal als ik die alle 22 noem, maar het zijn er nogal wat. Dus waarop is gebaseerd dat gewogen risico's beheersbaar zijn?

Dan de tweede vraag. De heer Van den Dool stelt dat binnen het sociaal domein creatief met budget omgegaan moet worden. Daarop wordt zwaar ingezet in de hele programmabegroting, op creativiteit. Dat doet ons denken aan het vrolijke maar onbezonnen verhaal van de levenswandel van een heer van stand, die Ollie B. Bommel heette en die, op het moment dat hij vastliep, voortdurend riep: "Tom Poes, verzijn een list". Maar op de listen van Tom Poes kunnen we geen begroting baseren. Het gaat om Voorschoten, de inwoners, de ondernemers en de organisaties. Dus: hoe dan toch? Wat voor listen worden er bedacht? We zullen concreet zijn en hier ook fair in zijn. Als wij, de fractie van ONS Voorschoten, het exact hadden geweten, hadden we het wel gezegd, maar we kunnen elkaar niet blijven aankijken en elkaar blijven oproepen om met listen te komen. Als ze er waren geweest, hadden we mogen verwachten dat ze in de programmabegroting hadden gestaan, maar ze staan er niet. Dat is een zorg. Dus: waar komen die creatieve ideeën vandaan?

Als je nieuw op een stoel als deze zit, graaf je een beetje in het verleden terug. Daar kun je ook een heleboel uit afleiden. In de algemene beschouwingen van 2017, dus afgerond een jaar geleden, heeft de VVD bij monde van de heer Van den Dool ingebracht dat er niet méér mag worden uitgegeven dan er binnenkomt. "Desnoods stoppen we projecten"; dat waren zijn eigen woorden. Mede gelet op de waarde die de heer Van den Dool hecht aan het consequent volhouden van inbrengen, zoals hij ook tegen de heer Maassen zei, wil ik hem er toch op wijzen dat we, als we consequent zouden zijn, misschien een antwoord hebben op de vraag hoe we een en ander moeten organiseren. Ik zeg niet dat we daarvoor zijn, maar we zitten er dan wel bovenop. Vorig jaar is ook gezegd: eerst sparen. Hoe zit het dus met die consequentie? Vorig jaar is gezegd "niet méér eruit dan erin" en nu gebeurt dat wel. Reserves worden met € 1,3 miljoen gekort.

De vierde vraag gaat over Noortveer. Ook daar zitten problemen. De heer Van den Dool noemt een potentieel verlies van € 0,5 miljoen. Ook zegt hij dat een oplossing gevonden zou kunnen worden in anders bebouwen. Daar hebben we net besluiten over genomen. Hoe ziet de heer Van den Dool dit dus? Bedoelt hij echt dat al die besluiten teruggedraaid zouden moeten kunnen worden?

Tot slot. Nee, ONS Voorschoten wil niet tornen aan de besluiten die we recent in de raad genomen hebben ten aanzien van de Leidseweg Noord-Zuid. Wat we wel willen, is dat we wakker blijven met elkaar en dat we, op het moment dat het geld er niet is, elk dubbeltje dat we in 2019 en daarna uitgeven, drie keer omdraaien. Daarom hebben we initiatieven genomen en moties en amendementen ingediend die die kant opgaan. In feite roepen wij het college hier ook op om, daar waar we kunnen, samen met de raad hoogfrequent en direct erop zittend nut en noodzaak van grootschalig onderhoud aan bijvoorbeeld wegen en bruggen te beoordelen. Ik wil ook daarbij verwijzen naar eerdere inbrengen in algemene beschouwingen. Meerdere partijen hebben de afgelopen jaren gezegd verbaasd te zijn over hobbels in wegen. De Elstlaan is voor mij makkelijk te onthouden, maar die is een keer genoemd toen het ging over hellinkjes in wegen die ineens weer te steil lagen en weer teruggebracht moesten worden. Daar zijn al veel vaker vragen over gesteld. Kennelijk is er dus een breed gedragen ongenoegen over de mate waarin we in staat zijn om investeringen en onderhoudskosten aan wegen en bruggen te managen. Dat waren mijn vragen aan de VVD.

De heer Andringa (D66): Ik weet dat de vragen aan de VVD werden gesteld, maar ik heb hierover wel een vraag aan ONS Voorschoten. Het door u genoemde signaal is

inderdaad vaak gegeven, ook door D66 en door andere partijen, en dat delen we absoluut: er zijn soms twijfels over de noodzaak van bepaalde ruimtelijke ingrepen. We delen ook absoluut dat daar beter over gecommuniceerd moet worden en we delen absoluut dat we als raad heel helder aan de voorkant kaders moeten stellen met betrekking tot de vraag op basis waarvan we investeringen in de ruimtelijke inrichting gaan doen en dat we na afloop moeten bekijken of die investeringen ook binnen die kaders zijn gedaan. Maar wat ons in de motie verbaast, is dat u in feite voorstelt dat de raad de verantwoordelijkheid van het college overneemt om afzonderlijke besluiten hier keer op keer als raad te nemen. Ik zou er wel voor willen pleiten om als schoenmaker bij onze leest te blijven en te zeggen dat wij het college de kaders meegeven en dat het college moet gaan uitvoeren, want anders kunnen we het college van B en W ook gewoon afschaffen en alles hier coöperatief in de gemeenteraad doen.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik meende ook in het betoog te horen dat dit eigenlijk een pleidooi is voor uw motie 070. Als ik naar die motie kijk, krijg ik echt schrikbeelden. U gaat echt een administratief systeem optuigen dat we niet moeten hebben in deze raad.

De heer **Zoetemelk** (CDA): We hebben deze discussie eerder gehad. Toen hebben wij voorgesteld om meerdere controlemogelijkheden in te bouwen. Toen hebben we ook vastgesteld dat we een jaarrekening, een voorjaarsnota en een najaarsnota hebben. We kunnen op die manier natuurlijk controle uitvoeren, maar het is wel van belang om van het college te horen wat er is gedaan met het signaal van de provincie dat we erg hoge beheerskosten hebben in de gemeente. Misschien kan daar nog iets over gezegd worden: is daar nog iets aan gedaan binnen de organisatie en hoe zit het inderdaad met de planning van werkzaamheden?

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Als ons verzoek door het college vertaald kan worden middels de bestaande voortgangsrapportages om daarmee te voorkomen dat de ambtelijke medewerkers van de WODV nog veel meer werk te doen krijgen dan ze al te doen hebben, dan kan dat wat ons betreft prima, maar dan verzoeken we het college met nadruk om vandaag, vanmiddag, voordat de begroting in stemming gebracht wordt, in te gaan op de manier, de mate en de diepgang waarmee de raad meer betrokken kan worden bij het geld dat in de richting van de genoemde kostenposten gaat.

Ik vervolg mijn betoog met de vragen aan de andere fractievoorzitters. Ik kom bij de fractie van D66. Wat onze motie over Starrenburg III en aanpalende wijken betreft: ik

geloof niet dat er veel lucht zit tussen wat we beiden voorhebben. Starrenburg II is vijftien jaar oud. Daar zullen dus zaken vervangen moeten worden. Je kunt daar synergievoordelen zoeken. Ik geloof dus niet dat er strijdigheid is; alleen concretiseren wij dit naar een wijk waar dingen spelen. De opmerking van de heer Van den Dool ondersteunen we: het is waar dat je moet oppassen met denken dat je alles maar even zonder gasleidingen kunt gaan doen, want de optie waterstof is er wel degelijk. Straks krijg je woningen die zonder leidingen en gasleidingen aangelegd zijn en die dan een rare hybride vorm blijken te zijn tussen nu en de verre toekomst. Het zal nog wel tijd kosten. Voorlopig gaan we Russisch gas aanlengen; dat is de toekomst.

Dan de tweede vraag aan D66. Ik hoorde de heer Andringa aan het college vragen hoe problemen rond de stijgende kosten van het zorgdomein op te lossen zijn. Is D66 nou Tom Poes die de vraag terugkaatst naar Ollie B. Bommel? We moeten oppassen dat we elkaar niet gaan vervelen met oproepen om creatief te gaan doen. Het is nu uur U en de feiten moeten boven water. En wij vinden dat de begroting ram-melt. Ze zit vol met risico's en daar wordt niet op geanticipeerd. Tegen het college zeg ik: er is geen plan B. Als je een project aanpakt, zit daar een post Onvoorzien in. Hier zit geen cent, geen penny, Onvoorzien in. Dat vinden wij een hoogstgevaarlijke situatie. Tot zover de vragen aan D66.

De voorzitter: De heer Andringa voelt zich terecht aangesproken.

De heer Andringa (D66): Uiteraard, dat werd ik ook. Ook ik ben een groot fan van Marten Toonder, maar daar gaat het niet om. Volgens mij ligt nu een begroting voor waarin het college voor het komende jaar precies doet wat we willen, namelijk ervoor zorgen dat er voldoende geld wordt uitgetrokken om een oplossing te vinden voor de hoge prognoses. Vanuit de reserve Sociaal domein wordt daarvoor geld uitgetrokken. Ik begrijp uit uw eerdere beantwoording dat u het scheiden van de rollen van college en gemeenteraad soms ingewikkeld vindt, maar het is aan het college om volgend jaar weer een nieuwe begroting in te dienen en dan wederom te komen met een sluitend beeld, onder andere voor het sociaal domein. Dat is dus de vraag. We zien allemaal dat het niet oneindig mogelijk blijft om elk jaar opnieuw incidenteel geld te zoeken in de reserve Sociaal domein, want op een gegeven moment is die gewoon leeg; in dat opzicht past de motie van de heer Maassen ook goed. Daarvoor moet dus een structurele oplossing gevonden worden, maar het is de taak van het college om bij een voorjaarsnota en een begroting een voorstel daarvoor te doen. Dat heeft het college nu gedaan. Daarom hebben we nu die drie ton dekking.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ter aanvulling: ik denk dat nu niet het beeld moet worden gecreëerd dat op het terrein van de jeugdhulp helemaal niks gebeurt. Ambtelijk wordt er in heel veel gemeenten nagedacht over hoe dit sterker aangepakt moet worden. Er zijn heel interessante voorstellen ten aanzien van praktijkondersteuners die de koppeling tussen de eerste lijn en bijvoorbeeld een jeugd- en gezinsteam beter gaan leggen. Er wordt ook gekeken naar de financieringsconstructies, want die zijn binnen de jeugdhulp inderdaad nogal versnipperd. Tegelijkertijd wil ik er ook op wijzen dat dit college door te kiezen voor één regio eigenlijk ook al structureel bijdraagt aan een oplossing, omdat we, zoals de heer Andringa al eerder heeft gezegd, ook moeten koersen op bundeling van krachten, zodat wat bijvoorbeeld bij de GGD en bij Jeugd en Gezin belegd is, gekoppeld wordt met wat we nu nog in Haaglanden hebben. Er wordt dus wel degelijk aan gewerkt.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik wil graag vervolgen met een paar vragen aan de fractie van GroenLinks. De heer Van Rixtel zei in zijn inbreng over de begroting: "Het is een prestatie; het is knap". Wij geloven niet dat het gesternte waaronder het nieuwe college aangetreden is, goed en makkelijk is. Als wij het allemaal zoveel beter hadden geweten, hadden we dat allang gezegd, graag zelfs. Wij willen alleen wel bepleiten om met zo veel mogelijk realiteitszin te kijken naar de feiten die op ons afkomen. Dat ziet er niet goed uit, ook niet voor 2018. Tranen in de ogen zou je kunnen krijgen, zoals we recent hebben gehoord. Dat is niet een verwijt aan iemand; dat is een realiteit waarmee we met elkaar te maken hebben. Ik noem nog een voorbeeld uit de programmabegroting. Daarin staat aan de ene kant dat conform de uitgangspunten van het Besluit begroting en verantwoording, het BBV, de begroting structureel in evenwicht is. Daar staat ook nog bij: "Indien dit niet het geval zou zijn, dan zou de kans groot zijn dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat. De huidige ramingen tonen aan dat dit risico op dit moment niet aan de orde is." Dat staat in deze programmabegroting, maar er staat nog iets in; dat is niet volgens de BBV richtlijnen maar dat is een inbreng van de VNG, een toetsingscriterium van de VNG. Dat is bijna hetzelfde postadres. De structurele exploitatieruimte, dus de mate waarin je structurele tegenvallers kunt opvangen, was in 2017 3,86. In 2019 is dat volgens de prognose 0,02. Dat is nog geen procent van wat het was in 2017. Als je die lijn doortrekt, gelet op de angst die we hebben dat het in 2018 niet goed gaat, zitten we nu al op de kwalificatie "onvoldoende" op het punt van de structurele exploitatieruimte. Wij zeggen niet dat het college er alles aan kan doen, maar wij willen er terughoudend in zijn om dit nou te betitelen als "een prestatie" en "knap". Wij zijn bang dat de realiteit nog niet goed genoeg doordringt. Moeten we dan verwijzen naar het bestuurskrachtonderzoek uit het verleden, waaruit toch ge-

bleken is dat in deze zaal een onvermogen bestond om nee te zeggen als er geld uitgegeven moest worden? Dat is onze zorg.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik ben bijna bezorgd hoe gezellig het eigenlijk is op die spreekuren bij ONS Voorschoten, want als dit daar besproken wordt, zou ik daar gauw weg zijn. Als wij een avond organiseren, zijn wij blij dat wij ook geluiden horen over bijdragen van mensen die iets doen. Ik heb het al gehad over projectontwikkelaars die huizen bouwen voor mensen met een kleine beurs. Wij horen daar nog positieve geluiden, maar als u dit soort dingen naar Voorschotenaren brengt, ben ik daar wel een beetje bezorgd over. Nogmaals, wat heeft u dan voor oplossingen om het goed te krijgen? Want ook hier hoor ik daar weinig over.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Meneer Van der Elst, u heeft in die zin gelijk dat het best wel zwaar weer is. Ik heb ook niet voor niets de metafoor van een orkaan gebruikt, maar juist daarom vind ik het inderdaad een enorme prestatie dat de begroting op dit moment sluitend is, terwijl we in 2018 tegenvallers hebben gehad van meer dan € 1 miljoen, voor een deel onvoorzien. Ik vind dat dus echt knap. Let wel: het alternatief was om extra bezuinigingen op te leggen om de begrotingspositie wat te versterken. Dat is gelukkig nog niet gebeurd. Ik weet eigenlijk verder niet wat ik hiervan moet maken. Wij nemen als coalitie de verantwoordelijkheid. Ik denk dat het ook heel slim is om gewoon te bekijken hoe we de begroting geleidelijk kunnen versterken en om dus ook het beleid dat nu uit ons akkoord gaat volgen, over de tijd te spreiden en met name goed te letten op de incidentele middelen die steeds gaan vrijvallen om onze plannen te realiseren.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik begrijp wat u zegt: het is financieel zwaar weer. Dat klopt, maar ik begrijp niet dat er ondanks dat zware weer net wordt gedaan alsof er heel veel mogelijk is. Dat leidt tot een bepaalde vorm van verwachtingsmanagement of een gebrek aan verwachtingsmanagement en tot het ontstaan van bepaalde gevoelens en ideeën over mogelijkheden in Voorschoten, want het zwembad moet blijven en het Cultureel Centrum moet blijven. Ik hoorde de heer Andringa zeggen dat we nog steeds in 2030 een energieneutraal Voorschoten hebben. Dat vind ik dan jammer. Als je met elkaar constateert dat je financieel nog steeds in zwaar weer zit – volgens mij is dat gewoon zo – dan moet je de verwachtingen ook een beetje temperen in de richting van Voorschoten.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik heb een laatste opmerking in de richting van GroenLinks. Toen ik zojuist mijn inbreng leverde, vroeg de heer Van Rixtel of wij de begroting, los van één punt, steunen. Dat hangt ervan af. We hebben onze be-

sluiten wat dat betreft nog niet genomen. Wij kijken vandaag echt het college aan: hoezeer en op welke manier overtuigt het college ons in woorden – in dit geval wel in woorden – ervan dat als zich nog meer tegenvallers openbaren, echt aan de uitgavenkant gekeken kan worden en dat niet weer een greep in reserves wordt gedaan? Want dat is de richting die we niet willen. Daar hangt het dus van af.

Ik kom bij mijn twee laatste vragen aan GroenLinks. De zakken die bedoeld waren om plastic op te halen in de gemeente, waren een prima plan. Waarom zijn die uitgerekend door GroenLinks afgeschaft? En tot slot: hoe gaat het verder met het scheiden van afval in hoogbouw? Want het schijnt dat de voorzieningen daar niet op orde zijn. Dat waren de vragen die wij aan GroenLinks wilden stellen en dat waren überhaupt de vragen die wij wilden stellen.

De heer **Van Rixtel** (D66): Om daar maar direct op te antwoorden: ik kijk mijn fractiegenoten vragend aan, want wij hebben die zakken niet afgeschaft.

De **voorzitter**: Ik vrees dat u het voorlopig met dat antwoord zult moeten doen.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Voorzitter. Er is al heel veel aan de orde gekomen. Ik denk dat het handig is om de lijst met amendementen en moties door te lopen en daar kort op te reflecteren.

Wat motie 072 van ONS Voorschoten over het accommodatiebeleid betreft: ik vind dat wel een puntje. Het is goed om daar wat meer zicht op te krijgen. Dan ga ik gelijk ook naar motie 086 van het CDA over woningbouw. Het is heel goed als daar snel duidelijkheid over komt, maar ik wacht ook wat dat betreft af hoe het college hierop gaat reageren.

Motie 081 van de SP over het plafond sociaal domein vinden wij sympathiek en die kunnen we steunen.

De motie van het CDA over de dekking voor het zwembad is sympathiek, maar er wordt gesuggereerd dat u nu met het definitieve antwoord komt. Tegelijkertijd lees ik in de motie toch ook iets over calamiteitenonderhoud, waartoe we ons zouden moeten beperken. Dan krijg ik een enigszins onbehagelijk gevoel, want als het, in uw woorden, helemaal geregeld zou zijn, zou ik er zeker niet voor kiezen om het te beperken tot calamiteitenonderhoud. Misschien kunt u daarover dus nog iets zeggen.

Ik vind dat het verzoek in motie 083 over Lammenschans bijna voor zich spreekt, maar ik hoop dat het college dat kan beamen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Het is natuurlijk de bedoeling om het zwembad open te houden. Dan kun je kiezen: doe je dat voor tien jaar of doe je dat onbeperkt. Daar zal inderdaad naar gekeken moeten worden. Als je het beperkt tot een bepaalde periode, praat je over calamiteitenonderhoud. Als je praat over permanent openhouden, praat je over een bedrag dat je daarvoor moet reserveren. Die € 318.000 in de beantwoording staat volgens mij € 309.000 – is natuurlijk een flink bedrag, waar je heel ver mee komt. Dat is in ieder geval de basis om er iets mee te doen.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Dat klopt; dat kan ik onderschrijven. Dat is inderdaad een basis, maar dat is, zoals u het nu zelf ook uitlegt, niet voldoende. Ik zou er ook in het management van vertrouwen et cetera dus voor zijn om uiteindelijk met een definitieve oplossing te komen, zoals we ons dat voorstelden met de Kadernota van 2020. De motie is dus sympathiek, maar u tovert niet het konijn uit de hoge hoed. In die zin denk ik dus dat het niet zoveel zin heeft om de motie te steunen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Volgens mij had GroenLinks vorig jaar het konijn al uit de hoge hoed, met zijn alternatieve begroting. Daarin had GroenLinks een dekking voor het zwembad. Laat ons dus nu het konijn uit de hoge hoed hebben en laten we in ieder geval vaststellen dat we een mogelijke dekking hebben gevonden die we in de Kadernota kunnen vastleggen. Meer doen we niet met deze motie. Het lijkt mij dus vreemd als de motie niet gesteund wordt, terwijl iedereen zegt: we willen het zwembad openhouden.

De heer **Van Rixtel** (D66): Om met dat laatste te beginnen: het is geen volledige dekking. Anders zou u dat calamiteitenonderhoud niet in de achterzak houden. U zegt dus eigenlijk met zoveel woorden dat u zeker weet dat het nu tien jaar gered kan blijven. Als het aan ons ligt, hebben we liever een oplossing voor 35 jaar. We moeten gewoon even goed bekijken wat dat betekent. Vorig jaar hadden wij inderdaad een héél realistische oplossing, zeker gezien de tegenvallers van meer dan € 1 miljoen dit jaar. Als we die tegenvallers niet hadden gehad, was het zwembad inderdaad opengebleven.

De **voorzitter**: Wilt u uw betoog vervolgen?

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Volgens mij was dat het eigenlijk wel. Tot slot heb ik een algemene opmerking. Een aantal fracties hadden kritiek ten aanzien van de post Economische promotie. Ik vind dat de heer Van den Dool daar eigenlijk een heel mooi antwoord op heeft gegeven. Ook werkgelegenheid, met name lokale werkgelegenheid, kan duurzaamheid fantastisch ondersteunen. In die zin noem ik graag de trias people, profit, planet. Ik denk dat deze coalitie daar een heel mooi voorbeeld van is.

De heer **Maassen** (SP): Voorzitter. Ik wil graag beginnen met de opmerking van de heer Van den Dool in de eerste termijn dat hij geen andere fracties had gehoord over het beperken van de gemeentelijke lasten en met name de kosten van de leges. Hij zei daarbij dat ze wel kostendekkend moeten zijn, maar dat de kosten omlaag moeten, zodat de leges ook omlaag kunnen. Ik vind dat een heel goede opmerking. De SP kan dat van harte ondersteunen. De SP vindt namelijk, net zoals de VVD al regelmatig heeft laten horen, dat gemeentelijke lasten voor inwoners vooral binnen de perken moeten blijven. Wij verwachten daarom ook volledige steun van de VVD voor ons voorstel om de ozb voor bewoners te verlagen en voor bedrijven iets te verhogen. Nee, ik weet hoe u daarin staat, meneer Van den Dool, maar ik neem aan dat u dat dan toch gaat steunen. Ik wil op dat punt nog wel iets toelichten, maar ik heb de heer Van den Dool uitgelokt.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ja, de SP is af en toe zo consequent dat ze daarin doorgaat. U stelt voor om de doelbelasting die we vorig jaar hebben ingesteld – dat heeft te maken met de verhoging van de toeristenbelasting – terug zou worden geïnvesteerd in de promotie van Voorschoten. U stelt voor dat u die terugdraait en daarbovenop wilt u nog een belasting opleggen. Wat dat betreft vinden wij eigenlijk dat u er nu twee keer een belastingverhoging voor ondernemers doorheen drukt. Dat gaat ons wat ver.

De heer **Maassen** (SP): Dat is niet waar. Wij stellen niet twee belastingverhogingen voor. Wij laten de toeristenbelasting gewoon intact, precies zoals het college, waar de VVD deel van uitmaakt. Wij vinden alleen dat de toeristenbelasting geen doelbinding is; dat is volgens de Gemeentewet ook zo. Zij hoeft dus niet gekoppeld te zijn aan een Actieplan Toerisme. Ten tweede verhogen wij inderdaad de ozb voor bedrijven om de ozb met hetzelfde totale bedrag, het macrobedrag, te verlagen voor inwoners. Daar wil ik heel even bij stilstaan, want het is een beetje een technisch verhaal. In de voorbereiding van het amendement werd ik enigszins gehandicapt door dat de antwoorden van het college op hoe het precies zit met de lokale lasten van ondernemers, verstrekt werden nadat de deadline voor het indienen van amende-

menten was verlopen. Ik moest het dus zonder de informatie doen die het college heeft verstrekt. Ik heb mij daarom gewend tot dezelfde plek waar ook het college eigenlijk zijn informatie over lokale lasten vandaan haalt, namelijk de COELO-atlas voor lokale lasten. Wat blijkt uit die cijfers? Ik beperk me tot de cijfers in die COELO-atlas staan. Het percentage voor de ozb die wordt geheven bij ondernemers, is in Voorschoten 0,38% van de WOZ-waarde. In Wassenaar en Oegstgeest is dat ongeveer 0,50%, in Leiderdorp is het 0,60% en in Leiden is het 0,96%. Wat probeer ik nou te doen met dit amendement? We leggen het percentage dat wordt geheven – dus niet het totaalbedrag maar het percentage – op het niveau van Leiderdorp. Dat is niet het hoogste percentage in de regio, maar ook niet het laagste. Gezien de problemen die Voorschoten financieel nog steeds kent, is het niet zo gek om zo'n bijdrage te vragen van de ondernemers. Tegelijkertijd trekken we het bedrag dat dit oplevert, af van het totaalbedrag dat je van bewoners wilt vragen, zodat we de lasten voor de bewoners, die in Voorschoten in vergelijking met andere gemeenten ontzettend hoog zijn, wat omlaag doen. De lasten voor bedrijven doen we wat omhoog, maar niet onredelijk: op het niveau zoals dat ook in Leiderdorp is. Ik ben heel benieuwd hoe andere fracties dit zien en of ook zij de kosten eerlijker willen verdelen over burgers en bedrijven.

De heer Andringa (D66): Het idee om de ozb voor woningen te verlagen, is natuurlijk altijd sympathiek, maar de vergelijking die de heer Maassen trekt ten opzichte van de regio, vind ik deels mank gaan. Voorschoten zit met een grote economische uitdaging, meer ook dan een aantal door u genoemde gemeenten. Wij willen ook een bruisend dorp zijn. U vroeg aan het begin van uw betoog: wat voor dorp willen we zijn en voor wie? We willen niet alleen een slaapdorp zijn voor mensen die hier wonen; we willen ook dat er hier werkgelegenheid is, bruisende werkgelegenheid. Een serie voorstellen van vandaag hebben allemaal dezelfde insteek, of het nou gaat om de toeristenbelasting, die niet terug moet vloeien naar het toerisme, of om de verhoging van de ozb voor bedrijfspanden. Dat zijn dus allemaal voorstellen die als doel hebben om het bedrijfsleven te laten betalen. Ik denk dat dat, gezien de behoefte aan een bruisend en economisch welvarend Voorschoten, niet heel verstandig is.

De heer Maassen (SP): Ik ben wel een beetje verbaasd over de opmerking van de heer Andringa, want vorig jaar deed D66 bij de begrotingsbehandeling een voorstel dat precies hetzelfde deed als wat de SP nu doet, namelijk het verlagen van de lasten voor inwoners en het verhogen van de ozb voor bedrijven. Ik had dus eigenlijk gerekend op steun van D66.

De heer **Andringa** (D66): Gelukkig is voortschrijdend inzicht ons niet vreemd.

De heer **Maassen** (SP): U noemt dat "voortschrijdend inzicht". Ik hoorde de heer Van den Dool iets zeggen over "consequentie in de loop van de jaren bij begrotingsbehandelingen". Maar goed, dat zullen we dan maar "een verschil van inzicht" noemen.

Het gaat veel over woningbouw. Iedereen die de gemeenteraad in Voorschoten een beetje volgt, weet dat de SP daar consequent en vaak iets over zegt en vaak aandringt op betaalbare woningen voor inwoners van Voorschoten in verschillende prijscategorieën, vooral ook in de betaalbare prijscategorieën. Eerlijk gezegd is de SP gewoon blij dat het nu bij alle fracties, alle partijen en het college volstrekt helder is wat wij al in 2014 bij de verkiezingscampagne naar voren probeerden te brengen. Er is echt een groot tekort aan sociale huurwoningen, aan betaalbare koopwoningen en aan middenhuurwoningen. Laten we daar alsjeblieft snel aan gaan beginnen. Alle voorstellen die worden gedaan om daarin samenhang en keuzes te brengen om daaraan prioriteit te geven, zullen wij dus steunen. Wij hebben daar zelf wel iets bij gezegd. Daar hebben wij geen voorstel voor gemaakt, maar wij hopen wel dat het college dit mee wil nemen in de plannen die het gaat maken. Als je die gronden nu nog in bezit hebt, denk dan eerst na of je ze wel wilt verkopen aan een projectontwikkelaar, die er dan iets mee gaat doen of dat het misschien verstandiger is om die gronden in eigen bezit te houden en van daaruit het project te laten ontwikkelen door een marktpartij, een corporatie of een combinatie daarvan. Dan kun je immers veel meer grip houden op wat er gaat gebeuren en wat je zelf maatschappelijk noodzakelijk vindt.

Over maatschappelijk noodzakelijk gesproken: natuurlijk moet er ook met de corporaties gesproken gaan worden. Dat gebeurt elk jaar in het kader van prestatieafspraken. Er zijn enkele moties die daarover gaan. Daar wil ik dus even een paar woorden aan wijden. Het is de SP een doorn in het oog dat de sociale huurwoningen, de woningen van corporaties in Voorschoten zo ontzettend duur zijn in Voorschoten. Voorschoten staat al jaren in de top vijf van Nederland van duurste sociale huurwoningen in bezit van corporaties. Daar moeten de corporaties echt op aangesproken worden. Dat zit vooral bij het bezit van Woonzorg. College, neem dit alsjeblieft mee richting prestatieafspraken en spreek ze daarop aan, want veel sociale huurwoningen zijn voor mensen die recht hebben op sociale huurwoningen, nauwelijks tot niet betaalbaar.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik ben blij dat de SP meedoet aan wat ik ook over de corporaties heb gezegd, wat je vooral niet alleen als Voorschoten moet doen maar

in combinatie met andere dorpen, want anders kan zo'n corporatie Voorschoten gewoon heel makkelijk wegzetten, omdat wij relatief weinig woningen hebben. Een ander punt kan de heer Maassen mij misschien uitleggen. Als je de grond zelf in bezit wil houden en wil bepalen wat daarop komt, ben je dan niet gewoon je eigen gemeentelijke corporatie aan het oprichten?

De heer **Maassen** (SP): Nee hoor, je kunt die grond dan uiteindelijk wel verkopen als er daadwerkelijk ontwikkeld wordt, maar als je de grond zelf uitgeeft onder voorwaarden, kan je veel meer sturen op het plan. Mijn voorstel is dus eigenlijk om te onderzoeken of het mogelijk is om eerst als gemeente het plan op te zetten, dan marktpartijen en corporaties te zoeken om het uit te voeren en het eigendom pas over te laten gaan als de uitvoeringsovereenkomst getekend is en ze aan de slag gaan. Ik weet dat dit in andere gemeenten gewoon gebeurt.

De heer **De Graaf** (PvdA): Is dat een voorbeeld van een instrument waar wij – het CDA en de PvdA – het in motie 087 over hebben? Daarin zeggen wij: kom met een beschrijving van instrumenten om te komen tot afdwingbare prestatieafspraken.

De heer **Maassen** (SP): In principe wel, al heeft dat niet zoveel met prestatieafspraken te maken, maar dat is ook een van de redenen waarom ik zei dat wij de moties steunen die die richting ingaan. Dit is daar inderdaad een voorbeeld van; dit is eigenlijk een suggestie die kant op.

Ik kijk even naar de klok en ik ga snel naar het onderdeel "zwembad". Wij hebben heel veel sympathie voor het voorstel van het CDA, dat zegt dat er dekking gevonden is om in ieder geval voor de langere termijn het zwembad open te houden. We zijn alleen heel erg benieuwd naar de antwoorden van het college om te horen hoe het college hiertegenover staat, want het is nog steeds niet zo dat de fractie van de SP haar eigen afdeling Financiën heeft die dit met zes of zeven man allemaal kan doorrekenen. We zijn dus erg benieuwd hoe het college, die daar wel over beschikt, daartegenover staat. Natuurlijk heeft de fractie van de SP ook zelf een voorstel gedaan via een amendement om geld voor het zwembad beschikbaar te stellen. Wat ons betreft is er samenhang tussen het voorstel van de SP en het voorstel van het CDA, omdat het voorstel van het CDA voor de eerste paar jaren nog geen geld heeft. Op die manier kan een combinatie worden gemaakt. Ook het voorstel, het amendement, van de PvdA steunen wij wat dat betreft.

Tot slot. Er is van alles gezegd over het economisch plan en hoe daarmee moet worden omgegaan. Natuurlijk wil de SP graag dat er banen in Voorschoten zijn. Mijn

algemene beschouwingen hadden niet voor niets ook heel erg veel betrekking op mensen met een lagere opleiding dan hbo of universiteit die heel veel werk doen in Voorschoten en die wonen en werken in Voorschoten. Natuurlijk zijn banen dan ook heel belangrijk. Helaas is het niet zo dat, om het in het Engels te zeggen, trickle-down economics werken. Dat houdt in dat je als overheid heel veel geld naar de bedrijven gooit en dat daar dan banen uit ontstaan. Over het algemeen komen de baten van het steunen van bedrijven via belastingvoordelen en dit soort plannen uiteindelijk niet terecht in het creëren van banen. Als dat wel zo zou zijn, zouden wij graag per plan bekijken wat de effecten zijn, maar wij zeggen niet: we laten de ozb voor bedrijven heel erg laag en dan investeren ze in banen. Economische onderzoeken tonen aan dat het niet op die manier werkt en dat het wél kan werken als je een specifiek plan hebt met een budget en als je daar consequenties voor het aantal banen aan verbindt. Maar dat zou ik dan eerst willen zien voordat wij met een actieplan zouden instemmen.

De heer **Van den Dool** (VVD): "Geld smijten naar ondernemers" ... Wij praten hier zorgvuldig over een vestigingsklimaat in Voorschoten. Dat moeten we warmhouden. Dat creëert uiteindelijk die banen. Als bedrijven hiernaartoe willen komen of als bedrijven hier graag willen blijven, creëert dat uiteindelijk banen. Dat is natuurlijk buitengewoon moeilijk als je daaraan voorwaarden gaat verbinden in de zin van: "je moet zoveel banen creëren". Zo werkt het natuurlijk niet, meneer Maassen. Het vestigingsklimaat heeft met heel veel dingen te maken, onder andere ook met het belastingniveau dat je van ondernemers vraagt. Dat telt allemaal mee en op in een goed klimaat, waardoor bedrijven hier graag willen zitten dan wel hierheen willen komen. Dat moeten we creëren, want dan komen de banen ook.

De heer **Maassen** (SP): Als dat de redenering van de VVD is, ben ik heel benieuwd of de VVD kan laten zien in hoeverre het vestigingsklimaat in Voorschoten, dat de afgelopen jaren fiscaal gezien veel gunstiger was dan in Leiden, waar ze tweeënhalve keer zoveel belasting betalen, effect heeft gehad. Kan de VVD één voorbeeld van één bedrijf noemen dat gekozen heeft voor Voorschoten en niet voor Leiden omdat er hier zo'n gunstig vestigingsklimaat was. Eentje maar! Ik krijg geen reactie. Ik denk dat dat genoeg zegt.

De **voorzitter**: Het begint bijna te lijken op een bepaalde D-discussie.

De heer **De Graaf** (PvdA): In reactie op de opmerking van de heer Van den Dool: als Partij van de Arbeid vinden wij het belangrijk dat we straks bij de Kadernota integrale afwegingen kunnen maken. Ook bij een vestigingsklimaat gaat het niet alleen

over belastingen en dergelijke. Het gaat ook over de aanwezigheid van een bibliotheek, een zwembad, betaalbare woningen en al dat soort aangelegenheden. Ik mag hier eigenlijk niet op vooruitlopen, want dit komt straks aan de orde, maar dit is dus ook één van de overwegingen waarom wij in onze maag zitten met die € 45.000 vanuit de toeristenbelasting over de periode na 2019, want dat betekent in feite dat je dan niet in staat bent om een integrale afweging te maken. Ik denk dat juist die integrale afwegingen die verschillende elementen bij elkaar moeten voegen.

De heer **Andringa** (D66): Voorzitter. Ik wil er een paar punten uit halen. Eén van de eerste punten die ik wilde aanhalen, is eigenlijk al voor een groot deel besproken, maar de reden waarom de coalitie de verhoging van de toeristenbelasting heeft voorgesteld was het idee dat we dat geld zouden investeren in het toerisme in Voor- schoten om daarmee ons dorp aantrekkelijker te maken voor toerisme en om onze economie een impuls te geven. De voorstellen die er nu liggen om dat ongedaan te maken, betekenen dat de partijen die die voorstellen hebben gedaan, gewoon voor- stellen om een belastingverhoging voor het bedrijfsleven in te voeren. Voor de rest heb ik daar voldoende over gezegd.

De heer **Maassen** (SP): Volgens mij wordt de toeristenbelasting door de bedrijven die die belasting betalen, een-op-een doorgeschakeld naar de toerist; ik denk dat de heer Andringa dat met mij eens is. Toeristenbelasting zit gewoon in de prijs per nacht die je voor een hotelbed betaalt. Het beeld dat D66 hier oproept dat dit een lastenverzwaring voor bedrijven is, is dus gewoon pertinent onjuist.

De heer **Andringa** (D66): Ik kan uit ervaring zeggen dat dat niet helemaal waar is, omdat dat bijvoorbeeld bij een Airbnb – die heb ik toevallig zelf – zeker niet gebeurt. Ook voor bed and breakfasts en dat soort zaken is dat heel vaak niet het geval. Dat is dus zeker niet altijd de situatie. Ik ben overigens uiteraard van harte bereid om als Airbnb-verhuurder die hogere toeristenbelasting te betalen, maar dat gaat lang niet altijd op.

De heer **Maassen** (SP): Laten we geen discussie over Airbnb beginnen, maar het onttrekken aan het betalen van belastingen is één van de problemen van Airbnb.

De heer **Andringa** (D66): Gelukkig niet in mijn geval. Ik voer elk kwartaal braaf mijn aangifte toeristenbelasting in, volgens mij als één van de weinige Airbnb'ers. Daar heeft u gelijk in. Dat is een heel andere uitdaging, maar ik doe dat zeker.

Los daarvan: het gaat ons erom dat we moeten investeren in het economische klimaat van Voorschoten. Alle financiële problemen proberen af te dekken met verhoging van de belasting voor bedrijven lijkt ons niet de juiste koers.

Het tweede onderwerp dat ik wil aanstippen, gaat over de Woonvisie. We hebben hier van meerdere partijen terecht opmerkingen gehoord over het vergroten van onze grip op de diversiteit van het woningaanbod in Voorschoten en bijvoorbeeld ook over de prestatieafspraken. Onze enige oproep daarbij is de volgende. We hebben al met elkaar afgesproken dat we begin volgend jaar praten over een Woonvisie. Daarom kiezen wij ervoor om nu niet met allemaal losse voorstellen te komen die daar al op voorsorteren en die al stukjes daarvan bespreken maar om te zeggen dat we met elkaar gaan praten. Volgens mij is deze raad het heel erg eens over wat we moeten gaan bereiken. Dat zit deels in veel strengere prestatieafspraken en dat zit in de diversiteit van het woningaanbod. Dat moeten we volgens mij bij de Woonvisie bespreken.

We hebben het een en ander gehoord over belangrijke voorzieningen, zoals het zwembad en het Cultureel Centrum. De oproep om integraal te kijken naar dit soort accommodaties en voorzieningen, is heel begrijpelijk. Er wordt nu aan plannen gewerkt. Ik weet dat de heer Zoetemelk vindt dat we niet meer aan plannen voor het zwembad moeten werken, maar we hebben twee weken geleden met elkaar gesproken over de vervolgstappen die we nu moeten gaan nemen. Daaruit is gekomen dat we nog het een ander moeten uitwerken, omdat we nog niet alle informatie helder hebben. Dan moeten we nu niet gaan voorsorteren. Hetzelfde geldt voor het Cultureel Centrum, waar volgens mij nu gewerkt wordt aan een concreet plan. Laten we die plannen afwachten. Laten we kijken wat daaruit komt en laten we dan als raad bepalen welke rol wij hebben en wat wij moeten doen om te zorgen dat dit soort belangrijke voorzieningen in Voorschoten blijven bestaan.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik denk dat het uitgangspunt is dat belangrijke voorzieningen blijven bestaan, maar een belangrijk gegeven is dat je, als je onderzoek doet naar één oplossing, niet een volledig beeld krijgt of je wel de meest duurzame oplossing pakt. Daar is het ons om te doen. Er zou een duurzamere oplossing kunnen zijn door op een andere locatie de gebouwen samen te voegen, waardoor je hier niet die duurzame maatregelen hoeft te nemen, want we hebben oude gebouwen en dat gaat heel veel geld kosten. Het gaat dus meer om een algemeen onderzoek naar toekomstbestendigheid en duurzaamheid.

De heer **Andringa** (D66): Dan heeft u het in het bijzonder toch over dit gebouw? Daar hebben we nu toch over?

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb het over het verbouwen van de bibliotheek ten opzichte van een ontwikkeling bij Het Kruispunt. Als je een algemeen onderzoek doet naar alle twee de oplossingen, kun je misschien tegenover elkaar zetten wat de voor- en nadelen zijn. Dan kunnen wij een beslissing nemen. Ik denk dat het alleen maar beter is voor een gemeenteraad om volledige informatie te hebben.

De heer **Andringa** (D66): Helder, dan is het punt me duidelijk. Ik ben in dat opzicht heel benieuwd. Ik heb begrepen dat het college bezig is met een plan op dit punt. Ik ben heel benieuwd om dat te zien, zodat we als raad natuurlijk inderdaad een afweging moeten gaan maken: is dit nou een goed plan? Als het om dat specifieke voorbeeld gaat, ben ik dus gewoon heel benieuwd naar de plannen die er gaan komen. Die moeten we hier in de raad goed bespreken. Ik vind de opmerking van de heer Zoetemelk interessant. Hij zegt dat je niet het totaalbeeld hebt als je één plan maakt. Dat is juist de reden waarom wij met betrekking tot het zwembad gezegd: ga nou kijken naar al die door de taskforce aangedragen verschillende mogelijke oplossingen en probeer daar een creatief plan uit te halen. En ga niet, zoals de heer Zoetemelk nu voorstelt, gewoon zeggen: we trekken een zak geld, we hoeven verder niet na te denken en dan is het probleem opgelost. Dan doet u precies wat u eigenlijk niet wilde.

De heer **Zoetemelk** (CDA): U daagt me nu echt uit, want het zwembad staat er gewoon en dat blijft er staan. We hebben met z'n allen bij de verkiezingen gezegd: we gaan dat zwembad openhouden. Ik zeg alleen maar: we hebben geld gevonden. Als dat geld er is, kunnen we met elkaar vaststellen dat dat geld er is. Dat doen we bij de Kadernota. Als we inderdaad nog dingen willen onderzoeken om het goedkoper te maken, kan dat altijd, maar er staat gewoon een zwembad. Het is niet een plan; het is een zwembad.

De heer **Andringa** (D66): Ik snap het punt, maar hier slaat u natuurlijk wel de spijker op z'n kop. U zegt: we trekken eerst het geld uit en dan gaan we kijken hoe we het goedkoper kunnen maken. Maar als je eerst het geld uittrekt en dan gaat kijken hoe je het goedkoper gaat maken, maak je het niet goedkoper. Ons idee is daarom om het om te draaien: ga eerst kijken wat je allemaal kan doen om het zo goedkoop mogelijk te maken en bepaal dan hoeveel geld je nodig hebt. Juist het beleid dat u nu voorstelt, meneer Zoetemelk – eerst gewoon maar geld trekken en dan kijken wat we nodig hebben – is de reden waarom we als gemeente in deze financiële situ-

atie zitten. Als je zorgvuldig met je geld wil omgaan, kijk je eerst wat je nodig hebt en trek je daarna pas geld uit.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Die discussie heb ik net gevoerd. Ik ga liever voor een zwembad dat gegarandeerd is voor 35 jaar dan voor 10 jaar.

De heer **Maassen** (SP): Wil de heer Andringa, net als een aantal andere fracties, de inwoners van Voorschoten, de gebruikers van het zwembad en de uitbaters van het zwembad zekerheid geven dat we ermee door willen? Want op dit moment ligt er het besluit van de gemeenteraad dat de subsidie stopt vanaf 2021. Is het niet tijd om die financiële duidelijkheid te geven om daarna te gaan bouwen aan een beter plan?

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik denk dat ik die woorden kan ondersteunen. Het punt is gewoon dat we met elkaar vinden dat het zwembad moet blijven. De taskforce heeft een duidelijk beeld neergelegd van wat mogelijk is en wat onmogelijk is. Als je daar nog een keer een onderzoek overheen wil gaan doen met wéér deskundigen ... ik vond dat de taskforce echt uit mensen bestond die héél veel verstand van zaken hebben. Zij zeiden: voor € 25.000 tot € 35.000 minder kosten kun je dat zwembad openhouden. Dan kom je met € 318.000 al heel ver. En dan moeten we al zoeken naar oplossingen om dat te bereiken. Er is € 318.000 beschikbaar. Daar moeten we het misschien mee doen en we moeten dus nog gaan zoeken naar andere middelen, maar laten we nou eens met elkaar vaststellen dat we dat geld daarvoor besteden.

De heer **Andringa** (D66): Met "laten we met elkaar vaststellen dat we het geld daarvoor gaan besteden" slaat u de spijker precies op z'n kop, meneer Zoetemelk, want dan zegt u dus: we hebben geen reden of incentive meer om te zoeken naar een goedkopere manier, want we hebben al met elkaar vastgesteld dat we dat geld eraan gaan besteden. Wat de opmerking van de heer Maassen betreft: volgens mij hebben we die duidelijkheid ook twee weken geleden gegeven. Volgens mij vinden we allemaal dat we dat zwembad willen behouden; dat vindt D66 absoluut ook. Maar de basis moet zijn: laten we kijken op welke manier we dat zwembad zo goed mogelijk, zo goedkoop mogelijk en met een zo goed mogelijke exploitatie kunnen behouden. Daarvoor heeft de taskforce, waar heel goede mensen in zaten, inderdaad heel waardevolle informatie geleverd, maar nog geen totaalbeeld. Ze hebben naar losstaande oplossingen gekeken en hebben van al die losstaande oplossingen geconcludeerd dat geen van die losstaande oplossingen de magic bullet of de zilveren bullet was. Met andere woorden: er is nog werk te verzetten. We hebben ook nog tijd om dit werk te verzetten. De insteek is en blijft absoluut dat het zwembad behouden blijft voor Voorschoten – die duidelijkheid kunnen we geven aan het zwem

bad – maar de insteek is niet: laten we alvast vaststellen hoeveel geld we daarvoor gaan uittrekken. Daarmee ondermijn je namelijk de plannen om daadwerkelijk te kijken hoe het wel goedkoper en met een betere exploitatie zou kunnen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Volgens mij is het sowieso een taak van de gemeenteraad om dingen zo goedkoop mogelijk te regelen, buiten de vaststelling dat het zwembad openblijft en dat we dit bedrag daarvoor gebruiken, met de opdracht aan de raad om het zo goedkoop mogelijk te doen. Ik zie het dus als een opdracht aan mezelf, maar ik wil ook een signaal geven aan de mensen die bij het zwembad werken en de 7.000 mensen die hun handtekening hebben gezet, zodat daar in ieder geval een stukje zekerheid wordt neergelegd dat we in ieder geval iets hebben gevonden waar we heel ver mee komen.

De heer **Andringa** (D66): Over het geld worden we het volgens mij niet eens, maar we worden het wel eens over het signaal dat we willen dat het zwembad behouden blijft en dat we daar alles voor gaan doen. Op dat punt kan ik mij aansluiten bij de heer Zoetemelk.

Ik wil nog twee losse punten maken en dan ben ik klaar. Het eerste punt, de wijkraad, gaat ook weer in de richting van de heer Zoetemelk. Voor ons is de essentie tweeledig. Daarom is die coöperatieve wijkraad zo'n waardevol instrument. Ten eerste is het niet vrijblijvend. Een avond, een bewonersbijeenkomst et cetera zijn heel waardevol, maar de veelgehoorde frustratie is dat dat vrijblijvende bijeenkomsten zijn. De coöperatieve wijkraad die er nu nog is in een aantal wijken in Groningen en in een aantal andere gemeenten heeft juist als effect dat de raad kaders heeft meegegeven en dat die coöperatieve wijkraad daarmee minder vrijblijvend is. Dat is de ene kant van het verhaal. De andere kant van het verhaal is dat het voordeel van de loting is dat je daarmee precies die uitnodigende democratie en die uitnodigende participatie bereikt waar ook de heer Zoetemelk zo'n voorstander van was. Je hebt dan niet de mensen die zelf op een avond afkomen. Die zijn ook heel waardevol; die hebben heel veel expertise en die moeten we zeker ook horen, maar je hebt dan ook de mensen bereikt die er anders niet op af zouden zijn gekomen. Dat is wat er bereikt is in Groningen en dat is iets waar we volgens mij een voorbeeld aan kunnen nemen.

Tot slot nog heel even de motie van ONS Voorschoten over de aanpalende wijken. Ik geef ook nog heel even een compliment aan de heer Zeelt, die mij tijdens de schorsing nog iets influisterde over de warmtebron. Als ik het zo moet opvatten dat we, als er een warmteboring voor aardwarmte plaatsvindt in Starrenburg III, gaan kijken

of we daar dan ook de wijk eromheen daarbij kunnen betrekken, is dat natuurlijk een kwestie van efficiënt denken. Volgens mij zou de coördinator energietransitie, die ook in de begroting staat, bij uitstek die rol moeten hebben. Het lijkt ons een heel goed idee dat hij natuurlijk gaat kijken welke synergievoordelen gehaald kunnen worden. Dat had ik niet uit de tekst van de motie gehaald, maar ik vond die toelichting heel helder.

De heer **De Graaf** (PvdA): Voorzitter. Ik zal het kort houden, want ik wil straks nog veel tijd overhouden voor het debat met het college. Dat wordt moeilijk. Ik heb dus een aantal punten, allereerst het onderwerp "wonen". Ik heb op advies van de heer Van Rixtel eventjes gekeken naar het uitvoeringsprogramma van het coalitieakkoord. Ik meen daarin gelezen te hebben dat de Woonvisie pas in de tweede helft van het eerste halfjaar van 2019 gereedkomt. Dan is er dus toch het risico dat die pas na de zomervakantie wordt besproken. Wij stellen in die ene motie over het instrumentarium het volgende voor. Het gaat ons vooral om een technisch instrumentarium, dat later onderdeel zou kunnen worden van de Woonvisie, dat je met elkaar bespreekt en waarover je met elkaar afsprekt dat dat de instrumenten zijn die je beleidsmatig kunt hanteren om zowel met corporaties als met projectontwikkelaars aan de slag te gaan om ervoor te zorgen dat er voldoende betaalbare woningen komen, indien die situatie zich in het eerstkomende halfjaar voordoet. Dat is de intentie van het geheel. Omdat het daarna toch ook onderdeel zou kunnen worden van de Woonvisie, hoeft dat wat mij betreft niet echt tot veel meer investeringen qua werk te leiden. Ik hoop dus dat dat toch wat steun zou kunnen krijgen.

Dan ons amendement over de toekomst van het Cultureel Centrum. Er is wat ons betreft een verschil tussen het zwembad en het Cultureel Centrum, niet in de zin dat één per definitie belangrijker is dan het ander maar in de zin dat de gebouwelijke situaties van elkaar verschillen. In de begroting staat dat de planvoorbereiding van de verkoop van de panden aan de Prinses Marijkelaan al in werking is gezet. We moeten dus echt snelheid maken in het vinden van een alternatief voor het Cultureel Centrum, al dan niet samen met de bibliotheek. Daarom is er ons amendement om daar wat middelen voor beschikbaar te stellen. Daarbij zeggen we niet bij voorbaat: die moet op die en die bouwlocatie. Je moet gewoon kijken waar er plannen zijn en welke plannen er op dit moment al zijn. Die moet je met elkaar vergelijken. Dan moet je vervolgens kijken waar je snel mee aan de slag gaat. Gewoon om tempo te maken en tegelijkertijd zorgvuldig te zijn.

Dan toch nog even het zwembad, de inbreng van het CDA en de SP en het geld dat straks allemaal vrijkomt. Dat is voor ons een lastig onderwerp. Ik herhaal dat wij

graag een integrale afweging willen hebben rond de Kadernota. Dat is één. Twee: ik weet niet of dat geld wel beschikbaar is; dat zou ik graag eerst willen horen. Als dat geld beschikbaar is, zou dat betekenen dat er vorig jaar weliswaar een besluit is genomen dat er vier ton bezuinigd kan worden op het zwembad, maar dat er eigenlijk jaarlijks zeven ton naar het zwembad gaat. Dat wil ik dan wel graag weten, want dan is er vorig jaar klaarblijkelijk iets gepresenteerd wat niet helemaal klopt.

Dan heb ik voor de archieven nog even met een zoekfunctie gekeken naar het verslag van de raadsvergadering van juli. Ik heb gezocht waar ik een toezegging zou hebben gedaan die ik volgens een aantal collega's zou hebben gedaan. Helaas kan ik het niet vinden. Ik hoop dus dat jullie mij daar nog op attenderen.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): De heer De Graaf stelde mij een concrete vraag over de Woonvisie. Hij stelde dat die er pas eind 2019 zou zijn.

De heer **De Graaf** (PvdA): Nee, aan het eind van het eerste halfjaar; dat heb ik gezegd.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Aan het eind van het eerste halfjaar? Oké. Ik heb hier de uitwerking van het akkoord voor me liggen. Ik kijk nu even snel naar de tabel op pagina 4. Het staat in ieder geval voor begin dit jaar gepland. Ik denk dus dat dat op tijd is.

De heer **De Graaf** (PvdA): Als je goed kijkt, staat daar: het eerste halfjaar. Dat staat er gewoon. Als dat er staat, is het meestal zo dat het aan het eind van die periode komt. Het enige wat ik voorstel, is dus om geen tijd met elkaar te verliezen in het realiseren van de ambities in de komende vier jaar op het punt van sociale woningbouw. Is het, omdat er in die Woonvisie op een gegeven moment toch een verhaal moet komen, onder andere over hoe je met projectontwikkelaars en corporaties zo hard mogelijke afspraken kunt maken om wat dat betreft tot levering te komen, niet mogelijk om die instrumenten alvast op een rijtje te zetten en eerder hier met de raad bespreekt?

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Volgens mij gaat het om het eerste kwartaal. Dat vind ik heel tijdig, maar misschien kan het college daar nog iets over zeggen.

De **voorzitter**: Ik denk dat u straks antwoord kunt verwachten en krijgen van het college en dat u daar dan met elkaar het verdere debat over kunt voeren.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Neemt u mij niet kwalijk, voorzitter, maar nu het stof een beetje neergedaald is, maken we de balans op en er staan twee vragen open aan de VVD. De VVD heeft de optie genoemd om in verband met het tekort van € 0,5 mln. bij Noortveer toch anders te gaan bouwen. Betekent dit dat de VVD het besluit dat genomen is, toch open trekt? Ik denk dat we dat moeten weten. Tot slot onze nabranders. Ik denk dat iedereen op de punt van zijn stoel zit om daar meer over te weten. De heer Van den Dool heeft gezegd: "Gewogen risico's zijn beheersbaar". Hoe doet u dat dan? Wat moeten we daarmee? Hier ligt de programmabegroting en u stelt dat gewogen risico's beheersbaar zijn. De programmabegroting zit er vol mee. Kunt u vertellen wat u daarmee bedoelt?

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik zou gezegd hebben dat je bepaalde projecten zou moeten stoppen. Ik heb ook weleens gezegd dat er een stop zou moeten zijn op het maken van beleid. Het is een beetje in die zin ooit gezegd. Ik denk dat u daar ook Noortveen bij zou moeten bekijken. Wij kijken kritisch. Wij zijn de enige partij die over Noortveen zeggen: als u daar straks ja tegen zegt, zegt u ook ja tegen € 530.000 extra besteding. Wij vinden dat we daar kritisch op moeten zijn. Wij vragen dan ook: hoe komt dat precies? Want dan pas kun je bekijken of je er iets aan kunt doen en wat. Moet je dan toch ja zeggen of zou je misschien inderdaad toch iets kunnen aanpassen. Wij zeggen niet dat je moet bouwen, maar één van de opties is: als je daar meer bouwt, verlaag je het risico van die € 530.000, als je die tenminste aan iets anders wilt besteden. Want overal al tegen zeggen tegen de hoogste prijs kan niet; dat zegt u ook. Daar zijn wij gewoon kritisch in. Het besluit over Noortveer is ook nog niet genomen, want daar gaan we pas volgende week over praten. De vraag die wij daarover hebben gesteld, staat gewoon uit bij het college. Daar gaan we dus nog over beslissen en u zult nog horen wat we op dat punt gaan doen.

U stelde ook een vraag over die risico's. Er zijn verschillende risico's. Ik wil niet een heel technische uitleg geven, maar risico's moeten per project worde ingeschat. Het mooiste is als je er een redelijke schatting van krijgt of het risico zich voordoet en hoe hoog dat risico is. Daar heb je ook risicoreserves voor. In die zin moet u dat lezen. Bij "beheersbare en gewogen risico's" bekijk ik wat het risico is, wat de kans daarop is en of je dat kunt beheersen door middel van het instellen van een risicoreserve. Als je in de begroting doorziet dat we dat allemaal onder controle hebben, dan ben je ook in control van die risico's. Dan kun je er vervolgens ook beter zo mee omgaan dat je die risico's niet tegen het lijf loopt. Bijvoorbeeld in de Duivenvoorde corridor hebben wij grote risicoreserves staan, waarvan wij hopen dat we die niet hoeven te besteden. Maar we hebben ze wel staan voor als we ertegen aanlopen. De door mij genoemde € 530.000 is dus eigenlijk ook een gewogen risico. Misschien is

het nul; misschien is het nog veel erger. Dat is dus een gewogen risico. Ik wil alleen maar zeggen dat we er ook op die manier mee moeten omgaan. Het was dus eigenlijk een aanmoediging: hoe het in de begroting is, is goed. We verwachten ook elke keer dat we daar die inzichtelijkheid in krijgen.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Is het de heer Van den Dool het dan met ons eens dat deze programmabegroting volstaat met ongewogen risico's?

De heer **Van den Dool** (VVD): Nee. Als je ze al noemt en als je ze kunt becijferen, zijn ze al niet meer ongewogen.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik vind dit toch wel een erg boude opmerking. Ik hoop dan dat u met heel concrete voorbeelden komt.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Aan wie was deze laatste vraag gesteld?

De **voorzitter**: Aan u, neem ik aan, meneer Van der Elst.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ja, dat mag u aannemen.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Vraagt de heer Van Rixtel nu aan ons een opsomming van alle risico's die in de programmabegroting staan en waarvan wij denken dat ze niet gewogen zijn, dus niet gekwantificeerd zijn met een minimale en maximale impact?

De **voorzitter**: Als ik een vrije vertaling mag geven: ik neem aan dat de heer Van Rixtel graag een voorbeeld van u wil horen waarop u baseert dat het risico niet een gewogen risico is maar een onverantwoord risico.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): De vertaling van "ongewogen" naar "onverantwoord" neem ik niet voor mijn rekening, maar ik denk echt dat je "gewogen" moet gebruiken als een risico kan kwantificeren "van ... tot ...", dus met de kans dat het gebeurt en vervolgens wellicht een vermenigvuldiging met de gevolgen die het met zich meebrengt. Ik vind dat het college uitermate fair en open is in het concreet benoemen van de risico's, maar het grote probleem is nu juist dat we niet weten – vaak ook niet afgerond in tonnen – hoe ze gaan uitpakken. Die weging mis ik. Dat is een woordenkwestie.

De **voorzitter**: Ja, maar dat kun je nooit weten. Maar goed, dat is de systematiek. Daar gaat u straks van het college wellicht nog een nader antwoord op krijgen of een nadere invulling.

We zijn inmiddels wat later, doordat u de volledige spreektijd heeft gebruikt. Dat is misschien niet heel handig, maar we gaan straks wel bedenken hoe we dat op gaan lossen. Er staat nu een kwartier schorsing om weer even na te denken over wat er net is gepasseerd. Het college moet zich ook nog even beraden. Mogen we er iets van afknibbelen, zodat we tussen 17.00 uur en 18.00 uur het college de ruimte geven om met u de discussie aan te gaan, zodat we om 18.00 uur kunnen gaan eten, want om 17.45 uur wordt het eten gebracht en we hebben maar één magnetron. Het is óf koud of lauw eten óf gewoon op tijd klaar zijn. Ik zou persoonlijk kiezen voor het laatste. Ik schors de vergadering voor tien minuten. Hoe eerder we terug zijn, hoe beter het is.

De vergadering wordt enige tijd geschorst.

3.2. Inhoudelijke beraadslaging over Programmabegroting 2019–2022 (eerste termijn college)

De **voorzitter**: Ik geef wethouder Cramwinckel, portefeuillehouder Financiën, het woord om als eerste te reageren en te antwoorden.

Wethouder **Cramwinckel**: Mevrouw de voorzitter. Daar sta je dan met je eerste begroting als kersverse wethouder. Ik vind het toch wel even een bijzonder moment; dat wil ik toch wel even met u delen. Ik heb hier erg naar uitgezien. Ik heb ook genoten van de inbreng van de verschillende fracties, die elk vanuit hun eigen invalshoek ons een aantal zaken hebben meegegeven.

Ik begin met de vraag die ik eigenlijk in alle betogen proefde: hoe staan we er als gemeente nou eigenlijk voor? Het is een beetje zoals met die fles wijn, die halfvol of halfleeg is. Wat je ziet, hangt ook een beetje af van wat je belangrijk vindt en hoe je in het leven staat. U kent mij inmiddels een beetje. Ik ben een optimist. Anders had ik deze klus beslist niet aangenomen, want ik vind hoe we er financieel voor staan een halfvolle fles wijn. Waarom is dat zo? Wij hebben een begroting gepresenteerd die structureel sluitend is. "Structureel" wil zeggen dat de structurele inkomsten en de structurele uitgaven met elkaar in evenwicht zijn. Dat is één van de belangrijke criteria, niet alleen voor u als raad maar ook voor ons als college, ook voor onze inwoners maar ook voor de provincie. Structureel sluitend en in evenwicht zijn van

de begroting is één van de elementen waarop je de begroting moet beoordelen, want het gaat ook om de vermogenspositie en hoe we met risico's omgaan. Over beide punten wil ik kort iets zeggen, ook in reactie alvast op wat door de PvdA naar voren is gebracht. "Structureel sluitend" wil ook zeggen dat je op een verstandige manier met je reserves moet omgaan. Wij hebben bestemmingsreserves; die kunt u zien als spaarpotjes die we hebben aangelegd om ze in te zetten als het nodig is. Wij hebben bij deze begroting inderdaad een aantal van die bestemmingsreserves ingezet. Is dat interen? Ja, het bedrag wordt natuurlijk kleiner, maar het is heel welbewust het gebruiken van die reserves om de begroting structureel sluitend te maken. Is dat verkeerd beleid? Nee, dat is heel goed beleid, want we hebben heel welbewust die spaarpotjes aangebracht om dat te kunnen doen. Dit betekent dat je voor "structureel sluitend" eigenlijk niet alleen moet bekijken wat het hele patroon is van inkomsten en uitgaven, maar ook hoe je met de inzet van je reserves omgaat. Wij hebben de begroting sluitend gemaakt, ook door een aantal bestemmingsreserves in te zetten. Dat is heel verantwoord.

Het tweede element dat ik net aangaf, is de vermogenskant, de schuldquote en het weerstandsvermogen. Die begrippen zijn een beetje technisch, maar het gaat eigenlijk om de vraag hoe de balans is tussen de schulden die we hebben en wat daar allemaal tegenover staat. Weerstandsvermogen gaat vooral over de vraag: heb ik voldoende middelen achter de hand om risico's te kunnen opvangen? Daar heeft de VVD fractie zojuist al een uitstekend betoog over gehouden, dat ik hier eigenlijk niet wil herhalen, maar die schuldquote is in orde. We zitten rond de 70% à 73%. Dat kan oplopen tot 100% voordat je ook in de ogen van de VNG-normen voor goed financieel beheer in de gevarezone komt. Het weerstandsvermogen is op een factor 5 uitgekomen. Dat kunt u ook allemaal in de begroting zien. Dat betekent dat we de risico's die we hebben, gecalculeerd hebben. Die zetten we af tegen de middelen die we hebben om met die risico's om te gaan. Dat wordt allemaal uitgelegd op bladzijde 132. Dan kunt u zien dat die verhouding oké is, maar ik deel de zorgen wel die door verschillende fracties naar voren zijn gebracht: houden we de boel op deze manier goed in de hand? Die zorgen hebben wij natuurlijk ook; die heb ik ook als wethouder van Financiën. Dat zal ik u eerlijk zeggen. Ik slaap gelukkig heel goed. Zo erg is het dus niet, maar het is wel zo dat je er met dit verhaal nog niet bent. Van verschillende kanten is gewezen op de ontwikkelingen in het jeugddomein. Daar zal mijn collega straks nog op terugkomen. Daar hebben wij een behoorlijke reservepot voor aangelegd. We hebben het idee dat we het plafond dat we daarin hebben aangebracht, los moeten laten, zodat we in staat om meer reserves te kunnen creëren voor het jeugddomein. Daar zal mijn collega Nanning Mol straks nader op ingaan.

Het tweede punt in het kader van die risico's is dat we natuurlijk ook te maken hebben met schommelingen aan de inkomstenkant. Daar hebben wij het al vaker over gehad in deze raad. Het is heel lastig voor ons allemaal om met die schommelingen om te gaan, omdat je ziet dat onze inkomsten uit het Gemeentefonds niet alleen op basis van objectieve criteria worden toebedeeld maar ook afhangen van het uitga-venpatroon van het Rijk en dat wisselt. U krijgt op zeer korte termijn de najaarsnota van ons. Daarin zult u zien dat we op het terrein van de inkomsten aan de kant van het Gemeentefonds een kleine daling zullen zijn, meerjarig. Bovendien zult u ook zien dat we op het terrein van jeugd ook met tegenvallers te maken hebben.

Al met al is het beeld dat wij van onze begroting hebben, dat we in control zijn – we zijn absoluut in control – maar dat we wel scherp moeten blijven, want zo kort na het financiële toezicht zijn we uit het dal aan het kruipen, maar we zijn er nog niet. Daar hoort ook een meerjarig perspectief bij. We hebben in dat meerjarig perspectief heel welbewust nog veel ruimte overgelaten; dat heeft u gezien in de cijfers. We kunnen de komende jaren geld besteden. Dat hebben we heel bewust gedaan, aan de ene kant omdat we nog niet alle kennis hebben die we nodig hebben om te kunnen kijken hoeveel geld we nodig hebben voor de verschillende grote projecten die we willen gaan doen. In het uitvoeringsprogramma kunt u zien wanneer we met voorstellen komen om dat concreet te maken. Aan de andere kant vinden wij het ook belangrijk om nu niet op één dossier beslissingen te nemen – in ieder geval als het gaat om grote bedragen – maar om inderdaad die integrale afweging met elkaar te kunnen maken. Enerzijds is er de afweging over de vraag wat wij nu verder aan schuldreductie willen doen; daar krijgt u aan het eind van deze maand ook een afzonderlijke notitie over. Velen van u hebben het belang daarvan onderstreept; ik ben het daar helemaal mee eens. Aan de andere kant willen we het proces zo inrichten dat we bij de Kadernota volgend jaar veel meer informatie met elkaar hebben gegenereerd over wat al die ambities kosten. Dan komen we hopelijk tot weloverwogen keuzes. Dat zal niet makkelijk zijn; dat zeg ik nu ook maar alvast, maar dat weten we met elkaar, omdat we gewoon heel veel ambities hebben en maar een beperkte hoeveelheid geld.

Ik kom nu bij een paar specifiekere punten op het terrein van de financiën. Laat ik maar meteen beginnen met het zwembad. Dat is een heel belangrijk onderwerp in ons dorp en ook in deze vergaderzaal. We hebben een heel waardevol rapport van de taskforce gekregen. Daar staat heel veel nuttige informatie in over de huidige exploitatie en over alternatieven. Tegelijkertijd is in dat rapport ook zichtbaar dat een aantal alternatieven niet verder onderzocht zijn. Dat heeft de taskforce ook toegelicht: combinaties van kostendragers, ook modellen die te maken hebben met het

veel meer in private handen brengen van het beheer van het zwembad. Daar zitten op zich wel mogelijkheden in die echt verkend moeten worden.

Dat brengt mij op een reactie op wat door de CDA-fractie naar voren is gebracht. In technische zin zouden we kunnen zeggen: de kapitaallasten die gaan vrijvallen, gaan we gewoon inzetten voor dat zwembad en dat gaan we nu beslissen. Ik heb ook in de beantwoording van de vragen aangegeven dat dit in technische zin zou kunnen, maar ik heb twee of eigenlijk drie argumenten om die motie toch te ontraden. Het eerste argument is dat ik denk dat daar een verkeerd signaal van uitgaat naar onze toezichthouder, want we gaan de koek die we nu hebben en die we eigenlijk moeten verdelen, dan niet groter maken. We zeggen dan alvast dat we een deel van die koek nu aan het zwembad gaan besteden. Nogmaals, ook het college wil het uiterste doen om het zwembad open te houden. Daar mag geen misverstand over zijn, maar de route die wij voor ons zien, is anders dan de CDA-fractie lijkt te suggereren met haar vragen en haar motie.

De heer **Zoetemelk** (CDA): De vraag aan de wethouder is: was de wethouder bekend met dit bedrag in 2023, toen hij deze antwoorden bedacht?

Wethouder **Cramwinckel**: Sorry, ik heb het even niet goed gehoord.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Wij zijn met de vraag gekomen over het beschikbare bedrag dat in 2023 vrijkomt. Het kwam op ons zo over dat die vraag u eigenlijk ook aan het denken bracht. Nu gebruikt u ineens het argument dat het inderdaad uit de pot komt die er al is. Het is een nieuw bedrag, een nieuwe situatie die is ontstaan, maar u brengt het nu als iets wat we uit de grote pot halen die er al was, is of niet is. Maar het is een nieuw bedrag dat naar boven is gekomen. Ook de provincie, de toezichthouder, zou eigenlijk bij zichzelf moeten denken: ja, het komt niet uit de huidige begroting; het komt op een gegeven moment los van de huidige begroting en het is een bedrag dat vrijvalt; dat is gewoon een hele nieuwe situatie. En volgens mij is het ook nieuw voor u.

Wethouder **Cramwinckel**: Ik maak een onderscheid tussen wat technisch mogelijk is en wat bestuurlijk verstandig is. Technisch zal die vrijval aan de orde zijn; dat hebben we ook zo geantwoord op de vragen. Die ruimte ontstaat, maar de vraag is of je nu al zegt dat je die ruimte nu voor het zwembad gaat benutten, want we hebben ook al eerder met elkaar gezegd dat het belangrijk is om alle ruimte die we in de begroting creëren, te betrekken in een integrale afweging. Het tweede punt is dat het effect zich kan voordoen dat de heer Andringa zojuist naar voren heeft ge-

bracht: als je het geld al hebt, hoef je je ook niet meer druk te maken over slimmere oplossingen. Ten derde vind ik echt – dat vindt het college echt – dat wij echt nog eens goed moeten kijken naar andere mogelijkheden om meer geld te genereren voor het zwembad, want de spoeling in onze gemeentefinanciën is ontzettend dun. Ik wil voorkomen dat we straks voor het zwembad zeggen "dit hebben we nu gealloceerd" en dat we dan in problemen komen met het Integraal waterkwaliteitsplan of met andere ambities die we hebben. Dat is geen verstandige manier van begroten. Tot slot heb ik volgens mij al gezegd dat er op dit moment een verkeerd signaal naar onze toezichthouder uitgaat als we nu al, zonder dat al die andere opties bekeken zijn, deze beslissing met elkaar nemen. Ik ben er echt voor om dit in het kader van de Kadernota met elkaar te bespreken. Ik bestrijd helemaal niet dat het een onderdeel van de oplossing kan zijn; dat hoort u mij helemaal niet zeggen, maar ik zeg wel dat het een puzzelstukje is. Ik denk namelijk dat we het zwembadprobleem moeten oplossen door een aantal puzzelstukken naast elkaar te leggen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik heb een technische vraag. Is het dan zo dat we, daar waar vorig jaar de indruk werd gewekt dat we jaarlijks € 400.000 aan kosten hadden voor het zwembad, jaarlijks inclusief de kapitaallasten eigenlijk € 700.000 kwijt zijn aan het zwembad? Is dat de juiste conclusie?

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, dat klopt, want er zijn twee dingen aan de orde. Aan de ene kant is er de bijdrage die wij geven voor de exploitatie en het onderhoud; dat is ongeveer viert toen. Aan de andere kant zijn wij ook eigenaar van het zwembad. Uit die eigenaarsrol vloeit voort dat wij ook verantwoordelijk zijn voor de kapitaallasten. Als je die twee dingen bij elkaar optelt, kom je dus uit op zeven ton. We moeten de discussie dus voeren over een groter bedrag dan de vier ton op zichzelf; daar heeft u gelijk in.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Dat geldt uiteraard alleen als je het wilt vervangen; dan heb je dat bedrag nodig, maar als je het wilt voortzetten, kun je dat bedrag gebruiken. Dat is één. Dit bedrag was niet bekend; dat moet u volgens mij toegeven. Dit komt nu door de vragen naar boven. Als dit bedrag er niet was geweest, had de provincie inderdaad zonder dat bedrag gecontroleerd. Nu komt dit bedrag als een zak geld bij het zwembad zelf vandaan. In feite is het dus gekoppeld aan het zwembad. Ik vind dat een goed argument om tegen de provincie te zeggen: we hebben iets gevonden voor het zwembad; er is een enorm draagvlak in Voorschoten om het zwembad open te houden en u zou ons enorm helpen als we dat draagvlak mogen gebruiken om in ieder geval de Voorschotense bevolking weer blij te maken met onze financiële situatie, want u bent ook heel blij met de financiële situatie. De fles

wijn is wel halfleeg gedronken, maar hij is inderdaad wel halfvol. Het punt is gewoon dat je hiermee als college een heel duidelijk signaal aan de Voorschotense inwoners kan geven, in de zin van: het is inderdaad beter; het is inderdaad goed. Als u goed wilt uitstralen dat het beter gaat, is dit dus een heel mooie oplossing.

De voorzitter: Ik denk dat het college daar zelf wel een eigen mening over vormt.

Wethouder Cramwinckel: Wij hebben niet voor niets ook in het coalitieprogramma gezegd dat wij gaan voor het openhouden van het zwembad. Het gaat puur om de route die we bewandelen om daar te komen. Ons pleidooi is nu, in deze fase, alleen maar om de koek met elkaar groter te maken om meer opties in beeld te brengen en om dan bij de Kadernota een besluit te nemen. Daar hebben ook onze inwoners iets aan, omdat wij dan een betere integrale afweging met elkaar kunnen maken.

De heer Zoetemelk (CDA): Eén duidelijk punt: wij hebben ook gezegd dat het bij de Kadernota besproken moet worden, maar dat we in ieder signaleren dat het geld er is. Dat hebben we gezegd. De Kadernota is voor ons dus inderdaad het moment om dit voor de komende jaren vast te leggen. Dat is logisch, want we gaan nu maar tot 2023.

Wethouder Cramwinckel: Daarom maak ik ook een onderscheid tussen wat technisch mogelijk is en wat bestuurlijk verstandig is. Mijn pleidooi is om gewoon kennis te nemen van het feit dat deze mogelijkheid in boekhoudkundige zin bestaat. Dat bestrijd ik ook niet, maar mijn pleidooi is om de beslissingen daarover als raad te nemen in het Kadernota aan de hand van de verdere uitwerking die we ook met de raads werkgroep voor dit onderwerp maken. Het signaal dat wij dus afgeven aan onze inwoners, is niet dat het zwembad dichtgaat. Nee, doordat we op deze manier werken, zorgen we ervoor dat we niet alleen het zwembad open kunnen houden, maar dat we ook andere ambities kunnen realiseren omdat we de koek groter maken. Dat is het enige wat ik duidelijk probeer te maken.

De heer Van den Dool (VVD): Ik wil even een bevestiging hebben. We hebben andere ideeën over het zwembad. Dat heeft u ook al aangehaald, maar als ik het goed beredeneer, is ook het toepassen van deze constructie eindig. Je zegt dan dus wel "we houden het bad open", maar omdat je het bad afschrijft en de levensduur beperkt is, hou je het dan eigenlijk maar voor een x-aantal jaren open. Je kunt dan dus eigenlijk zeggen dat je het openhoudt maar ook weer niet, want dan zou je dat bedrag alsnog op tafel moeten leggen om het in de toekomst langdurig te gaan regelen.

Dan ben je eigenlijk weer hetzelfde bedrag kwijt. Ik wil niet zeggen dat het eigenlijk een wassen neus is, maar ergens is het verhaal mooi maar ook weer niet.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Even voor de goede orde: Sportfondsen heeft altijd gezegd dat het een bepaald bedrag nodig heeft om het zwembad tien jaar open te houden en dat een bepaald bedrag nodig heeft om het zwembad permanent open te houden. Dat moet dus inderdaad in die afweging meegenomen worden. Er is dus ook sprake van dit bedrag – dat was volgens mij vier ton – om het zwembad permanent open te houden op een redelijk kwalitatief niveau.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik hoef er op zichzelf nu geen antwoord op, maar ik zou het prettig vinden als u ons op korte termijn kunt aangeven of er sprake is van een unieke situatie of dat ook bij andere accommodaties sprake zou kunnen zijn van een vergelijkbare situatie. Is het duidelijk wat ik bedoel?

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, u bedoelt of we de goede bedragen praten. Bedoelt u dat?

De heer **De Graaf** (PvdA): Nee. Het is een vorm van onroerend goed. Daar zit een kapitaallast op. Wie weet is dat ook bij een ander pand van de gemeente zo, bijvoorbeeld aan de Prinses Marijkelaan. Misschien is dat een heel gekke gedachte, maar het is niet verkeerd om te weten of dit een unieke situatie is.

Wethouder **Cramwinckel**: Nee, dat is zeker niet verkeerd. Ik kan dit zo gauw niet inschatten, maar ik ben bereid om daar even naar te kijken. Ja, dat klopt.

Ik kom ook nog even bij het punt van de fractie van ONS Voorschoten over de infrastructurele kant van onze uitgaven. Ik denk dat ONS Voorschoten ook een belangrijk signaal afgeeft, namelijk: zijn we voldoende bewust bezig met elk dubbeltje dat we in die sector besteden en is het goed besteed? Ik proef daar iets onder: geven we daar niet te veel aan uit? Ik neem die zorgen serieus; laat ik daarmee beginnen, want ik denk dat we als college maar ook als raad inderdaad heel erg moeten letten op de vraag of de budgetten die we vrijmaken, passend voor het probleem dat we willen oplossen, of we niet te veel of te weinig onderhoud plegen en dat soort zaken. Ik denk alleen dat de hierover ingediende motie de verkeerde route is. Dat zal ik als volgt toelichten. Wij hebben met elkaar een uitvoerige planning- en controlcyclus afgesproken. In die planning- en controlcyclus staat eigenlijk dat we aan het begin van de rit in het kader van de Kadernota het hele investeringsprogramma bekijken, ook op de vraag "moet het wel of moet het niet?". Dan hebben we een systematiek

van voor- en najaarsnota, waarin we rapporteren over de voortgang. We hebben een jaarrekening, waarin we uiteindelijk de conclusie trekken: hoe is het financieel gegaan en hebben we gekregen wat we nodig hadden? En we hebben natuurlijk de begroting. Al dat soort momenten zijn momenten waarop je met elkaar ook kan spreken over nut en noodzaak van investeringen. Ik kan me goed voorstellen dat we, als er twijfels zijn over bepaalde investeringen en als u de toelichting van de kant van het college niet voldoende vindt, dan gewoon nog eens een technische briefing houden om uit te diepen wat precies het probleem is en of voldoende helder is waarom we het doen en waarom we daar dat bedrag aan uitgeven. Tegelijkertijd zou ik willen voorkomen – daar is ook door één van de fracties op gewezen – dat we dit soort gedetailleerd met elkaar bespreken dat u als het ware weer op de stoel van het college gaat zitten, ook al begrijp ik wel dat dat met de beste bedoelingen gebeurt. We moeten ook een beetje ruimte in die uitvoering houden. We moeten dus niet met elkaar spreken over elke stoeptegel in dat investeringsprogramma. Ik kan me ook voorstellen dat we, als inwoners vragen waarom die weg eigenlijk wordt geasfalteerd of waarom we die brug "doen", nog eens goed kijken naar de communicatiekant. Daarbij gaat het niet alleen om wat u als raad kunt vertellen, maar misschien ook om wat wij als college communiceren: hebben we voldoende duidelijk uitgelegd waar we wat doen, waarom we dat doen en wat we daar precies doen? Al deze overwegingen leiden ons tot de conclusie dat het punt dat de fractie van ONS Voorschoten maakt, een serieus punt maakt maar dat het instrument dat we eigenlijk moeten inzetten, gewoon een scherper en beter gebruik is van de bestaande middelen die we al hebben. Nogmaals, mocht er behoefte zijn aan meer technische informatie over waarom we iets doen, dan kunnen we altijd een technische briefing inlassen en op die manier proberen om zaken te verduidelijken. Maar ik pleit hier ook echt voor rolvastheid, omdat je anders met de beste bedoelingen in elkaars rollen gaat zitten. Dat is niet wenselijk.

Ik kom ook nog even op het punt van de leges, dat door verschillende fracties is aangesneden. We hebben een hele discussie gehad over de bouwleges. Ik heb vanaf het begin namens het college gezegd dat wij openstaan voor onderzoek, omdat wij het ook belangrijk vinden om te bekijken hoe we het doen in vergelijking met andere gemeenten met betrekking tot onze kostenstructuur en de toerekening. Wij zijn dus bereid om mee te werken aan een onderzoek van de Rekenkamer op dat punt. We hebben de informatie om dat te kunnen doen, ook al klaar liggen, maar de Rekenkamer heeft mij aangegeven dat het belangrijk is dat ook de raad als geheel aangeeft dat de raad dat onderzoek belangrijk vindt. Daarin ligt dan dus een verzoek aan de Rekenkamercommissie besloten om dat onderzoek te doen. Ik zou dus graag nog even van u terug horen of u dat steunt, want dan kunnen wij dat weer

overbrengen aan de Rekenkamercommissie en dan kunnen we daar vervolgens een concretisering aan geven, ook in het kader van het planning- en controloverleg dat we binnenkort met de Rekenkamercommissie hebben. Dat is een belangrijk punt.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik dank de wethouder voor het herhalen daarvan. Ik heb ook tegen de andere fracties gezegd dat wij graag willen dat de Rekenkamer zich hiermee bemoeit. Over hoe ze dat gaat doen, hebben we dan ook nog wel iets te zeggen als we daar met haar over spreken.

Wethouder **Cramwinckel**: Natuurlijk.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik kijk even naar mijn spreektijd, voorzitter.

De **voorzitter**: Ja, daar bent u allang overheen.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Dat bedoel ik. Dat komt doordat ik in de eerste termijn steeds als eerste aan het woord bent en ook in de tweede termijn. Dat wordt lastig. We zijn het helemaal eens met een onderzoek door de Rekenkamercommissie, maar volgens mij hebben besloten om de legeskosten kostendekkend te maken. Dan moeten we volgens mij dus gewoon aan de kostenkant gaan kijken.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja.

De heer **Maassen** (SP): Even voor de duidelijkheid: is het de bedoeling dat elke fractie nu direct reageert op het verzoek van de wethouder om aan te geven of wij dat een belangrijk onderzoek vinden? Als dat zo is, kunt u mijn woorden in de eerste termijn van de raad zo uitleggen dat wij dat ook vinden.

De **voorzitter**: Ik proef zomaar dat er raadsbreed wel behoefte is om de Rekenkamercommissie te verzoeken om het onderzoek naar de leges en de hoogte daarvan uit te voeren. Het is een technisch hulpmiddel dat de raad dat zegt en dat het college dat niet vraagt. Zo zit het nou eenmaal in elkaar, maar het feit dat u het verzoek van de wethouder ondersteunt, maakt dat wij een grond hebben om dat verzoek bij de Rekenkamercommissie neer te leggen via de griffie of op een andere manier. Hoe dat technisch gaat, zal mij verder een zorg wezen, maar we gaan het wel doen.

Wethouder **Cramwinckel**: Ik probeer mij ook aan de spreektijd te houden en zo compact mogelijk antwoord te geven. Ik denk dat het handig is als ik gewoon de moties en de amendementen even langsloop en namens het college van commen-

taar voorzie. Ik begin met amendement 044 van de SP over de ozb. Dat is op zich een helder amendement. Toch zeggen wij als college: dat moeten we niet doen. We gaan dat amendement ontraden, in de eerste plaats omdat het een nogal onevenredige verschuiving van lasten betekent tussen bewoners en bedrijven. Het belangrijkste argument, waar de heer Nanning Mol wellicht ook op zal ingaan, is dat wij hiermee eigenlijk een verkeerd signaal afgeven aan onze bedrijven, want wij willen de bedrijvigheid in dit dorp stimuleren en vergroten. Dan is het heel onlogisch om precies de tegenovergestelde beweging in te gaan zetten, namelijk door het die bedrijven wat moeilijker te gaan maken door deze lasten te verhogen. Om die reden ontraden wij dus deze motie.

Ook over amendement 045, over de reserve Zwembad, zijn wij niet erg positief, in die zin dat we het belangrijk vinden om het zwembad in zijn totaliteit, in samenhang, te bekijken. Het is ook niet handig om nu één potje te reserveren voor het zwembad. Bovendien heeft dit effecten: als je het aan het zwembad besteedt, kan je het niet aan toerisme en recreatie besteden. Waarom dat zo belangrijk is, zal mijn collega Nanning Mol straks nog een keer toelichten. Dat geldt ook voor amendement 046 van ONS Voorschoten over economische promotie en ook voor amendement 047 van het CDA en de PvdA over de toeristenbelasting. Mijn collega zal ook ingaan op amendement 048 over de plannen voor het Cultureel Centrum. Op de herijking van de Verkeersvisie zal mijn collega Monique Lamers op ingaan.

Motie 069 gaat over het aanboren van externe geldbronnen. Ja, dat is een prima idee. Dat doen we ook al. Wij zijn heel actief bezig met het opsporen van subsidiebronnen, waarbij ik het in het bijzonder wijs op de subsidiemogelijkheden die bij de provincie zitten. We hebben bijvoorbeeld subsidies binnengekregen voor het Frederik Hendrikproject, de fietsroutes in de Duivenvoordecorridor, € 50.000; ik noem maar wat. Maar het is belangrijk om heel actief op zoek te gaan naar die financieringsbronnen; dat zijn we helemaal met ONS Voorschoten. Wij onderschrijven dus de wenselijkheid hiervan. Er wordt hier gevraagd om daar apart verslag over te doen. Daar ben ik geen voorstander, want ik verwijs ook hier weer naar de gewone planning- en controlcyclus, waarbij we aan de voorkant bij projecten kijken wat we daarbij aan subsidies denken mee te nemen en waarover we aan de achterkant, bij de jaarrekening, verslag uitbrengen over hoe het allemaal gegaan is. Daar hebben we instrumenten voor en daar kun je dit heel goed in meenemen. We onderschrijven dus de gedachte, maar wij willen dit gewoon meenemen in de bestaande instrumenten die we hebben.

De heer **Maassen** (SP): Sorry, de geschiedenisleraar in mij slaat even aan. De heer Cramwinckel heeft het over het Frederik Hendrikproject, maar ik neem aan dat hij niet spreekt over stadhouder Frederik Hendrik uit de zeventiende eeuw, maar dat hij het heeft over prins Frederik, die in de negentiende eeuw zijn jachtgronden had in Voorschoten en Wassenaar.

Wethouder **Cramwinckel**: Soms ben ik blij dat er een leraar in de zaal zit. Daar heb je helemaal gelijk in, ja.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): In reactie op de opmerking van de wethouder: ons verzoek in die motie is om daarvan verslag te doen in de jaarrekening. Dat is volgens mij dus precies wat u voorstelt om te doen, en niet anders.

Wethouder **Cramwinckel**: Oké, dan zijn we het met elkaar eens.

De heer **Van den Dool** (VVD): Een kleine toelichting. Die externe geldbronnen zijn natuurlijk mooi. Dat blijken subsidies te zijn die je bij de provincie kunt halen. Er zijn ook fondsen en cofinancieringsfondsen. De fractie van ONS Voorschoten noemde ook Europese subsidies. Hoe hoger je gaat, hoe moeilijker het wordt en hoe zwaardere figureren je daarheen moet sturen om die los te krijgen. Daar zit ook een kostenaspect aan en daar moeten we ook aandacht aan geven. Het is dus een mooi idee maar we willen ook een analyse hebben van de kosten daarvan, want voor de Duivenvoordecorridor hebben we al eens een opdracht gegeven. Toen kregen we een negatief advies.

Wethouder **Cramwinckel**: Het was geen toeval dat ik Europa even niet genoemd heb, hoewel ik op zichzelf een groot pleitbezorger van Europa ben. Het is heel ingewikkeld met Europese subsidies. Dan moet je heel erg afwegen wat de kosten en de baten zijn. Onze indruk is dat we daar niet al te veel op moeten mikken, want wat je daarin moet stoppen, is onevenredig veel ten opzichte van wat je eruit haalt.

De heer **Andringa** (D66): Een heel korte toevoeging. Zowel nationaal als Europees geldt eigenlijk altijd dat je dit nooit als zelfstandige gemeente kan aanvragen, maar dat je bijna verplicht bent om het in een regio-envelop en een regionale samenwerking aan te vragen. Met andere woorden: dit is nou bij uitstek iets waarvoor we de regionale samenwerking echt nodig hebben als we dit willen kunnen gebruiken.

Wethouder **Cramwinckel**: U was me net voor, want dit had ik zelf ook nog willen toevoegen, maar dank voor deze aanvulling.

Motie 070 gaat over de besluitvorming bij grote investeringen. Daar heb ik net al het een en ander over gezegd. We ontraden het overnemen van deze motie in deze vorm, onder verwijzing naar de gewone planning- en controlcyclus. We zeggen wel dat we in die planning- en controlcyclus scherper moeten worden op nut en noodzaak van infrastructuurinvesteringen. Dat gaan we ook echt doen; daar zijn we ook al mee bezig. Daarmee wordt hier al aandacht aan besteed.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Ik heb eigenlijk dezelfde opmerking als zojuist: ons voorstel betreft de bestaande voortgangsrapportages. Als u de door u zojuist genoemde vier aanhoudt en daarin wat meer in detail gaat, komen we volgens mij dus een heel eind.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, precies, als u dat bedoelt, maar dan moet u dat andere puntje schrappen, namelijk dat u extra rapportages wil. Dat vinden wij namelijk niet zo'n goede gedachte. Als u in de motie zou vragen om in de bestaande planning- en controlcyclus extra aandacht te besteden aan nut en noodzaak van infrastructuurprojecten en om de communicatie daarover te verbeteren, zou ik zeggen dat we die motie wel aanvaardbaar vinden, omdat dat gewoon precies aansluit op wat wij ook belangrijk vinden. Misschien kunt u dus nog even naar de redactie van die motie kijken.

Ik kom nu bij een aantal moties op het terrein van ruimtelijke ordening. Die sla ik even over; daar kom ik straks nog even op, want ik maak eerst het punt van de zonnepanelen af. Ik spring naar motie 075 over de zonnepanelen. De toelichting die ik geef, is een beetje technisch, maar ik wil eigenlijk twee dingen zeggen. Ten eerste zijn wij het eens met de grondgedachte dat het gebruik van zonnepanelen gestimuleerd zou moeten worden en dat je dat terug zou moeten zien in de manier waarop de WOZ wordt doorberekend en toegerekend. Over dat doel zijn we het dus eens. Wij hebben dit vanochtend en gistermiddag overlegd met de BSGR, die zoals bekend voor ons de belastingen int. Uit dat overleg is gebleken dat volgend jaar zonnepanelen niet worden meegenomen bij de heffing; zij zitten niet in de heffing. Dat betekent dat een motie die vraagt om dat volgend jaar niet te doen, eigenlijk niet nodig is, want het gebeurt volgend jaar niet. Maar dit is niet het hele antwoord, want hier zit een complexe problematiek omheen. Dat heeft te maken met het feit dat je, als je eenmaal met zonnepanelen begint, ook moet nadenken over spouwmuren, vloerisolatie et cetera. Op rijksniveau is men nu bezig om te kijken naar de wetgeving: zou er meer ruimte in die wetgeving moeten komen om hier een positieve prikkel in te bouwen. Dat is hartstikke goed. Dat vinden wij ook belangrijk in Voor

schoten. Dat zouden we dus goed vinden, maar ik wil even kijken wat er nou in die nationale wetgeving aan het gebeuren is voordat wij hier eigenstandige maatregelen gaan treffen. Nogmaals, voor 2019 is er ook geen probleem. Het is dus niet nodig om deze motie in stemming te laten brengen. Ik zou de motie dus even aanhouden. Dat zou mijn advies zijn, maar dat moet u zelf even afwegen. We kunnen dat straks ook nog even nader bespreken.

Wat motie 082 over de exploitatielasten van zwembad Het Wedde betreft: de conclusie van mijn betoog is om die motie nu te ontraden, met de redenering die ik zojuist uitvoerig heb aangegeven.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Wat vindt de wethouder van het idee om de motie aan te houden tot de Kadernota?

Wethouder **Cramwinckel**: Aanhouden is ook prima. Ja, dat is een goed idee.

Volgens mij zitten er verder geen financiële moties tussen. Dan kom ik nu bij het onderwerp wonen. Daar is door heel veel fracties terecht veel aandacht aan besteed. Het is eigenlijk een discussie op verschillende niveaus. Het eerste niveau is eigenlijk het beleid dat we voor de gemeente als zodanig voeren: we hebben een aantal locaties en hoe zorgen we ervoor dat daar gebouwd wordt wat we belangrijk vinden? We hebben in het coalitieakkoord gezegd: 25% sociaal. Dat is heel belangrijk. Wij zijn nu bezig om ervoor te zorgen dat die 25% sociaal ook gerealiseerd gaat worden in de projecten die we van de grond tillen.

De heer **Maassen** (SP): Ik wil daar duidelijkheid over krijgen. Gaat het hier om gemiddeld 25% sociaal bij de nieuwbouwprojecten? Of gaat het om minimaal 25% bij elk nieuwbouwproject? Of gaat het om een totaal van 25% sociaal bij woningen in Voorschoten, dus om bestaand en nieuwbouw bij elkaar en dan op 25% uitkomen? Daar is bij mij wat onduidelijkheid over.

Wethouder **Cramwinckel**: Het gaat om 25% als gemiddelde, want je zult zien dat je in de realisatie van een project soms wat minder en soms wat meer kan doen. Dat hangt heel erg af van de locatie en de situatie waar je het over hebt. Het is dus een gemiddelde.

De heer **Maassen** (SP): Een gemiddelde bij nieuwbouw of een gemiddelde van woningen in het dorp?

Wethouder **Cramwinckel**: Een gemiddelde bij nieuwbouwprojecten.

Er is van verschillende kanten gevraagd hoe wij omgaan met de aanpak van de projecten op concreet niveau, dus de Moeder Godskerk, Het Kruispunt et cetera. Daar is ook een motie over ingediend, die vraagt om startnotities bij dat soort projecten. Die motie vinden wij een goede, want wij denken dat het heel belangrijk is dat je per project verbijzondert wat nou precies bij dat project de eisen zijn. We hebben daar al eerder met elkaar over gesproken in het kader van Het Kruispunt. Ik heb u ook toegezegd dat we met zo'n notitie gaan komen. Dat is belangrijk, want als we aan de voorkant beter weten wat de kaders zijn, kunnen we in de loop van het proces tot een betere planrealisatie komen. En het stelt u als raad in staat om duidelijk te maken wat u belangrijk vindt. Dat is dus een lijn die we echt ondersteunen. Dat is ook meteen de reactie op motie 086. Het advies is dus positief.

De heer **Van den Dool** (VVD): Dat raakt dan wel aan het antwoord dat u zojuist gaf op de vraag over het percentage: maakt ook dat percentage dan deel uit van die startnotities? We willen heel erg graag dat er verschillende soorten woningen komen, maar hoe hoger het percentage sociale huur is, hoe minder flexibel je bent om andere woningen te realiseren. Maakt dat eerste antwoord dus ook nadrukkelijk hiervan deel uit?

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, dat klopt.

Er is ook aandacht besteed aan de terechte vraag hoe we ervoor zorgen dat er meer huisvesting voor jongeren komt. Dat is inderdaad een probleem. Ik heb gesproken met Eva de Bruin, die heeft ingesproken. Dat was echt wel een verhelderend gesprek, omdat zij symbool staat voor een problematiek die er is. De SP heeft daar ook duidelijk aandacht voor gevraagd. Wij zijn als college aan het kijken naar mogelijkheden om hier wat extra's aan te doen. De heer Van den Dool noemde al een werkbezoek dat we gisteren aan een bepaald project in Den Haag hebben gebracht, waarbij heel snel voor een hele goedkope doelgroep gebouwd zou kunnen worden. Dit is dus een doelstelling die we echt hebben en waaraan we handen en voeten willen geven. Het instrument om dat te doen, is de Woonvisie, waar we in het eerste kwartaal mee komen. Die Woonvisie komt wat ons betreft ook niet uit de lucht vallen. Die willen we, nadat we de goede cijfers hebben verzameld, ook interactief aan de orde stellen, zodat als de raad erover praat, wij ook al met belangengroepen, bewonersgroepen, huurdersgroepen et cetera gesproken hebben om ervoor te zorgen dat we de goede ideeën uit de samenleving trekken om dit te doen, want er zijn best goede ideeën.

De heer **Maassen** (SP): Dan wil ik toch een klein probleempje naar voren brengen op het punt van de huurdersvertegenwoordiging in Voorschoten. Het probleem waar we tegen aanlopen, is dat de huurdersvertegenwoordiging in Voorschoten vaak niet in Voorschoten woont, omdat Woonzorg Nederland een landelijke corporatie is en de huurdersvereniging daarvan een landelijk platform is. De andere corporatie, De Sleutels, is een Leidse corporatie. Die heeft een huurdersraad die zich op Leiden oriënteert. Zou u er aandacht aan willen besteden dat, als u de Woonvisie en ook de prestatieafspraken met corporaties en huurders gaat bespreken, de huurdersvertegenwoordiging ook een Voorschotense huurdersvertegenwoordiging is?

Wethouder **Cramwinckel**: Ja.

De heer **Maassen** (SP): Dat was een heel makkelijke toezegging. Dank u wel.

De heer **Van den Dool** (VVD): Toch nog even over motie 086. De wethouder zegt daar een aantal zaken over. Bij het maken van startnotities en nieuwe ontwerpbestemmingsplannen maakt het wel verschil of wij als gemeente bij het project een grondpositie hebben of niet en of het een particuliere investering is of niet. In hoeverre en met hoeveel uren willen wij ons als gemeente bemoeien met een project waarin wij geen positie hebben? Of zeggen wij: binnen de kaders zijn dit en dat mogelijk en binnen die kaders mag u gewoon uw gang gaan? Dat kan ook een optie zijn.

Wethouder **Cramwinckel**: Dat is een goede vraag. Daar hebben wij natuurlijk ook op zitten puzzelen: hoe doen we dat nou precies? Want aan de ene kant zeggen we dat je ruimte moet geven aan het commerciële initiatief of het initiatief in de samenleving om gewoon dingen te gaan doen en dat je dan processen moet organiseren om daar goede plannen van te maken. Aan de andere kant hebben wij ook het gevoel dat het helpt als wij als gemeente helder zijn over de vraag wat vooraf de kaders zijn bij een bepaald project. Dat brengt mij tot de volgende aanpak: ook op het concrete projectniveau creëren wij met die startnotities helderheid over de kaders die voor dat project gelden. Dan is de volgende vraag of we het voldoende kunnen beïnvloeden, want de SP heeft een discussie op tafel gelegd over de grondpolitiek. Ja, dat is zo. Als je eigenaar bent van de grond, heb je natuurlijk meer invloed. Tegelijkertijd hebben wij grond ook nodig om inkomsten te verwerven. Je moet hier op de een of andere manier een goede balans in vinden. Die grond gaan we in principe verkopen. Dat is onze strategie. Daar halen we ook inkomsten uit waarmee wij andere zaken in onze gemeente kunnen aanpakken. Dan blijft de vraag over: als we

dat doen, hebben we dan voldoende grip op wat we willen? We hebben twee belangrijke instrumenten. Het ene instrument kent u allemaal: het bestemmingsplan. Het andere instrument bestaat uit de overeenkomsten die we met de ontwikkelaar sluiten, met name de anterieure overeenkomsten, waarin wij gewoon kunnen regelen wat wij willen en waar wij de ontwikkelaar ook aan kunnen houden, in termen van: dit zijn de doelgroepen waar je voor bouwt, dit zijn bijkomende aspecten en zo gaan we dat gewoon doen. Dat zijn de twee belangrijkste instrumenten die we hebben om dit te beïnvloeden. De grondpolitiek is mooi, maar is niet noodzakelijk. Wat het verkopen van die gronden betreft: nogmaals, uiteindelijk moeten we dat wel doen, want we hebben ook het geld daarvan nodig om andere dingen te kunnen financieren.

De heer **Maassen** (SP): Een korte vraag. Natuurlijk levert grondverkoop geld op, maar wat ook geld kan opleveren terwijl je de grond toch in bezit houdt, is erfpacht. Heeft het college daarover nagedacht?

Wethouder **Cramwinckel**: Daar heeft het college geen discussie over gevoerd, maar ik geloof eerlijk gezegd niet dat wij de kant op moeten van erfpacht.

Wethouder **Mol**: Het college heeft er heel kort over nagedacht!

Wethouder **Cramwinckel**: Het college heeft er heel kort over nagedacht.

De heer **Maassen** (SP): Dan merk ik toch op dat kort nadenken over iets misschien niet het allerverstandigste is.

De heer **Van den Dool** (VVD): Als grond particulier bezit is, wil je die particulier natuurlijk ook niet weggagen. De vraag is dus inderdaad: geef je een aantal kaders mee, kan men daarna aan de gang en verkoop je de grond? Of ga je je als gemeente langdurig ermee bemoeien en gaan we hier als raad twee of drie keer over praten, schuiven en doen en zijn we dan twee jaar verder? Daar zit natuurlijk ook een kostenaspect aan. Dat is volgens mij de wezenlijke discussie. Dat verschil zou ik ook graag willen zien bij een project, zodat de kosten als we ons hier als gemeente en als raad heel lang mee blijven bemoeien, wel worden meegewogen.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, dat klopt.

De **voorzitter**: Er is ook nog zo iets als bezwaar en beroep en zienswijzen. Dat levert ook weer tijd en een andere dynamiek op.

De heer **Andringa** (D66): Misschien is het de geur van het Chinese eten dat bij mij spreekt, maar ik heb het gevoel dat we vandaag al de hele Woonvisie aan het uitdebatteren zijn.

De **voorzitter**: Ja, ik zou zeker aan de fracties die al in de min staan, willen voorstellen om zich nu te beperken tot dat waarover ze echt nog iets willen zeggen, want we gaan onszelf herhalen.

Wethouder **Cramwinckel**: Ik denk dat het handig is als ik de moties en de amendementen op het terrein van wonen langsloop. Ik begin bij motie 071 over de inhaalslag voor sociale huurwoningen. Wij zijn ertegen om nu een apart document te gaan produceren over hoe we die inhaalslag voor sociale huurwoningen gaan doen. Daar heb ik twee redenen voor. Wij werken nu in het kader van meerjarige afspraken met corporaties. Daar staat die verplichting al in. We hebben ook voortgangsoverleg met de corporaties over hoe dat gaat. Het tweede punt is dat ik denk dat het goed is dat we dit oppakken in het kader van de Woonvisie en niet als een aparte lijn, want in die Woonvisie zien we de samenhang der dingen, de locaties, de doelgroepen en de instrumenten. Dan kunnen we er met een totaalblik naar kijken. Ik ben er dus tegen om hiervoor een apart instrument in het leven te roepen. Om die reden is het college van mening dat we deze motie moeten ontraden.

De heer **Maassen** (SP): Als mede-indiener van de motie heb ik een vraag. Ik proef bij de wethouder wel het gevoel om de intentie van de motie over te nemen, maar dat hij vooral bezwaar heeft tegen het feit dat er een aparte brief voor 31 december wordt gevraagd. Heb ik dat goed begrepen?

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, want de teneur van onze inbreng is voortdurend dat we proberen om datgene wat u wilt, in te brengen in instrumenten die we al inzetten. Dat is veel efficiënter. Daarom zei ik wat ik zei, maar u heeft gelijk; dat klopt.

De heer **Maassen** (SP): Als de aparte brief eruit geschrapt zou worden, zou u dus een ander oordeel over deze motie kunnen geven.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, maar dan zit ik nog wel met het tijdpad dat erin staat, want de Woonvisie is geprogrammeerd voor het eerste kwartaal van volgend jaar. Die tijd heb ik nodig, want ik wil daar aan de voorkant ook met belangengroepen en corporaties goed over spreken. Wat ik aan de voorkant verlies, win ik dus weer aan

de achterkant van de uitvoering van die nota, denken we. Dat geef ik nog even in overweging voor bij het Chinese eten straks.

De **voorzitter**: Dat komt steeds dichterbij, maar ...

Wethouder **Cramwinckel**: Ja, ik zal tempo maken, want de honger neemt toe.

Motie 085 gaat over jongeren, starters en ouderen bij nieuwbouwprojecten. Het verzoek aan het college is om zich sterk te maken om voorrang te bewerkstelligen in de regionale huisvestingsverordening. Wij zegge als college dat dat een goed idee is. We zijn daar ook al mee bezig. Deze motie ondersteunt dus wat we doen. Je zou kunnen zeggen dat de motie overbodig is, maar als de raad de motie aanneemt, vinden we dat ook prima.

De heer **Maassen** (SP): Zowel de regionale als de lokale huisvestingsverordening biedt de mogelijkheid van een voorrangsregeling van maximaal 25% voor de eigen inwoners. Is dat waar u aan denkt als u zegt dat u dit op dit moment aan het doen bent? Zo ja, denkt u dan inderdaad aan 25% of aan een lager percentage?

Wethouder **Cramwinckel**: Er is op dit moment, zoals u weet, een herziening gaande van deze woonruimteverordening. Die komt naar de raad, volgens mij in december of januari; ik ben de planning even kwijt. Daar staat dit in. Die ruimte hebben we dan dus. Vervolgens gaat het om de vraag hoe we dat als gemeente invullen, want wij moeten als gemeente volgens mij invulling geven aan het criterium "binding met Voorschoten". Dat is iets meer dan dat je in Voorschoten geboren bent. Dat is dus de uitwerking, maar die ruimte ontstaat en dan gaan we het gewoon goed uitwerken, althans als die woonruimteverordening zo wordt aangenomen door alle raden; dat veronderstel ik dan maar even. Dat was motie 085.

Motie 086 hebben we al behandeld. Over motie 087 heb ik al iets gezegd. Een samenhangend plan, een beschrijving van instrumenten, afdwingbare prestatieafspraken ... Met alle respect, dat gaan we niet doen. We hebben drie belangrijke instrumenten: de anterieure overeenkomsten, het bestemmingsplan en de prestatieafspraken met de corporaties. Die instrumenten hebben we. In de Woningwet is geregeld wat precies de relatie is tussen de gemeente en de corporatie. Dat is namelijk een onderhandelingsproces. In dat onderhandelingsproces zullen wij hard drukken op dingen die wij belangrijk vinden: de ruimte voor jongeren, duurzaamheid en dat soort zaken. Maar om nou met een notitie te komen over hoe we die zaken afdwingbaar maken ... Eigenlijk vraagt u of we de wet kunnen wijzigen. Dat kan niet.

Wij moeten in dat wettelijke kader ons werk doen. Dat is een gegeven. Daarom denk ik dat het niet zoveel zin heeft om dit nog een keer te herkauwen in een notitie. Dit is de situatie en dat weten we met elkaar. Wij zien dus niet zoveel zin in het uitbrengen van een aparte notitie daarover. Ik ga de energie nu veel liever steken in heel gericht overleg met de corporaties om ervoor te zorgen dat daar gebeurt wat wij belangrijk vinden.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik heb hier twee punten bij. Allereerst heb ik u zojuist horen zeggen dat de Woonvisie van het college in het eerste kwartaal komt. Dat betekent dat we die in april kunnen bespreken in de raad. Dan hoeft er wat mij betreft geen aparte notitie te komen, maar ik moet dat ook even afstemmen met het CDA. Het tweede punt is dat u drie instrumenten noemt. Volgens mij zijn er meer instrumenten die helemaal niet strijdig zijn met wettelijke bepalingen. Het enige wat wij vragen, is: als u toch zegt dat uw Woonvisie op 31 maart klaar is, kan er daarin dan een paragraaf komen met een keurige opsomming van de bestaande instrumenten en van de aanvullende instrumenten die daaraan kunnen worden toegevoegd die niet strijdig met wetgeving zijn? Ik kan er meteen tenminste één geven waar u uw voordeel mee kunt doen.

Wethouder **Cramwinckel**: Die paragraaf krijgt u.

Voorzitter, volgens mij ben ik nu door de moties en de amendementen heen die op wonen betrekking hebben.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Mag ik een vraag aan de wethouder stellen om het tempo er lekker in te houden. Ik moet eerlijk toegeven dat ik er eerst zelf ook overheen keek, maar in motie 071 gaat het met betrekking tot het maken van die inhaalslag om een haalbaarheidsstudie voor 31 december 2019. Als u voornemens bent om in het eerste kwartaal van volgend jaar met een Woonvisie te komen, kan dit daar dus deel van uitmaken. Dan zijn we klaar.

Wethouder **Cramwinckel**: Dit maakt deel uit van de Woonvisie.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Prima, maar dan kunt u ...

Wethouder **Cramwinckel**: Maar niet op 31 december 2019.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Nee, eerder.

Wethouder **Cramwinckel**: Maar het maakt deel uit van de Woonvisie.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Maar dan kunt u deze motie dus omarmen, begrijp ik.

Wethouder **Cramwinckel**: Ja.

Ik wil nog twee opmerkingen maken over de regio, als dat mag. Of mag dat niet meer?

De **voorzitter**: Het mag, maar ik zie dat er nog 24 minuten resteert voor de rest van het college.

Wethouder **Cramwinckel**: Dan zwijg ik.

De **voorzitter**: Er is verder niet gesproken over de regio, tenzij degenen die nog tijd hebben om daar een verzoek toe in te dienen, nu spontaan bedenken dat er over de regio gesproken moet gaan worden. Maar ik zou zelf als voorzitter meer geneigd zijn om de andere twee leden van het college nu het woord te geven en om daarna zelf één opmerking te maken over een gestelde vraag.

Wethouder **Cramwinckel**: U weet dat ik zeer betrokken ben bij de regio, maar ik zal me nu inhouden.

De **voorzitter**: Dan zou ik nu wethouder Mol willen vragen om in te gaan op datgene wat er is gewisseld. U wordt nog even op de proef gesteld. Sorry!

Wethouder **Mol**: Voorzitter. Ik zou net zoals de heer Cramwinckel graag willen vertellen wat mijn algehele gevoelens zijn bij deze begroting en een inleiding willen houden, maar wat heeft u deze week ook alweer drie keer aan mij gevraagd? Of ik het kort wilde houden! Heel goed.

Ik ga in op drie onderwerpen; zo probeer ik de tijd zo efficiënt mogelijk te benutten. We gaan het hebben over toerisme en recreatie, waarover een aantal vragen zijn gesteld. We gaan het hebben over de integratie van de bibliotheek en het Cultureel Centrum. Het laatste punt is het grootste, de problematiek rondom zorg en welzijn, specifiek rondom de jeugdzorg.

Als u naar pagina 12 van de begroting gaat, ziet u "de begroting in één oogopslag". Wat valt u dan op als u kijkt naar de uitgaven per cluster? Dat de uitgaven op het blokje economie echt heel erg schraal afsteken tegen de rest. Daar waar wij rond de € 19 miljoen uitgeven aan het sociaal domein en ruim € 5 miljoen aan sport, cultuur en recreatie, geven wij slechts € 349.000 uit aan economie. Dat is met stip het kleinste programma van de begroting, maar het is wel een heel belangrijk programma, want met dat programma stimuleren we de voor ons zo belangrijke groep ondernemers en bedrijvigheid in dit dorp. Dat is heel belangrijk, want zij zorgen voor economische activiteit, veel werkgelegenheid en ook veel sociale samenhang. Eén van de programma's daaronder is de promotie en de versterking van de toeristische en recreatieve meerwaarde van Voorschoten. Daar heeft u eerder een presentatie over gehad, over ons marketingplan Vorstelijk Vrij; daar hebben we eerder dit jaar een presentatie over gehad van het stichtingsbestuur. Dat hebben we samen met Wassenaar opgesteld, in een zeer nauw verband samen met Leiden Marketing, dat werkt aan een heel sterke gebiedspromotie. Daar zijn eigenlijk ook alle andere gemeenten in de Leidse regio heel actief in, zoals Oegstgeest en Katwijk. Katwijk geeft hier € 160.000 aan uit en Oegstgeest € 90.000. Dat doen we allemaal niet voor niets, want wij willen op dit vlak toerisme en recreatie in dit gebied heel erg versterken. Het is misschien opgevallen dat vrij recent in De Telegraaf een onderzoek stond van het Nederlands Bureau van Toerisme. Daarin stond dat tot 2030 het aantal buitenlandse toeristen in Nederland van 18 miljoen naar 29 miljoen zou stijgen en dat ook het aantal binnenlandse toeristen zal stijgen met 7 miljoen. Wij krijgen dus nog een enorme vraag naar een sterk toeristisch gebied. Ik zal u iets vertellen: aan onszelf op de kaart zetten doen wij op dit moment als Voorschoten bijna helemaal niets. Het gaat om meedoen in die sector en om kijken hoe we dit gebied goed kunnen verpakken in één heel sterk DNA, hoe we al die parels die in dit dorp voor het oprapen liggen – die uitspraak zou ook van de heer Zoetemelk kunnen zijn – goed kunnen vermarkten en goed voor het voetlicht kunnen brengen en hoe we daar een sterk DNA, een eigen identiteit, aan kunnen hangen om te kijken of we de drie belangrijke kernwaarden kunnen versterken: het verblijven of het verlengen van de verblijfsduur van toeristen en recreanten en het verhogen van hun bestedingen. Maar ook heel belangrijk is dat we onze inwoners ambassadeurs maken en laten zijn voor dit gebied, want we hebben hier zo'n rijk gebied, en dat we ook onze regiobewoners gaan verleiden om wat vaker hiernaartoe te komen, naar ons prachtige kasteel Duivenvoorde, en wat vaker in ons centrum te komen.

Wat doen we daarvoor? Wij hebben in het coalitieakkoord afgesproken dat we daarvoor de toeristenbelasting verhogen en het deel van die verhoging bestemmen aan het versterken van die sector. Wat willen wij daarmee bereiken? In ieder geval in

2022 een stijging van het aantal bestedingen van bezoekers met 1,3 miljoen en ook een verhoging van het aantal fte's in deze sector met 17 fte's voor Voorschoten, want uiteindelijk moet u er ook iets aan hebben in de maatschappelijke zin. Natuurlijk zal dit misschien ook extra inkomsten uit de toeristenbelasting als effect hebben. Dat zijn de overwegingen om deze maatregelen voor te stellen. We werken hierbij heel intensief samen met een betrokken groep ondernemers, die verenigd zijn in het stichtingsbestuur en die ook goed samenwerken met een aantal andere clubs. Daarmee wil ik u ervan overtuigen om deze post in stand te houden. Daarmee zou ik de amendementen 046 en 047 willen ontraden.

De heer De Graaf (PvdA): Ik weet niet of ik mijn vraag aan u of aan wethouder Cramwinckel moet stellen, maar u spreekt vast met één mond. Ik begrijp niet waarom de wethouder aan de ene kant bij voortduring zegt dat alles integraal moet, zodat je prioriteiten kunt afwegen ten opzichte van elkaar, en waarom aan de andere kant in deze begroting, even los van het jaar 2019, al een oormerking wordt gepleegd voor de jaren 2020 tot en met 2022. Het kan er bij mij niet in dat dat gebeurt. Misschien heeft wethouder Mol of anders wethouder Cramwinckel daar een heel consistent antwoord op; dat zou ik dan heel knap vinden.

Wethouder Mol: Wij hebben in het grote geheel dat de begroting omvat, dit ene kleine puntje eruit gehaald waarmee we zeggen dat we meer willen investeren in toerisme en recreatie en dat we dat niet ten laste willen laten komen van andere uitgaven en inkomsten in deze begroting. Voor dit incidentele puntje zeggen we tegen de ondernemers die de toeristenbelasting opbrengen en die in die sector opereren: we willen de toeristenbelasting graag verhogen en we willen dat de komende vier jaar rechtstreeks terug laten vloeien om uw sector te versterken. Voor dit ene puntje hebben we deze afspraak gemaakt. We vinden het ook belangrijk om uit te stralen: u gaat meer betalen, maar u gaat dat rechtstreeks terugzien in versterking van het beleid dat we voor u maken.

De heer De Graaf (PvdA): Heeft u daar al afspraken over gemaakt met de betrokken ondernemers? Heeft u al toezeggingen op dat vlak gedaan?

Wethouder Mol: We hebben daar nog geen toezegging over gedaan, want alles is afhankelijk van u. Het is uw begroting. Het zijn onze voorstellen, maar aan u is het eindoordeel.

De heer **De Graaf** (PvdA): U nam net het woord "afspraken" in de mond; vandaar mijn vraag. Maar nogmaals, ik luister naar u maar ik begrijp helemaal niets van die inconsistentie.

De **voorzitter**: Wethouder, wilt u uw betoog vervolgen?

Wethouder **Mol**: Het volgende thema is de bibliotheek. Het is jammer dat de heer Van Leeuwen al vertrokken is, want hij is de belangrijkste initiatiefnemer van het voorstel om het Cultureel Centrum en de bibliotheek voor een aantal culturele activiteiten op de huidige locatie van de bibliotheek te concentreren. Hij moest helaas vanavond met de bewoners van de Wilhelminalaan in gesprek over zijn plan. Dat is burgerparticipatie; je kunt het daar lang over hebben maar je kunt het ook gewoon doen. Daar is hij dus mee bezig. We hopen natuurlijk op een goede afloop daarvan. Eigenlijk zitten we al sinds ik in Voorschoten woon klem in een soort businesscase voor een toekomstbestendige bestemming van de bibliotheek en het Cultureel Centrum; ik zie mensen op de publieke tribune knikken. We hebben heel veel voorstellen zien langskomen. Ik denk dat je in het Museum Voorschoten een thematentoonstelling zou kunnen houden over plannen voor de bieb en het Cultureel Centrum die het uiteindelijk niet zijn geworden. Weet u wat nou zo aardig is? De bibliotheek is samen met het filmhuis Voorschoten met een heel concreet voorstel gekomen. Ze denken dat ze daarmee kleinschalig, eigenlijk op een Voorschotense schaal, de huidige locatie van de bibliotheek kunnen uitbreiden met een aantal culturele functies. Daar willen ze heel graag mee aan de slag gaan. Dat voorstel is in een aantal verkiezingsprogramma's omarmd en heeft ook zijn weg gevonden naar het coalitieakkoord. Omdat wij zo gecharmeerd zijn van het voorstel maar ook omdat we heel erg blij zijn dat er eindelijk echt iets heel concreets ligt, willen wij dat verder gaan uitwerken. Zolang er niets anders concreets ligt, willen we daar ook aan vasthouden.

De **voorzitter**: Meneer Maassen.

Wethouder **Mol**: Dit brengt een aantal spannende discussies met zich mee.

De heer **Maassen** (SP): Ik wacht even af welke spannende discussies de wethouder gaat benoemen.

Wethouder **Mol**: Er is een motie ingediend. O, er is nog een interruptie.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik zou graag willen weten wat de wethouder bedoelt met "kleinschalig". We hebben gevraagd om een plan om te kijken of we alle functies

binnen de Voorschotense accommodatie kwijt kunnen, maar wat bedoelt u met "kleinschalig"?

Wethouder Mol: Toen ik in Voorschoten kwam wonen, lag hier het ontwerp van het Huis van Voorschoten op tafel, door iemand in deze zaal omgedoopt tot "Stopera aan de Vliet". Het was echt heel groot en meeslepend, een fantastisch ontwerp, maar dat is het uiteindelijk niet geworden. Wat bedoel ik met "kleinschalig"? Hier hebben we een ontwerp waarvan wij denken: dit is de moeite waard om het goed uit te werken en goed door te rekenen, want in de economisch en financieel krappe tijden waarin deze gemeente zit, kan het best zijn dat dit ontwerp binnen onze financiële grenzen misschien wel realiseerbaar is. Daar zet ik nog een vraagteken achter, want we hebben het ontwerp aangereikt gekregen van de initiatienemers en we zijn het nu verder aan het uitwerken en uitrekenen. Zij kijken of het financieel haalbaar is, maar ook of er nog optimaliseringsmogelijkheden zijn, want er is in het ontwerp bijvoorbeeld rekening gehouden met een filmzaal die ook een theatermogelijkheid kan bieden, maar wij willen natuurlijk ook kijken of je daar ook andere podiummogelijkheden kunt onderbrengen. We hoeven niet alle functies vanuit het Cultureel Centrum daar onder te brengen, want sommige vinden hun weg al elders, maar wij vinden het vooral heel belangrijk om dit ontwerp nu zo veel mogelijk uit te werken, ook conform wat wij in het coalitieakkoord hebben aangegeven.

De heer De Graaf (PvdA): Als er nu binnen een maand of op dit moment een alternatief plan is naast het plan vanuit de bibliotheek en het filmtheater, neemt u dat dan mee in uw weging?

Wethouder Mol: We hebben nu als college gezegd: dit plan moet voort; dit moet door. Het wordt allemaal al best wel spannend. In 2021 sluiten we de deuren van het Cultureel Centrum. Dan gaan we dat afstoten. Dat besluit hebben we in de begroting genomen rondom het financieel toezicht, maar we moeten nu wel zo snel mogelijk aan de slag met het uitwerken van een alternatief, want we weten niet of er met het sluiten van het Cultureel Centrum iets anders klaar staat. Ik verwacht het niet, maar ik vind het wel belangrijk dat we ook naar onze inwoners uitstralen dat we nu zo snel mogelijk aan de slag gaan met het meest concrete onderwerp dat er ligt. Maar ik kan één ding toezeggen: wanneer wij in 2019 naar u toe komen met de uitwerking van dit voorstel, gaan we daarbij meteen – niet zo gedetailleerd – ook in op een aantal andere voorstellen of scenario's die ook onder onze aandacht zijn gebracht. Maar vooralsnog is dit het voorstel dat het college uitwerkt; punt.

De heer **Maassen** (SP): Wij hebben als leden van de commissie een presentatie mogen bekijken van de bibliotheek en de andere betrokken verenigingen over dit plan. Daarbij werd heel concreet het probleem op tafel gelegd dat voor de verdere uitwerking een voorbereidingskrediet van € 50.000 nodig was. Nu ligt er een amendement van de PvdA om dat bedrag beschikbaar te stellen. Mijn vraag aan de wethouder is: als u al bezig bent met het plan, heeft u dan ook al met die € 50.000 rekening gehouden en is dat op de een of andere manier al ergens in deze begroting opgenomen? Of is het nog nodig om ergens geld vandaan te halen om die volgende stap te kunnen zetten?

Wethouder **Mol**: Ik dank de heer Maassen voor het bieden van de kans om te reageren op één van de ingediende voorstellen. De € 50.000 is ons niet bekend en is niet in deze begroting meegenomen, maar ik weet wel dat wij intensief met de initiatiefnemers in gesprek zijn om het voorstel een halte verder te brengen. Het is mij ook niet bekend of € 50.000 nodig is. Het idee van het voorstel is heel sympathiek, maar de dekkingsvoorstellen die erbij worden gedaan, zijn wat het college betreft niet gewenst. Mijn voorstel zou dus echt zijn om de uitwerking door het college af te wachten. Als echt aanvullende middelen nodig zijn om dit een stap verder te brengen, komen we in de voorjaarsnota daarop terug. Weet ook dat we natuurlijk in een veel bredere discussie over alle ruimtelijke opgaven in Voorschoten werken, waarin die uitwerking ook wordt meegenomen. De heer Cramwinckel knikt; dat klopt dus.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Is de wethouder ook bereid om nog te kijken naar wat onze motie suggereert, een onderzoek naar een misschien bestendigere, duurzamere oplossing? Of raadt u de motie volledig af? Of wilt u nog iets meenemen in het onderzoek naar de bieb om te kijken of een andere oplossing misschien toekomstbestendiger is?

Wethouder **Mol**: Ik vind het voorstel van de CDA-fractie in motie 084 heel sympathiek, maar wat het ingewikkeld maakt, is dat we hier beperkte ambtelijke capaciteit in huis hebben. Die moeten we goed inzetten. Ik vind ook dat we in alle onzekerheden die deze politieke periode nog met zich meebrengt, toch wel kunnen kijken of we een aantal heel concrete voorstellen echt een stapje verder kunnen brengen. Ik denk dat we echt uit de hoek moeten blijven van weer een heel brede businesscase voor de huisvesting van een combinatie van de filmzaal, het Cultureel Centrum en de bibliotheek op één plek en dat we nu eventjes de kans moeten geven om dit heel concrete voorstel verder uit te werken.

De heer **Van den Dool** (VVD): Mijn vraag is eigenlijk dezelfde en ligt in het verlengde van de vraag van het CDA. Er lijkt misschien ook nog opnieuw een andere locatie te zijn voor het aangaan van een publiek-private samenwerking. De vraag is of je je op dit moment echt wilt toespitsen op de locatie van de bibliotheek of dat je in de hele afweging die andere locatie toch nog even meeneemt, want aan elk plan zitten haken en ogen. Daar is namelijk wel een aanvraag voor ingediend.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik sluit me daar min of meer bij aan. In ons amendement 048 staat ook dat ik me volledig bewust ben van de noodzaak van tempo, net als de wethouder. Tegelijkertijd is er door de raad volgens mij tot nu toe geen enkel besluit genomen over de plek waar een alternatief moet gaan plaatsvinden. U zegt nu: we hebben een voorkeur uitgesproken voor één plan, dat we gaan uitwerken; wacht daar even op. Daar komt het populair gezegd op neer. De PvdA heeft absoluut niet voorgesteld om al te veel vertraging te realiseren, maar om nu te kijken of er één plan is of dat er meerdere plannen zijn of dat er op zeer korte termijn, binnen een paar weken, meer plannen komen omdat die al in ontwikkeling zijn en om die dan met elkaar te vergelijken op grond daarvan te bepalen welke richting we verder in gaan. Ten aanzien van de € 50.000 en de dekking in het amendement kunnen wij van mening verschillen over de wenselijkheid om die dekking al dan niet te realiseren; dat moet dan straks blijken.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik vind dit legitieme vragen, maar ik wil in dit verband ook weten wanneer de wethouder met het concrete voorstel denkt te komen.

Wethouder **Mol**: Wij hopen begin 2019 met een uitwerking te komen. Ik snap de discussie en het wordt al wat concreter als de raad graag twee scenario's met elkaar vergeleken wil hebben en als daar een beperking op zit, maar als we een hele nieuwe locatie met een heel nieuw gebouw gaan bouwen, wordt het voor ons ook weer spannend om uit te rekenen wat bijvoorbeeld de vierkantemeterprijs is, of de gebruikers die kunnen opleveren en hoe we dat meenemen in de subsidie. Ik kan u dus wel vertellen dat, als we echt een goede vergelijking willen maken, dat een heel uitgebreide vergelijking wordt. Die wil ik u wel graag meegeven, maar op een gegeven moment moeten we er toch wel ergens een beetje een prikker in gaan steken.

De heer **De Graaf** (PvdA): Het is net zo uitgebreid als je het wilt maken. Uiteindelijk moet het uitgebreid genoeg zijn om een helder besluit te nemen over hoe je verder gaat, maar in de nulfase kun je best twee plannen met elkaar vergelijken om te kijken welke van die twee het meest perspectiefvol is, gegeven een aantal uitgangspunten die je hanteert.

De heer **Maassen** (SP): Ik snap de discussie niet helemaal, want volgens mij ligt er een startnotitie Multifunctionele culturele accommodatie, van een jaar of twee geleden. Daarin is al helemaal uitgerekend wat wethouder Mol net aangeeft, bijvoorbeeld dat de vierkantemeterprijs bij een commercieel uitgebate nieuwe multifunctionele accommodatie zo hoog is dat de subsidie voor de bibliotheek verdubbeld moet worden om het betaalbaar te houden.

Wethouder **Mol**: Ik doe een voorstel. Wij gaan gewoon door met ons tempo.

De **voorzitter**: Meneer Van Rixtel wil nog even reageren.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik vond de opmerking van de heer Maassen erg interessant, want dat zou betekenen dat het misschien alleen om een relatief eenvoudige update gaat.

Wethouder **Mol**: Ik ben bang dat het helemaal niet om een relatief eenvoudige update gaat en ik wil ons nu niet klemzetten in een toezegging om twee scenario's uitgebreed te gaan vergelijken. Maar ik snap het wel, want als zich nu toch een kans aandient op een andere locatie, kan ik me voorstellen dat de raad wil weten wat het college daarvan vindt. Ik heb een voorstel. Kunnen we tijdens de dinerschorsing als college eventjes van gedachten wisselen over hoe we hiertegen aankijken? Want wij moeten ook niet heel erg strak in onze schoenen blijven staan als de raad hier toch studie naar vraagt. Wij gaan echter één scenario niet verlaten, namelijk het voorkeursscenario uit het coalitieakkoord, waar een concreet ontwerp voor ligt. Daarop gaan we wel de capaciteit inzetten die we nu daarvoor vrij hebben gemaakt, maar ik ga kijken hoe ik u op de een of andere manier toch een beetje tegemoet kan komen.

De **voorzitter**: Zoals zojuist ook werd aangegeven door de heer Maassen: er ligt een businesscase van de MFA, waarbij de commerciële huurprijs bekend is. Het is wellicht goed als dat ambtelijk wordt opgetakeld uit de archieven. Dan heb je gewoon de prijs die het kost. Als je het puur commercieel moet gaan inrichten, weet je dat. We kunnen zichtbaar maken dat dat dan drie keer, twee keer of weet ik veel hoeveel keer duurder is dan wanneer we aan de slag gaan met de bibliotheek. Als dat u helpt bij de besluitvorming, kunnen we dat in elk geval proberen. Ik denk dat mevrouw Stok op dit moment al aan het graven is, maar ik wil nu wel even tempo maken. Anders lopen we wel heel erg uit de pas.

Wethouder **Mol**: Voorzitter, aan mij ligt het niet.

De **voorzitter**: Nou ... Wilt u het kort houden? Ik heb het drie keer gezegd; misschien had ik het vier of vijf keer moeten zeggen. Wethouder Lamers wil namelijk graag nog iets zeggen over verkeer en duurzaamheid. Dus alstublieft heel kort.

Wethouder **Mol**: Ik kom bij het belangrijkste en uitgebreidste onderwerp uit mijn betoog.

De **voorzitter**: Nee!

Wethouder **Mol**: We gaan het met elkaar hebben over de toekomst van de zorg. Te recht hebben de meeste fracties daarover pijnpunten geuit. Volgens mij heeft het college dat in de afgelopen weken en maanden ook gedaan. Daar zijn we eigenlijk al mee begonnen in het voorjaar, bij de Kadernota. We moeten echt aan de bak. Het is rondom zorg en welzijn op dit moment echt alle hens aan dek. De CDA-fractie vroeg aandacht voor het feit dat vandaag de Mantelzorgdriedaagse is begonnen. Het is fijn dat u daar aandacht voor vraagt; de VVD-fractie deed dat ook. We moeten gewoon een reikende hand blijven hebben voor al die mensen die de zorg voor hun naasten op zich nemen; dat is verschrikkelijk belangrijk. U gaf ook aan dat het sociaal domein financieel gezien begint te kraken. Daarbij gaf u aan dat ook de initiatieven en experimenten die worden gefinancierd uit de reserves, mooi zijn maar wel een financieel resultaat moeten opleveren. Ik hoop niet dat u bedoelt dat het sociaal domein aan het kraken is vanwege die initiatieven en experimenten. We moeten ook echt gewoon aan de slag om het sociaal domein te blijven innoveren. Voor een groot deel van het zorgdomein geldt dat we op dit moment nog in een benzineslurper rijden en dat we het echt slanker en slimmer vorm moeten gaan geven.

Eigenlijk zijn de oplossingen aangereikt in een aantal andere betogen. De VVD zei dat er veel meer focus moeten komen op preventieve zorg: voorkomen dat we in problemen komen of dat we ziek worden. Daar zijn ook al heel veel oplossingen geboden. Eigenlijk gaf GroenLinks al het toverzinnetje: we moeten veel meer in gaan zetten op versterking van de relatie op de nulde lijn. U maakte daarbij een koppeling met het Rekenkamerrapport van twee jaar geleden, van 2016. Eigenlijk staat in alle landelijke berichtgeving van de afgelopen week, van de opening van het NOS-journaal tot en met Binnenlands Bestuur en alle landelijke dagbladen: we hebben een groot probleem op het gebied van de jeugdzorg. De belangrijkste sleutel die iedereen ziet, is versterking van de nulde lijn en zo veel mogelijk inzetten en investeren in het krijgen van grip en regie op de doorverwijzingen vanuit de huisartsen en andere daarvoor gecertificeerde instellingen. Ik denk dat we met de Odenseka-

mer, die vorige week geopend is, al een heel mooi voorbeeld hebben, waarmee we op het gebied van heel veel Wmo-maatwerkvoorzieningen één grote collectieve voorziening hebben voor begeleiding van vroeg dementerenden. De brede welzijnsorganisatie, waar de heer Van Rixtel specifiek naar vroeg, is zo'n voorbeeld waarmee we de zorg op de nulde lijn echt willen versterken. We gaan ook verder aan de slag met schoolmaatschappelijk werk om te kijken of we dingen meer op school kunnen oplossen in plaats van dat kinderen snel naar specialistische jeugdhulp gaan.

Ik wil me even richten tot de heer Van der Elst, die in zijn eerste termijn aangaf dat hij eigenlijk het gevoel had dat het college het allemaal nog niet doorheeft op het gebied van zorg. Nou, me dunkt! In de voorjaarsnota en de perspectiefnota hebben wij al heel veel maatregelen aangekondigd en daar op die momenten ook al dekking voor gevraagd. U heeft zelf al de inkoopstrategie jeugd vastgesteld, waarvan een hoop instrumenten om grip te krijgen op de jeugdhulp, al onderdeel uitmaakten. En u heeft de informatiebrief, onze brandbrief, al ontvangen waarin we een aantal maatregelen aankondigden waarmee we grip op de jeugdhulp proberen te krijgen, met als belangrijkste de praktijkondersteuner jeugd, waarmee heel veel gemeenten nu aan de slag gaan. Het college neemt aanstaande dinsdag een besluit daarover. Weet overigens dat onderdeel van dat besluit een businesscase is die is onderbouwd met ervaringen van andere gemeenten met de praktijkondersteuner jeugd. Ook op basis van landelijke ervaringen blijkt dat na de installatie van een praktijkondersteuner jeugd gemiddeld 30% geen verdere behandeling nodig heeft, 40% door korte begeleiding geholpen is en 30% nog wordt doorgestuurd naar de tweede lijn. Het is dus een investering die echt wel effect zal hebben.

De voorzitter: Wethouder, wilt u gezien de tijd ingaan op de moties die er nu liggen? Het is een hartstikke mooi verhaal, maar we raken uit de tijd.

Wethouder Mol: Ik sla daarmee een aantal vragen over. Die kunnen nog in de tweede termijn terugkomen. Op het gebied van jeugd en zorg is bij mijn weten één motie ingediend, namelijk motie 081 van de Socialistische Partij over het plafond in het sociaal domein. Daar kunnen wij mee instemmen. Dat laat onverlet dat wij de komende jaren nog zeer grote uitgaven verwachten binnen het sociaal domein en dat wij het nog steeds heel belangrijk vinden om buffers op te bouwen om te sparen voor onverwachte uitgaven of investeringen in een nieuwe inrichting van het voorveld, maar dat is ook onderdeel van deze motie.

Ik wil op dit punt nog snel één ding afspreken. Op 30 november is er een bijzondere algemene ledenvergadering van de VNG. Daar komt ook een reactie van het ministe-

rie aan de orde waarin het ministerie de toezegging doet om nu te starten met een onderzoek naar de oorzaken van de kostenstijgingen in de jeugdhulp. Het ministerie verwacht in de lente met een uitslag daarover te komen. U heeft in VNC Magazine gelezen dat de gemeenten en het Rijk ook nog met elkaar in gesprek gaan over de toekomst van de jeugdhulp. Uiteindelijk landen de uitdagingen dus niet alleen in deze zaal, want in Den Haag gaat er men ook nog mee verder.

Ik ga snel door naar de overige ingediende moties en amendementen; dan heb ik het over motie 078, motie 080 en motie 081. Motie 078 is een motie van GroenLinks over de rookvrije gemeente. Die motie kunnen we overnemen als u ervoor openstaat dat we aangeven dat we de uitwerking daarvan verder meenemen in ons uitvoeringsprogramma voor het lokaal gezondheidsbeleid en dat we ook echt de vrijheid nemen om met al onze mensen in deze gemeente, onze verenigingen en andere partners te bekijken op welke manier zij invulling willen geven aan die ambities. De ene sportvereniging wil namelijk helemaal geen rokers op haar terrein of in de buurt van kinderen en de andere sportvereniging heeft afgesproken dat er rondom het veld en in of voor de kantine niet meer wordt gerookt maar dat daarvoor een aparte plek is aangewezen. Ik denk ook dat het in de gemeente Voorschoten, waarin altijd heel veel inwoners meedenken over het bereiken van ambities, past dat we daar ook een beetje vrijheid in laten. Misschien kunt u daar in uw stemverklaring nog op terugkomen.

Motie 080 gaat over het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, de toegankelijkheid en de positie van mensen met een beperking. Weet dat dit VN-verdrag al ten uitvoer wordt gebracht. Dat zit ook in de uitwerking van ons Beleidsplan sociaal domein. Het lijkt mij niet goed om hier een apart plan van aanpak en een aparte verantwoording voor te gaan maken. Helpt het u als we in de verantwoording van ons beleidsplan een aparte paragraaf besteden aan hoe we uiteindelijk uitvoering hebben gegeven aan deze stappen, waarbij we ook aangeven hoe we de doelgroep bij de ontwikkeling van alle ambities op het gebied van het sociaal domein hebben betrokken? De Werkgroep Toegankelijkheid heeft recent een ronde door het centrum gemaakt om alle winkels en restaurants te beoordelen op toegankelijkheid. We zijn dus al heel goed bezig met het betrekken van de doelgroep.

Motie 081 heb ik al behandeld. Volgens mij ben ik er doorheen.

Wethouder Lamers: Voorzitter. Er is nog enige tijd over. Ik zal die zo efficiënt mogelijk gebruiken. Alle onderwerpen zijn belangrijk, maar ik ben natuurlijk als lest best

aan het woord. Ik zal zo bondig mogelijk zijn. Misschien sla ik zaken over; daar kunt u dan later naar vragen, maar ik probeer het echt kort en krachtig neer te zetten.

Een paar onderwerpen zijn heel belangrijk. Eigenlijk zijn alle onderwerpen belangrijk, maar één van de grote onderwerpen is emissieneutraliteit in 2030. Daar is het een en ander over gezegd. Wij streven daarnaar. We hoorden van verschillende fracties ook echt ondersteuning daarvan. Nee, dit streven hebben we dus niet verlaten, zoals de fractie van ONS Voorschoten suggereerde. Er is ook een urgentie, een noodzaak, om dit te doen, maar we hoeven dit niet alleen te doen. Dit is nou precies zo'n voorbeeld van regionale samenwerking waarbij wij op de vleugels daarvan meegaan. Dat is mooi. Deze regionale samenwerking vindt plaats in Holland Rijnland. In september is het Convenant Aardgasvrij ondertekend. Alle gemeenten, het hoogheemraadschap, Dunea en de provincie hebben zich allemaal verbonden aan gasvrij, zoals ik al in de raad heb verteld. Dat betekent: geen nieuwe woningen meer aan het aardgas en het "ontaardgas" van woningen. Ik heb zojuist de discussie gehoord over groen gas, rioolgas enzovoort. Dat zou een mogelijkheid kunnen zijn, maar we kunnen dat nu nog niet bepalen. Het is een heel interessante discussie, maar die komt als de Warmtevisie binnenkort af is. Er wordt hier in Voorschoten heel hard aan de Warmtevisie gewerkt. Dan wordt bekeken wat de mogelijkheden in Voorschoten zelf zijn voor duurzame warmtewinning. Dat heeft ook te maken met de openbare ruimte. Iedere gemeente is daarmee bezig. Leiden was daar bijvoorbeeld vorig jaar mee klaar. Er zijn ook gemeenten die nog moeten beginnen. Bij Voorschoten is het binnenkort klaar. Daarna gaan we verder kijken, want dan weten we hoe het ervoor staat en waar we aan toe zijn.

De heer **De Graaf** (PvdA): De ambitie blijft 2030. U gaat mee op de vleugels van Holland Rijnland, zei u. Ik verkeer in de veronderstelling dat Holland Rijnland de ambitie heeft om in 2050 energieneutraal te zijn. Hoe verhouden die twee dingen zich tot elkaar en gaat u dan niet achteruit vliegen?

Wethouder **Lamers**: Holland Rijnland heeft een regionale energiestrategie die vooroploopt in vergelijking met andere strategieën. Daar kunnen we heel trots op zijn. Wij blijven bij deze ambitie, omdat het niet alleen hierom gaat. Het gaat bijvoorbeeld ook om gedragsbeïnvloeding, waarover de heer Van den Dool al heeft gesproken. Dat moet niet leiden tot heel ingewikkelde regelingen, maar het is breder dan dat. Ja, wij zien de noodzaak en wij zien ook de mogelijkheden. Wij blijven daar dus achter staan.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik zeg niet dat u die ambitie moet verlaten. Ik vroeg alleen of het klopt dat Holland Rijnland de ambitie op 2050 heeft staan en welke problemen dat zou kunnen opleveren. Klopt het dat het 2050 is bij Holland Rijnland?

Wethouder **Lamers**: Ja, dat klopt. Het zou best in botsing kunnen komen. Ik heb geen glazen bol waarmee we dat kunnen voorzien. We zijn met z'n allen een avontuur aangegaan. Daar wordt u ook over geïnformeerd. We weten nog niet precies hoe het eruit gaat zien, maar wordt nu heel hard gewerkt aan de vlekkenkaart, waarin wij meegaan met het proces. Maar dat betekent niet dat we het daarbij laten. We hebben ook nog een eigen inzet.

Er zijn al diverse avonden geweest voor raadsleden. Gisteren was er één in Leiden, waarvoor u allen een uitnodiging had ontvangen. Je kunt dan echt schuiven met windmolens en zonnepanelen om zelf die hele opgave te doorzien. Het is de ambitie van Holland Rijnland om voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten een overzicht te hebben van de mogelijkheden in de regio, zodat deze ook kunnen worden meegenomen in de onderhandelingen in de provincie. Maar zoals gezegd: we staan niet stil. U kunt ook in de begroting zien dat we bezig zijn met energiebesparing en dat een coördinator duurzaamheid zal worden aangesteld. En inderdaad, de reserve Duurzaamheid wordt aangesproken. Dat is heel mooi en dat was ook de bedoeling. We gaan dus ook op ons lokale niveau door. Binnenkort kunt u een routekaart Verduurzaming gemeentelijk vastgoed tegemoet zien. Die zal naar de raad komen.

Er is nog meer te vertellen, maar ik kan niet anders dan het hier nu grotendeels bij laten. Ik noem alleen nog de pilot Verduurzaming in de Dobbewijk, ook in het kader van Holland Rijnland, en het feit dat in de commissie Wonen, Ruimte en Groen binnenkort een presentatie zal plaatsvinden over het ruimteonderzoek.

Het tweede grote onderwerp is verkeer, bijvoorbeeld het Lammenschansplein en de geluidsschermen. Zoals de VVD al aangaf, is de planning van de aanpassing van het Lammenschansplein inderdaad naar voren gehaald. Het is dus niet meer zo dat er nog jaren gewacht moet worden op de aanpassing van het Lammenschansplein. Het wordt gemonitord. We hebben zeer regelmatig contact met de provincie. Onlangs, zelfs vanochtend nog, hebben we ook nog gesproken met Rijkswaterstaat over de A4. Er zijn dus regelmatig contacten. Wat de geluidswering betreft: ja, we hebben veel contact met het actiecomité dat de geluidsoverlast wil tegengaan. Met de provincie hebben we de afspraak dat we in december zelfs met twee gedeputeerden gaan praten, met de wethouders van Leidschendam-Voorburg en Leiden. Dus ja, wij trekken samen op. Daarbij gaat het ook over de herplant. Verder zijn er in maart

volgend jaar Statenverkiezingen. Niets weerhoudt u er dus van om de politieke lijnen te activeren.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb hierover geen motie ingediend, maar ik heb in mijn betoog gevraagd om te kijken naar oplossingen in de zin van duurzaamheid, omdat daar andere potjes voor zijn. Er zijn andere financieringsmogelijkheden. Als je daarmee de A4 een stuk duurzamer zou kunnen maken, zoals we dat nu doen met de N211 in Westland, waarvan ze een CO₂-neutrale weg of zelfs een "min-weg" hebben gemaakt, zou dat misschien een oplossing kunnen zijn om geld daarvoor te vinden, zodat het geen juridische discussie meer is maar een politieke discussie.

Wethouder **Lamers**: Over de A4 hadden we toevallig vanochtend een gesprek. De uitwerking moet nog plaatsvinden en uw suggestie nemen we mee. Heel goed.

Er gaat nog meer over verkeer, namelijk de nota Verkeersveiligheid, waar GroenLinks in een motie op ingaat. Dat is ook een heel belangrijk onderwerp. Op de langetermijnagenda staat al een nota Fietsveiligheid en een onderzoek naar de veiligheid van de rotonde hier. Op dit moment wordt hieraan gewerkt. We moeten heel voorzichtig zijn met de inzet. Laten we doen wat we van plan waren, maar natuurlijk kijken we breed naar al het verkeer, ook naar het autoverkeer. Er wordt ook gemonitord, maar nu zo'n heel breed voorstel doen vraagt vrij veel inzet, die we op dit moment niet kunnen opbrengen. Dat geldt ook voor een totale herijking van de wegcategorisering. Zoals ik al zei, monitoren wij. Als er veranderingen zijn, wordt bekeken wat de effecten zijn. Daar hebben we het al eerder over gehad, maar de wegcategorisering is wel heel belangrijk om de verkeersstructuur zo in te richten dat het verkeer goed kan doorstromen.

De kinderboerderij was ook een door GroenLinks genoemd onderwerp. De kinderboerderij beraadt zich op de toekomst. Er worden allerlei zaken onderzocht met betrekking tot de exploitatie in de toekomst. Het is de bedoeling dat er voor 1 april een toekomstbeeld is voor de kinderboerderij, zodat iedereen weet waar hij aan toe is. Die komt dan ook naar u toe.

Ook afval is een belangrijk onderwerp. Er is ook gesproken over plastic zakjes.

De heer **De Graaf** (PvdA): Even ter toelichting over de kinderboerderij: er komt iets naar ons toe. Wat betekent dat? Worden wij van iets in kennis gesteld? Of is het voornemen dat het college daar een actieve rol in vervult?

Wethouder Lamers: De kinderboerderij is bezig met een toekomstbeeld. Wij zijn in gesprek over: zo gaat het verder. De gemeente is subsidiegever en is er op die manier ook bij betrokken. Of er echt een raadsvoorstel komt? Dat denk ik niet, maar dat moeten we ook nog even bekijken.

De heer Van Rixtel (GroenLinks): Ik vind "toekomstbeeld" een beetje een onduidelijk begrip. Wij hebben gevraagd om bijvoorbeeld ook te kijken naar het daar beleggen van natuur- en milieueducatie. Komt dat daar dan in terug?

Wethouder Lamers: Dat is zeker iets wat daarin kan worden meegenomen.

Dan het afval. Ik was zojuist begonnen over de plastic zakjes voor het plastic afval. Daarmee is gestopt. Het is niet de fractie van GroenLinks die heeft besloten om ze af te schaffen. Het is een besluit geweest binnen de organisatie en ook van mij om daarmee te stoppen, omdat het niet werkte op de manier die verwacht werd. De afvalscheiding nam niet toe. Er kwamen wel veel plastic zakjes in het plastic afval terecht. Vandaar: Dit betekent niet dat we met het afval niets meer doen. We zijn ook daarover in gesprek. Zoals u in de begroting kunt lezen, wordt al een restafvalheffing geheven. Dat wordt volgend jaar het dubbele en zal daarna nog veel meer toenemen. Het vervelende is dat Voorschoten juist steeds minder gaat scheiden. Een paar jaar geleden was dat 51%, nu is dat 49%. Hierop is dus vanuit verschillende oogpunten actie nodig. Daar zijn we nu mee bezig. Het eerste wat er gebeurt, is dat er wordt geëvalueerd hoe het afvalbeleid op dit moment werkt. De afvalscheiding bij hoogbouw wordt niet geëvalueerd, omdat de containers die daarvoor bestemd zijn, niet zijn ingevoerd. Er is een vertraging opgelopen in het afvalbeleidsplan. Deze maatregel is gewoon niet doorgevoerd.

De heer Van Rixtel (GroenLinks): We hebben een behoorlijk stevig punt gemaakt van die afvalstoffenheffing, ook in relatie tot de egalisatievoorziening. Kan ik daar ook iets over terugzien in het plan dat nog gaat komen?

Wethouder Lamers: Het voorstel is inderdaad bekend. Financiële prikkels lijken landelijk het beste te werken als gemeenten met elkaar overleggen. Het is iets wat mee kan worden genomen. We nemen het gewoon mee; we overwegen het mee.

De heer Van den Dool (VVD): Ik constateer eigenlijk dat Voorschoten op zich niet beter of slechter aan het scheiden is, maar dat een heel belangrijk onderdeel van het beleidsplan, waar we voor gepleit hebben – namelijk dat ook de hoogbouw afval gaat scheiden; dat is echt een wezenlijk onderdeel van dat plan – nog steeds niet is

uitgevoerd. Dat iedereen daardoor waarschijnlijk hogere lasten krijgt, is wel een zorgelijk punt. Wij willen er nu dus al op aandringen dat er grote vaart mee wordt gemaakt dat zij ook gaan scheiden. Dat is ook een eerlijkeheidsbeginsel.

Wethouder Lamers: Ik beschouw dit als een aanmoediging om inderdaad stevig aan de slag te gaan. Dat zullen we ook zeker doen. We hebben vorig jaar onder financieel toezicht gestaan. Dat heeft de organisatie belast en dat maakt dat sommige zaken zijn uitgesteld, maar u hebt volledig gelijk: daardoor wordt er minder gescheiden. Dat is zo.

De heer Van Rixtel (GroenLinks): Dan wil ik toch ook een heel duidelijke toezegging van de wethouder, omdat in de programmabegroting eigenlijk wordt voorgesteld om onze doelstelling naar beneden bij te stellen. Dat vinden wij dus geen goed idee.

Wethouder Lamers: Ja, de doelstelling moet ambitieus zijn. We zouden stapsgewijs al veel hoger zijn uitgekomen, maar we kunnen niet anders dan concluderen dat we nu voor volgend jaar even realistisch moeten zijn. Maar daarna stellen we die doelstelling steeds hoger; dan gaan we de ambitie dus steeds hoger stellen. Het heeft echter geen zin om nu een hogere ambitie te stellen dan wat wij nu waar kunnen maken. Dat is meer wensdenken.

De heer Van Rixtel (GroenLinks): Daar ben ik het niet mee eens. Je stelt een doelstelling en je kijkt vervolgens of je die kunt realiseren. Ik wacht dus eigenlijk af wat er tot nu toe gedaan is, met een goed verhaal. Want we zitten fors onder de doelstelling. Dit betekent ook kosten, eigenlijk al op de korte termijn, als we hier niets aan doen. Ik voel er echt niet voor om eigenlijk al bij voorbaat ons verlies te nemen. Ik wacht dus eigenlijk liever de tussenevaluatie af om op basis daarvan een discussie te voeren over de vraag of de realiteit ons echt dwingt om de doelstelling bij te stellen. Dat vind ik nu echt voorbarig.

Wethouder Lamers: Het is nog een korte tijd totdat het 2019 is, waar deze programmabegroting over gaat. De evaluatie gaat nu plaatsvinden. Daarna zullen we de ambitie op een hoger niveau gaan brengen, maar op dit moment is er geen grond voor om dat te doen. Dat komt wel na de evaluatie en met het plan. Je werkt dan in de richting van de ambitie die we hebben afgesproken.

De voorzitter: Wilt u uw betoog voortzetten of is het inmiddels bijna afgerond?

Wethouder Lamers: Het eten wordt koud, merk ik.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik begrijp dat het eten koud wordt, maar ik heb beide andere wethouders een reactie horen geven op moties en amendementen.

Wethouder **Lamers**: Ja, dat ga ik nu doen. Ik was klaar met mijn betoog.

Motie 068 van ONS Voorschoten gaat over herijking van de Verkeersvisie en de categorisering van wegen. Ik heb het eigenlijk al aangegeven: de hoofdroute heeft een bepaalde functie in het verkeerssysteem. Dat kan niet zomaar veranderd worden. Als wij echt alles weer op de schop gaan nemen, gaan we daar iets in wijzigen. Dat vraagt ook een enorme inzet. Wij moeten heel voorzichtig zijn met de inzet.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): We roepen het college ertoe op om dit te doen voor 1 januari 2021. De agenda's zullen vol zitten, maar die zitten nu toch niet al vol tot 2021?

Wethouder **Lamers**: Zoals u weet, hebben wij een uitvoeringsprogramma naar de raad gestuurd, waarin we de ambities van het coalitieakkoord hebben verwoord. Laten we ons eerst daarop richten. Vervolgens heb ik ook aangegeven dat het aanpakken van de wegencategorisering op dit moment niet wenselijk is, omdat dit de manier is waarop we de doorstroming door Voorschoten regelen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik kan me voorstellen dat de wethouder op een gegeven moment zegt: wij willen het gewoon niet; punt. Dat is helder, maar ik vind dat er iets te veel gebruik wordt gemaakt van het argument dat we daar de inzet niet voor hebben. Dat is natuurlijk een afweging die moet worden gemaakt, maar zeker in een situatie waarin het gaat om 1 januari 2021, vind ik dit geen correct argument.

Wethouder **Lamers**: Ik heb aangegeven dat we de focus het beste kunnen leggen op dat wat wij willen, dus op het coalitieakkoord. Ik heb ook aangegeven dat er nog een ander argument is, de wegencategorisering, en dat het niet wenselijk is om die aan te passen.

Met de motie over gasloos bouwen wordt verzocht om alles in het werk te stellen om ontwikkelaars met de bewoners zoals vve's in contact te brengen om Voorschoten versneld duurzaam te krijgen. Ik heb al verteld over de Transitievisie Warmte. Die komt binnenkort. Laten we die eerst even afwachten, want dan weten we wat de meest voor de hand liggende energiebron of warmtetechniek per wijk of buurt is. Dan hebben we meer overzicht op waar we het beste kunnen starten met het aard-

gasvrij maken van de bestaande bouw. Over nieuwbouwontwikkelingen zijn al afspraken gemaakt. Ik roep ook de moties van GroenLinks en D66 in herinnering over aardgasvrij bouwen, evenals het feit dat er al twee wijken zijn die gasvrij zullen worden aangelegd. Intussen wordt de woningvoorraad verder verduurzaamd; daar heb ik zojuist al iets over gezegd. Die motie ontraad ik dus.

Motie 077 van D66 gaat over het totaaloverzicht verduurzaming. Dat is een heel sympathieke motie. Ik meen dat we in de commissie al eerder daarover hebben gesproken. Het is niet mogelijk om een uitputtend totaaloverzicht te geven, omdat de gemeente niet altijd op de hoogte is. Je ziet overal zonnepanelen verschijnen. Mensen zijn zelf ook bezig, maar wat we natuurlijk wel kunnen doen, is aangeven wat de gemeente doet en wat de regio doet, wat ons bekend is in Voorschoten en waar we bij betrokken zijn. Dat kan wel. Er is natuurlijk zelfs ook landelijke informatie over spouwmuren en zo. Dat is dus een sympathieke motie. Een uitputtende boekhouding van kosten en baten – dat bedoelde ik zojuist met die uitputtende lijst – zou heel veel tijd vragen. Het is inderdaad ook de vraag of het mogelijk en wenselijk is.

Over de verkeersveiligheid heb ik het zojuist gehad. De motie daarover ontraden wij. Motie 083 van het CDA en de PvdA gaat over Lammenschans. Zoals u uit mijn betoog hebt kunnen begrijpen, gebeurt in feite al wat er wordt voorgesteld. Uiteraard zijn we steeds bezig met de bereikbaarheid van Voorschoten en zijn we hierover ook in overleg met Leiden. Als er wordt aanbesteed voor het hoofdcontract voor de RijnlandRoute, is de bereikbaarheid een zeer belangrijk gunningscriterium. Ook daarin wordt dit dus al gebruikt.

De heer **Zoetemelk**: Dus u neemt de motie over.

Wethouder **Lamers**: Ja, in feite is zij overgenomen, omdat het al gebeurt. Je zou het ook op een andere manier kunnen formuleren. De motie ondersteunt ons beleid; zij is een ondersteuning van wat nu al gebeurt.

De reserve Duurzaamheid wordt nu inderdaad aangesproken. De PvdA verzoekt het college om de gemeenteraad voor te stellen om bij de jaarrekening 2018 – dat is in april – 50% van een eventueel voordelig resultaat tot een maximum van € 600.000 te storten in de reserve Duurzaamheid. Eigenlijk zit het advies al in het dictum: dat zou bij de jaarrekening kunnen worden voorgesteld; we zien uw voorstel tegemoet.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik heb een aantal zinnen letterlijk overgenomen van de tekst op pagina 22 over de jaarrekening 2018: "een eventueel voordelig resultaat

binnen het sociaal domein te storten in de reserve Sociaal domein". Dat is precies dezelfde formulering als de formulering die het college gebruikt voor een andere situatie. Omdat dit precies dezelfde formulering is, is het argument dat dit niet kan omdat het alleen kan in het kader van de jaarrekening, wat mij betreft dus niet valide. Iets anders is of u het niet wenselijk vindt of dat u de intentie om het zo te doen, niet wenst uit te spreken. Dat kun je met elkaar bespreken, maar het andere argument vind ik niet valide.

Wethouder Lamers: Over de wenselijkheid is er geen twijfel, want we zouden dat kunnen doen, maar de jaarrekening is het moment waarop we dit gaan bespreken. Dat gaan we niet nu doen.

De heer De Graaf (PvdA): Maar begrijp ik dan dat u de motie heeft overgenomen? Want u bevestigt de wenselijkheid wel. Wij spreken hier als raad de wenselijkheid uit. Het is geen amendement; het is geen besluit. Wij spreken een wenselijkheid uit. U zegt dat we het over de wenselijkheid eens kunnen zijn. Dat betekent dat het college de motie heeft overgenomen.

De voorzitter: Nee, het gaat over bedragen en dergelijke. Het is in feite gewoon een amendement. De redenatie klopt niet. U heeft het over geld dat op een andere manier ingezet gaat worden.

De heer De Graaf (PvdA): Het gaat om 50%, met een maximum van € 600.000. Natuurlijk gaat het om geld. Het gaat erom of de raad van mening is dat dit een zo belangrijk onderwerp is dat de raad dit uitspreekt, niet als definitief besluit maar wel als intentie, als gedachte, die straks in definitieve vorm wordt besproken bij het behandelen van de jaarrekening, net zoals dat plaatsvindt bij de reserve waar ik zojuist op wees in de begroting zelf.

De heer Andringa (D66): Dat het college in de begroting die tekst formuleert dat het tegen die tijd een voorstel zal doen, nemen we ter kennisname aan. Wij gaan als raad te zijner tijd bij de jaarrekening het oordeel vellen of we dat verstandig vinden. Ik deel volkomen met de heer De Graaf dat het belangrijk is om te zijner tijd ook te gaan kijken naar de reserve Duurzaamheid en dat we dan met het college ook moeten gaan kijken naar de reserve Sociaal domein. De hele raad vindt dat we dan ook moeten kijken naar de schuldenreductie. Dat zijn allemaal zaken die we dan moeten gaan afwegen. Laten we hier nou niet allemaal gaan voorsorteren op welke stukjes en welke percentages waarnaartoe moeten gaan. Laten we gewoon met elkaar accepteren dat we tegen die tijd daar het gesprek over moeten voeren.

De heer **Van den Dool** (VVD): Aansluitend: de heer De Graaf praat en debatteert heel veel met het college, terwijl hij het debat meer met de andere partijen moet hebben. Hij zoekt nu een meerderheid om aan het college te vragen of er een standaardstukje tekst in de jaarrekening gaat voorkomen waar we nog over gaan beslissen. Of begrijp ik het nu helemaal niet meer? Laten we het gewoon beslissen op het moment dat het voorligt. Ik vind dit zo gekunsteld. Laten we dit zo niet doen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik heb een ervaring opgedaan bij de Kadernota. Die ervaring heb ik gekregen door de heer Andringa, omdat ik toen iets heb gezegd over bepaalde besluiten in het kader van de Kadernota. Toen zei de heer Andringa, zoals ik al eerder heb gezegd: ja, maar we nemen nu geen besluiten; we nemen pas besluiten bij de begroting. Wat zien wij vervolgens? Zie die ene tabel met die € 88.000, of wat is het precies? De facto wordt het al als een besluit voorgelegd aan de raad. Dat betreft de relatie tussen de Kadernota en de begroting. Ik gebruik vervolgens een voorbeeld uit de begroting, waar ik bij aansluit. Als het inderdaad zo is dat de raad het niet wenselijk vindt om zich al op die manier te committeren, neem ik daar straks bij de stemming kennis van.

De heer **Andringa** (D66): De heer De Graaf maakte dat punt eerder vandaag ook en toen vond ik het ook al zo onzinnig. Bij de Kadernota zei ik: "We gaan het daar later nog over hebben." Dat is wat we de afgelopen zes uur aan het doen zijn, meneer De Graaf. Mijn punt klopte dus precies. Ik zei toen bij de Kadernota: "We gaan daar later een besluit over nemen en komen daar nog uitgebreid over te spreken." Dat doen we al zes uur. Nu zeg ik dat we er bij de jaarrekening nog nader over gaan praten en een besluit gaan nemen. Dat klopt wederom. Als u zegt dat mijn opmerking de vorige keer niet klopte, vraag ik mij echt af wat ik hier de afgelopen zes uur in hemels naam aan het doen ben.

De heer **De Graaf** (PvdA): Van het woord "onzinnig" neem ik kennis. Ik kijk naar bladzijde 13. Daar staat in tabel 2: "Startsaldo begroting 2019 (kadernota 2019)". U heeft bij de behandeling van de Kadernota in reactie op mijn inbreng gesuggereerd dat de besluiten die op dat moment genomen zouden worden, eigenlijk een soort voorlopige besluiten zijn die definitief worden in het kader van de begroting voor 2019. Ze worden in de begroting evenwel gepresenteerd alsof het definitieve besluiten zijn. Anders had tabel 2 op bladzijde 13 er anders uit moeten zien. Op grond daarvan zeg ik vervolgens dat een opmerking in de begroting nu over de aanwending van de overblijvende gelden in het kader van die reserve – die gaan we alvast voor iets anders aanwenden; althans dat is het voornemen – een bepaald politiek

signaal is dat straks ook bij de behandeling van de jaarrekening zal doorklinken, net zoals dat het geval is bij de besluitvorming in het kader van de Kadernota voor de begroting nu. Dat is een gegeven en dus is het ook mogelijk om op dit moment dat politieke signaal op dezelfde manier af te geven, maar als de raad dat niet wil, dan wil de raad dat niet.

De **voorzitter**: Ik denk dat dit op dit moment even voldoende is voor deze discussie. De heer De Graaf is daar ook helder in. We hebben het op een ander moment weer over de hele systematiek en alles wat daarmee te maken heeft. Het is duidelijk dat er waarschijnlijk geen unanieme steun zal worden uitgesproken voor deze motie.

Wethouder **Lamers**: Dit was het laatste initiatief dat te bespreken was.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Even voor de helderheid: als het goed is, hebben we straks toch nog een heel korte tweede termijn?

De **voorzitter**: Ja, vier minuten.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ja, ik heb nog wel tijd.

De **voorzitter**: Ja, u wel. Na het eten krijgt u allemaal vier minuten op de klok.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Oké. Ik wil nog iets van de wethouder horen over de nota Verkeersveiligheid. Wij hebben met name ingezoomd op fietsveiligheid. Begrijp ik nu goed dat de wethouder zegt dat dit punt wordt meegenomen in die nota?

Wethouder **Lamers**: Er komt een nota Fietsveiligheid.

De **voorzitter**: Het komt er dus in.

Ik zal heel kort iets zeggen over vier moties over de participatie. Ik beloof dat het echt heel kort is. Omdat ik het woord voer als portefeuillehouder, vraag ik de heer Van den Dool om alle interrupties die raadsleden willen plegen, af te hameren.

(De heer Van den Dool neemt het voorzitterschap van de vergadering over van de burgemeester.)

De **voorzitter**: Dat komt wel goed, want ik heb honger en dan ben ik altijd kortaf.

Burgemeester Bouvy-Koene: Volgens mij zijn we dat allemaal. Daarmee ontstaat er misschien een sfeer die niet helemaal tegemoetkomt aan de wens die we eerder uitgesproken hebben.

Het gaat ten eerste om motie 074 van de VVD, GroenLinks en D66 over de gemeentelijke informatie. Het college neemt die motie over, in die zin dat wij het idee omarmen. De indieners hebben aangegeven het budget te halen uit het budget van communicatie, maar intern gaan we nog even kijken uit welk budget dit kan komen, want soms is er ook op andere budgetten waarschijnlijk nog ruimte. Maar wij zorgen ervoor dat dit in elk geval geëffectueerd gaat worden. Dat is een inspanningsverplichting die we onszelf opleggen.

In motie 076 gaat het over de coöperatieve dorps- of wijkraden in relatie tot burgerparticipatie. In het vierde kwartaal van 2018 of het eerste kwartaal van 2019 komt de nota Burgerparticipatie. Het lijkt me een goed idee om de suggestie in de motie over een coöperatieve wijk- of dorpsraad daarin mee te nemen en te kijken of dat binnen die nota Burgerparticipatie kan worden betrokken en daarvan onderdeel kan uitmaken. We komen dan in de nota terug op de gradatie of de omvang, maar het idee daartoe en elke suggestie die ervoor zorgt dat inwoners meer en eerder betrokken raken, lijken mij alleszins aan te bevelen. Op dit moment is het te eng en ontraden we deze motie, maar de strekking van de motie en het idee achter de motie neem ik over in de notitie die volgt.

Met motie 078 wordt verzocht om te onderzoeken of er draagvlak is voor de aanpassing van de APV ten aanzien van het rookvrij maken. Ik ben zelf geen voorstander van het verbieden van dingen binnen een APV op het punt van gezondheid, omdat dat valt onder een preventiebeleid dat te maken heeft met voorlichting en dergelijke. Ik acht het dan onwenselijk om dit op te nemen in de APV. In dat kader zou ik dat deel van de motie willen ontraden. Eerder heeft de wethouder al gezegd dat in het preventieprogramma deze hele stellingname ten aanzien van het roken overgenomen wordt. Ik denk dat u in de schorsing even met elkaar moet bespreken of u deze motie wil intrekken of wil herformuleren, maar dat is wat mij betreft het idee dat erachter ligt.

Motie 088 gaat over de burgerbetrokkenheid. In lijn met de eerdere opmerkingen over de nota Burgerparticipatie kan ook dit daar een onderdeel van uitmaken en in dat kader meegenomen kan worden bij de opstelling van de nota Burgerparticipatie. In die zin wordt deze motie gewoon overgenomen door het college.

Hoeveel minuten waren dit?

De **voorzitter**: Het was heel kort. Er zijn ook geen vragen. Dan schorsen we nu voor het eten.

(De burgemeester neemt het voorzitterschap van de vergadering over van de heer Van den Dool.)

De **voorzitter**: Misschien kunnen we om 20.00 uur weer beginnen. Dat is over 50 minuten. Dat moet eigenlijk wel kunnen, zonder de hik te krijgen van de maaltijd. Na de maaltijd wordt een ijsje aangeboden door mevrouw Persoon.

De vergadering wordt enige tijd geschorst.

3.3. Inhoudelijke beraadslaging over Programmabegroting 2019–2022 (tweede termijn raad) (raadsregistratienummer 024456/98964)

De **voorzitter**: Ik wil graag beginnen. Ik merk dat een meerderheid van de raad dat voorstel steunt.

De heer **Andringa** (D66): Mag ik er dan ook voor pleiten om de spreektijd te beperken tot drie minuten per partij?

De **voorzitter**: Laten we dat nou niet meteen doen. Moet je kijken: het gaat alweer lopen; het is meteen alweer weg! Laten we de kat niet op het spek binden, maar laten we wel proberen om ons echt aan de spreektijd te houden, want dan zijn we ook nog op een redelijke tijd thuis. Dat houdt het ook nog een beetje dragelijk voor de mensen die thuis kijken of proberen dit debat te volgen, want het zal je hobby maar zijn. Dat ik nou iemand thuis heb zitten die 's nachts om 02.30 uur opstaat om naar de verkiezingen in Amerika te kijken ... Dat begrijp ik niet helemaal, maar die mensen bestaan.

We gaan beginnen aan de tweede termijn van de raad. Ik vraag u om in te gaan op de reactie van het college. Er is in de eerste termijn veel met elkaar gewisseld en er is ook geïnterrupteerd bij het betoog van de leden van het college. Het lijkt mij mogelijk dat u binnen de korte tijd die hier op de klok staat, ingaat op datgene wat er tot nu toe is gewisseld en het standpunt van de fractie weet te verwoorden.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Voorzitter. Ik zal het kort houden. Dit is eigenlijk min of meer een stemverklaring. We gaan voor de begroting stemmen, maar wel met de kanttekening dat we zorgen hebben over de financiële situatie en ook over het steeds verder benutten van de reserves en de ontwikkeling van de schuldpositie, maar ik denk dat dat logisch is. Daar mag je als raad sowieso zorgen over hebben en die moet je dan ook uitspreken, maar we zullen voorstemmen. We wachten uiteraard nog op de reactie op onze motie 084 over de brede businesscase, maar die horen we straks.

De heer **Van den Dool** (VVD): Voorzitter. Ik wil het in deze ronde ook kort houden. Wij hebben geen open vragen meer. Dank voor de uitgebreide antwoorden vanuit het college. Is het ook de bedoeling dat we nu de hele lijst moties en amendementen doornemen?

De **voorzitter**: Voor de orde van de vergadering lijkt het me wel handig als u aangeeft welke moties en amendementen u zelf in stemming wilt laten brengen. Dan lopen we straks de rest met elkaar door.

De heer **Van den Dool** (VVD): Oké, dan wachten we daar nog even mee. De twee moties die wij hadden, zijn allebei overgenomen door het college. Dat betreft allereerst de motie over de zonnepanelen, met dank voor het feit dat dat aspect inderdaad een onderdeel is. Daar hebben we hooguit nog een vraag over: hoe wordt dat precies berekend? De BSGR zou gezegd hebben dat die panelen inderdaad niet mee worden gerekend. Het kan misschien ook een schriftelijk technisch antwoord zijn: hoe doen ze dat dan precies? Hoe is dat inzichtelijk voor mensen die zonnepanelen hebben, zodat we het kunnen uitleggen? Wat de andere motie betreft: het is fijn dat het bereik van de gemeentelijke informatie terugkeert. Dat is prettig, want dan kunnen we die vraag van mensen beantwoorden en aangeven dat ze de informatie weer in de krant kunnen lezen. We komen later nog terug op de moties en de amendementen.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Voorzitter. Wat is het protocol of de procedure? Wat heeft u liever? Dat ik nu aangeef wat we met amendementen en moties doen?

De **voorzitter**: Ja.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Goed, dan doe ik dat graag. Wij zouden graag nog een uitspraak van het college willen hebben over wat het college wil doen met onze motie 072 over het accommodatiebeleid.

Met betrekking tot ons amendement 046 is inmiddels gebleken dat de vrij forse stijging van de lasten onder het taakveld Economie 3.4, Economische promotie, niet alleen zit in de allocatie van de hogere toeristenbelasting maar kennelijk ook een correctie is van een omissie die in het verleden is ontstaan, omdat er niet of niet voldoende salariskosten aan dat taakveld gealloceerd waren. Dat vertekent het beeld dus behoorlijk. Dat betekent dat we in die zin de tekst en de strekking van amendement 046 ook niet meer gestand kunnen doen, want dat verhaal komt heel anders te liggen. Dat amendement trekken we om die reden in.

Dan kom ik bij onze moties 070 en 071. Gelet op de reactie van het college denken we dat het college er gewoon op een heel realistische manier in zit. Je kunt vervolgens nog heel lang discussiëren over het interpreteren van risico's maar ze worden gezien. Met betrekking tot motie 070 over de besluitvorming aangaande grote investeringen hebben we inmiddels de toezegging van de wethouder gekregen dat er een technische briefing kan komen als daar behoefte aan is. Als we het houden bij de vier bestaande rapportages maar dan wel met meer diepgang, zodat we beter begrijpen over welke stukken straat of welke investering we het precies hebben, denken we dat we de intentie van het college goed begrijpen. Die intentie heeft het college ook duidelijk uitgesproken. Daarom houden we motie 070 graag aan.

Motie 071 is soortgelijk: die ligt in hoge mate in het verlengde van wat het college al voornemens is te doen. Die inhaalslag voor de sociale huurwoning wachten we dus af. We hebben hierover met de SP overlegd en ook die motie houden we graag aan.

De heer **Van den Dool** (VVD): Ik heb een vraag over motie 070. "Alle uitgaven die op investeringen ..." klinkt als nogal veel. Kunt u uitleggen wat u daar precies mee bedoelt? Anders zijn we misschien heel lang bezig, want dat zijn er nogal wat.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Op een gegeven moment moet je elkaar ook begrijpen. De fractie van ONS Voorschoten is van mening dat we het college, in het bijzonder de betreffende wethouder, heel goed begrijpen. We gaan hier nu dus niet zitten muggenziften, maar het gaat er met name om dat er geld uitgegeven is aan zaken terwijl we in veel gevallen later niet aan de samenleving kunnen uitleggen waarom dat geld daaraan uitgegeven is. En daarnaast: als we het geld niet hebben, moeten we die dubbeltjes omdraaien. Dan gaat het niet om € 500 maar om grote bedragen.

De **voorzitter**: U wilt het niet hebben over de pennen en de puntenslijpers, maar wel over grote infrastructurele projecten. Dat is helder.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Als het college een pak printpapier nodig heeft, mag het dat wel aanschaffen, ja.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb een paar punten. Volgens mij hebben wij goed begrepen dat er ten aanzien van de kinderboerderij nog een notitie volgt. Daar zijn we blij mee.

Ten aanzien van de afvalstoffenheffing ben ik, ook naar aanleiding van wat in de programmabegroting staat, toch nog benieuwd op welke langetermijndoelen we dan gaan koersen, want ik vind dat dat toch nog wat onduidelijk is gebleven. Ik begrijp in ieder geval ook dat in de evaluatie die nog gaat volgen, gekeken wordt naar onder meer de egalisatiereserve en naar de zinvolle investeringen die daaruit gedaan zouden kunnen worden. Dat zou ik graag nog even bevestigd willen hebben.

Wat onze motie over de rookvrije generatie betreft: prima en hartstikke goed dat dit een onderdeel wordt van de nota Volksgezondheid. We moeten inderdaad heel zuinig zijn op de beschikbare capaciteit. Als dit meegenomen kan worden in een aparte paragraaf met als duidelijke strekking "op naar een rookvrije generatie", zodat we weten waar we het over hebben, is dat prima.

Ten aanzien van de APV merk ik op dat je het niet specifiek hoeft te hebben over het verbieden van zaken. Groningen heeft in de APV geregeld dat bijvoorbeeld een kinderboerderijvereniging met de APV in de hand zelf kan vragen om het rookvrij maken. Dat is dan dus niet iets wat de gemeente oplegt, maar de gemeente maakt het anderen mogelijk om hiervan gebruik te maken en een omgeving rookvrij te houden. In Groningen heeft bijvoorbeeld een ziekenhuis al gezegd dat het daar gebruik van gaat maken. Dat is misschien dus net een iets andere draai. Misschien kan de wethouder daar nog even op reageren.

De heer **Maassen** (SP): Een korte aanvulling. Ik ben het eens met de intentie van het voorstel van GroenLinks. Ik wil alleen een kleine persoonlijke ervaring in het rookvrij houden van openbare ruimtes delen. Ik werkte ooit in een school die zich erop voor liet staan dat die rookvrij was. Het effect daarvan was dat alle leerlingen en docenten die toch wilden roken, onder het afdakje voor de enige ingang stonden te roken, vooral als het regende, en dat je daar dus nog steeds doorheen moest. Dat is na-

tuurlijk allemaal uitvoering, maar het is wel goed om dat soort dingen mee te nemen. "Rookvrij" klinkt goed, maar de uitvoering moet dan wel goed zijn.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Dat klopt; daar ben ik het mee eens, maar juist in dit specifieke voorbeeld kun je met een bepaald beleid stimuleren dat de mensen weten dat het ook niet de bedoeling is om in dat portiekje te gaan staan, zodat je hen eigenlijk nog verder uit die cirkel weghaalt.

Met betrekking tot de motie over verkeersveiligheid zijn we heel erg blij dat er een aparte nota Fietsveiligheid komt, want dat was uiteindelijk de intentie. We zijn dus blij dat het college die motie in wezen overneemt. Dat zullen we als zodanig beschouwen en we zullen die motie dus intrekken.

Wat de motie over het VN-verdrag Handicap betreft: wederom is het prima om dit als een aparte paragraaf mee te nemen, maar dan gaat het wat ons betreft niet alleen om wat er nu gedaan wordt, want we vragen om een stappenplan. Het gaat dus ook om wat er in de tijd nog aan extra stappen gezet gaat worden. In de motie pleiten we ook voor geleidelijkheid, want dat VN-verdrag moet uiteindelijk wel gerealiseerd worden. Daarmee staan we volgens mij toch nog een beetje aan het begin. Als het college kan toezeggen dat er een aparte paragraaf komt waarin wordt weergegeven wat nu de situatie is en ook wat we voor de komende jaren nog willen doen, vind ik het prima en dan trek ik ook deze motie in.

De heer **Maassen** (SP): Ik ben heel benieuwd wat uw visie is op amendement 044 over de ozb. Is GroenLinks van mening dat het voor de lokale economie belangrijk is om bedrijven een in vergelijking met de regio relatief lage ozb te laten betalen? Of is GroenLinks met de SP van mening dat bedrijven best een klein beetje meer mogen bijdragen aan de financiën van Voorschoten en dat de inwoners toch wel heel erg zwaar belast worden en iets moeten worden ontzien?

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik heb absoluut waardering voor dat amendement, maar tegelijkertijd zien wij als fractie dat de winst die dit oplevert voor alle huishoudens in Voorschoten, zo marginaal is dat we op dit moment eigenlijk zeggen dat dit de moeite niet waard is. Ik denk dat het uiteindelijk ongeveer € 30 à € 35 per huishouden oplevert. Dat is niet zo heel veel.

De heer **Maassen** (SP): Jammer dat GroenLinks zich bij zijn coalitiepartners aansluit en niet met zijn hart stemt.

De **voorzitter**: Meneer Maassen, u heeft het woord.

De heer **Maassen** (SP): Voorzitter. Ik wil het nog even hebben over het onderwerp waar ik het zojuist in het interruptiedebatje met de heer Van Rixtel al over had; dan bedoel ik niet het rookbeleid, maar de ozb. Het is eigenlijk gewoon een kwestie van kiezen. De keuze zoals ik die zojuist aan de heer Van Rixtel voorlegde, is volgens mij heel helder. Hoe er straks gestemd gaat worden bij de stemming over dit amendement, is volgens mij ook heel helder. Natuurlijk kun je, zoals de coalitiepartijen en het college doen, zeggen: wij willen graag dat bedrijven naar Voorschoten komen en daarom bieden wij hun een gunstig belastingklimaat aan. Dat is precies wat Nederland ook zegt op het punt van belastingwetgeving. Daarom heeft U2 een brievenbusfirma in Amsterdam, zodat U2 bijna geen belasting betaalt. Andere internationale bedrijven hebben dat ook. Dit is eigenlijk dezelfde discussie in het klein. Natuurlijk kun je zeggen: laat bedrijven weinig belasting betalen, want dan komen ze hiernaartoe. Maar het is nog steeds een feit dat er veel meer bedrijven in Leiden zitten, één deur verderop, waar ze tweeënhalf keer zoveel belasting betalen. Kennelijk werkt het dus niet alleen maar zo.

De SP is van mening dat de inwoners wel degelijk ook een bijdrage moeten leveren aan de belasting en aan het oplossen van de financiële problemen waar Voorschoten nog steeds een beetje in zit, maar dat we wel heel erg veel van hen gevraagd hebben en dat datgene wat we van hen gevraagd hebben, niet helemaal in verhouding staat tot wat we aan bedrijven hebben gevraagd. Daarom heeft de SP dit amendement ingediend. Daarbij hebben we geen idiote belastingverhoging voorgesteld, maar hebben we ervoor gekozen om voor bedrijven het belastingniveau aan te nemen dat ook gehanteerd wordt in Leiderdorp. Dat is niet eens het hoogste niveau in deze regio, want Leiden zit nog anderhalf keer zo hoog. Met andere woorden: dit is geen idioot voorstel. Je kunt ervoor kiezen om het anders te doen, maar dan maak je wel een duidelijke keuze. Dan zeg je: wij laten de inwoners wel betalen en wij laten de bedrijven er relatief weinig aan bijdragen.

Verder dank voor het feit dat onze motie over afschaffing van het plafond voor de reserve Sociaal Domein, zodat die reserve groter kan groeien dan € 1,5 miljoen, een positief advies heeft gekregen. Ik hoop dan ook dat deze motie een meerderheid krijgt in deze raad.

De heer **Andringa** (D66): Voorzitter. Dank voor de antwoorden. Op basis van de toezeggingen die we al hebben gekregen over de plannen voor participatie, houden we motie 076 over de coöperatieve wijk- en dorpsraden op dit moment aan. Met be-

trekking tot de motie over het totaaloverzicht van duurzaamheidsplannen begrijpen we uiteraard volkomen dat de mogelijkheden voor het college om een totaaloverzicht te bieden, altijd beperkt zijn en dat je daarin nooit alles kunt opnemen. We hebben er dus het volste vertrouwen in dat onze motie in redelijkheid wordt overgenomen. Wij begrijpen uiteraard volkomen dat er ook dingen zijn die het college niet kan leveren.

De heer **De Graaf** (PvdA): Voorzitter. Eén opmerking naar aanleiding van de inbreng van het college. Het zal u niet verbazen dat wij echt een andere opvatting hebben over en andere dingen verstaan onder "een structureel sluitende begroting die in evenwicht is". Wij zien dat echt anders; we hebben daar andere opvattingen over. Wij delen de opvatting van het college dus niet.

Dan de moties en de amendementen van de Partij van de Arbeid. Amendement 047, samen met het CDA, komt straks in stemming. Van amendement 048 weet ik dat nog niet zeker, want ik verwacht straks van wethouder Mol nog een reactie op de discussie die wij zojuist hebben gehad.

Vervolgens zijn er een aantal moties. Motie 087 van de PvdA en het CDA gaat over betaalbare woningen voor starters en senioren. Heb ik goed begrepen dat er is toegezegd dat datgene wat hier staat, onderdeel wordt van de Woonvisie, die in het eerste kwartaal van 2019 zal verschijnen? Als dat het geval is en als die toezegging er is, hoeft die motie niet in stemming te worden gebracht; de heer Zoetemelk knikt.

Over motie 088 van de PvdA en het CDA over burgerbetrokkenheid heb ik eigenlijk eenzelfde soort vraag ter verificatie. Hebben wij goed begrepen dat er is toegezegd om datgene wat hier staat, ook onderdeel te laten uitmaken van de nota Burgerparticipatie, die op korte termijn naar de raad zal worden gezonden? Ja? Dat is mooi. Dan neem ik aan dat ook deze motie niet in stemming hoeft te worden gebracht.

De motie over de reserve Duurzaamheid brengt de PvdA met veel genoegen en veel verve in stemming. Wij zijn zeer benieuwd naar het groene hart van onze collega's.

Ik behoud mij het recht voor om straks, voorafgaand aan de definitieve besluitvorming, met een stemverklaring te komen, als dat mag.

De **voorzitter**: U vraagt mij dat heel beleefd. Ik sta u dat waarschijnlijk wel toe. Ja, het is altijd een narrow escape. Je moet altijd maar afwachten!

3.4. Inhoudelijke beraadslaging over Programmabegroting 2019–2022 (korte reactie van het college)

Wethouder **Cramwinckel**: Voorzitter. Ik zal proberen zo kort mogelijk te zijn. De vraag van de VVD over de berekeningswijze bij de zonnepanelen zal ik schriftelijk beantwoorden.

De fractie van ONS Voorschoten vroeg nog naar het accommodatiebeleid en vroeg een reactie van ons op de motie daarover. Wij ontraden die motie, met de volgende redenering. We hebben een huisvestingsnota voor scholen in voorbereiding, waarin ook ingegaan wordt op het multifunctioneel gebruik. Wij gaan met voorstellen komen voor het zwembad; daar zit ook een multifunctioneel element in. We gaan met voorstellen komen voor het Cultureel Centrum en de bibliotheek; daar zitten ook allerlei multifunctionele medegebruikselementen in. En we gaan nog een discussie met elkaar krijgen over de herziening van het subsidiestelsel; ook daarbij is dit punt aan de orde. We besteden dus op allerlei terreinen aandacht aan multifunctioneel gebruik van accommodaties. Dat betekent dat we daarover geen aparte nota willen uitbrengen, omdat we denken dat we daar met deze lijnen al heel veel aandacht aan besteden. Mocht blijken dat daar toch nog gaten in vallen, dan moeten we na die trajecten nog even bezien of daar nog een aparte notitie over komt, maar we besteden hier al zoveel aandacht aan dat we denken dat dat niet nodig is.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): We hebben begrip voor de reactie van het college en we horen die ook wel, maar we slaan dan een stap over. Dat is nou juist de integraliteit, want dit zijn zaken die met elkaar samenhangen. Als je het geïsoleerd van elkaar gaat besluiten, loop je de kans dat je de gezochte synergie, slimme ideeën en "Tom Poes, kom met een list" overslaat.

Wethouder **Cramwinckel**: Ik begrijp wat u zegt. Integraliteit is belangrijk, maar wij bouwen de integraliteit op uit de bouwstenen zoals ik die net heb geschetst. Bij scholen gaan we dat echt goed bekijken en bij het Cultureel Centrum et cetera ook. Het komt dus gewoon stapsgewijs aan de orde. Dan ben ik ook een beetje praktisch en dan denk ik aan de capaciteit die we allemaal nodig hebben om al deze beleidsvoorstellen uit te voeren. Daar moeten we zuinig op zijn. Dan denk ik: wat u wilt, doen we op een andere manier. Daarom ontraden we deze motie.

Van motie 087 heb ik volgens mij al in de eerste termijn gezegd dat het instrumentarium waar het om gaat, meegenomen wordt in de Woonvisie. Die motie wordt ma-

terieel dus overgenomen. O, die motie is ingetrokken. Dan heb ik iets gemist; sorry! Volgens mij was dat het, voorzitter.

De heer **De Graaf** (PvdA): U reageert niet op mij. Dat hoeft op zichzelf niet, want ik denk niet dat dat tot veel nieuwe dingen zou leiden, maar ik heb nog wel een vraagje naar aanleiding van uw Inleiding. U heeft in de vorige termijn aangegeven dat wij straks een najaarsnota krijgen en dat er sprake is van een daling van de inkomsten op grond van de najaarscirculaire, septembercirculaire of hoe die ook heet en dat er sprake is van meer uitgaven op sociaal terrein. Mijn vraag is of datgene wat u heeft gezegd, uitsluitend betrekking heeft op het kalenderjaar en het begrotingsjaar 2018 of dat het ook al betrekking heeft op het begrotingsjaar 2019, waardoor het ruime resultaat van € 3.000 inmiddels al is achterhaald.

Wethouder **Cramwinckel**: In de najaarsnota wordt een overzicht gegeven van alle plussen en alle minnen. Daarom is het zo lastig om over één post te praten, maar ik geef een voorbeeld. We hebben dit jaar ook de verkoop van accommodaties. Die levert netto € 1,4 miljoen op. Dat is een plus. We hebben wat tegenvallers op het jeugddomein. Dat is waarschijnlijk meer dan die drie ton, maar dat zullen we in de najaarsnota laten zien. Dat is het beeld voor 2018. Het instrument om dat te bespreken, is die najaarsnota en ten slotte de jaarrekening, om het af te ronden. Vervolgens is er het meerjarenbeeld. Ik heb u al eerder geschetst dat het lastige is dat dat voortdurend schommelt bij het Gemeentefonds. We hebben nu een beeld geschetst in het kader van de begroting. Dat wordt ook gebruikt in het kader van het toezicht door de provincie op de begroting. Daarna gaan we gewoon weer bijsturen, zoals we dat gewoon in onze P&C-cyclus doen. Dan zullen we bij de najaarsnota weer moeten kijken wat die lagere meerjarige inkomsten uit het Gemeentefonds precies betekenen. Het is niet handig om die discussie nu te voeren, want dat moet je echt aan de hand van die nota doen. Maar ik geef dat signaal alvast af, zodat we daar mentaal ook rekening mee houden.

De heer **De Graaf** (PvdA): Dank u wel. Het is mij duidelijk.

Wethouder **Mol**: Voorzitter. Volgens mij hoef ik maar op één punt te reageren, namelijk op de discussie over de bibliotheek en het Cultureel Centrum. Dat gaat met name om motie 086 van het CDA. Wij hebben als college, samen met de ambtelijke ondersteuning, elkaar tijdens de schorsing nog even diep in de ogen aangekeken. We hebben een aantal dingen vastgesteld, namelijk dat we een uitdaging hebben om een discussie die eigenlijk al sinds 2006 loopt, nu eens tot een einde te gaan brengen en ook om een aantal ingewikkelde eindjes die we nog hebben op te lossen in

de komende periode, aan elkaar te knopen. We gaan iets doen met het Cultureel Centrum, dat in 2021 sluit. Daar moeten we een oplossing voor verzinnen. Dat is een onderdeel van onze grote ruimtelijke opgave. We hebben ons in het coalitieakkoord gecommitteerd aan een oplossing, namelijk de integratie van een aantal culturele activiteiten op de huidige plek van de bieb, met een aantal argumenten daarbij. In onze planning zijn we bezig met het uitwerken daarvan. Met andere woorden: eigenlijk gaat onze voorkeur er echt naar uit om die businesscase en de haalbaarheid daarvan nu eerst even helemaal uit werken en te kijken of we binnen het ontwerp van de bibliotheek zelf nog vragen en eisen hebben die daarbinnen kunnen worden opgelost. Als nou blijkt dat wij uiteindelijk, wanneer wij begin 2019 met een voorstel naar u toe komen, daar nog haken en ogen aan zien, kunnen we op dat moment nog komen met het voorstel om een andere case uit te werken, maar ik wil echt met klem verzoeken om ons eerst even de ruimte te geven om dit scenario uit te werken. We hebben bepaalde capaciteiten hier in dit huis. We hebben dit voorstel gedaan, ook in het coalitieakkoord. Hier wordt meerjarig, ook in de planning, rekening mee gehouden. Geef ons eerst even de ruimte om dit uit te werken. Dan bouwen we voor u nog de ruimte in dat we, als wij zelf tot die conclusie komen, daarna daarnaast ook nog een ander scenario uitwerken.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Nog even ter verduidelijking over motie 080. U had aangegeven dat u het stappenplan voor het VN-verdrag Handicap opneemt als een aparte paragraaf, maar u hebt daarbij gezegd dat daarin aangegeven zou worden wat er op dit moment gebeurt. Het idee van een stappenplan is natuurlijk ook dat je laat zien wat je voor de komende jaren nog van plan bent. Als u kunt zeggen dat ook daaraan aandacht wordt besteed, ben ik dus tevreden.

Wethouder **Mol**: Volgens mij is datgene wat u in de motie vraagt, namelijk alles wat we nog gaan doen, al onderdeel van het Beleidsplan sociaal domein. Het VN-verdrag wordt genoemd in het Beleidsplan sociaal domein. Alles wat we gaan doen om die toegankelijkheid te verbeteren, is daar ook onderdeel van. We gaan dus nog heel veel doen. Ik zoek een beetje naar wat u precies wilt, want eigenlijk zijn uw stappenplan en ook het actieplan om de toegankelijkheid te verbeteren, al een onderdeel van ons Beleidsplan sociaal domein.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Daaruit begrijp ik dat u de motie overneemt, want ik wil inderdaad echt een concretisering zien in de nota die nog gaat verschijnen.

Wethouder **Mol**: Volgens mij heb ik in de eerste termijn toegezegd dat we in de verantwoording van het Beleidsplan sociaal domein apart ingaan op hoe we opvolging hebben gegeven aan de punten die geëist zijn in het VN verdrag.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik kom nog even terug op het punt van de bieb, het Cultureel Centrum en de samenvoeging in een multifunctionele accommodatie. Wat zou de wethouder eraan doen twijfelen – bij welke uitkomst is dat? – dat de bibliotheek de meest optimale oplossing zou zijn? Wat zijn voor u de punten waardoor u zou gaan twijfelen? Wij hebben een aantal punten genoemd waarvan wij zeggen: dat zou weleens beter kunnen zijn op een andere locatie. Welke punten kunt u bedenken waarvan u zegt: als dat straks uit de uitkomst komt, gaan we toch verder kijken?

Wethouder **Mol**: Daar kan ik nu geen enkele uitspraak over doen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Ik hecht aan precisie. De heer Mol zegt: we hebben ons gecommitteerd aan samenvoeging van de bibliotheek en het Cultureel Centrum. Dat klopt; dat staat ook in de begroting, maar hij voegt daar iets aan toe: op de plek van de bieb. Dat staat volgens mij niet in de begroting en ook niet in het coalitieakkoord. Dat is dus onjuist. Het gaat om de functies van bibliotheek en Cultureel Centrum. Dat u er vervolgens voor kiest om een bepaald plan tot uitvoering te brengen, is uw goed recht, maar er moet wel de juiste informatie worden geboden.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Ik heb geen vraag meer; ik vond dit een heel duidelijke vraag.

De heer **Van den Dool** (VVD): Er zit ook een bepaald tijdsaspect aan vast: hoever bent u met de locatie bibliotheek en hoever is het met bijvoorbeeld een locatie zoals Het Kruispunt of wat in de motie nog meer gevraagd wordt? Is dat voor u ook een argument, in de zin van: we zijn hiermee al zover dat we dan wel weer heel erg op-nieuw zouden moeten beginnen? Zit daar voor u ook een dilemma in, waardoor u zegt: laten we nu alsjeblieft eerst dit doen?

Wethouder **Mol**: We komen nu in een heel gedetailleerde discussie over een onderwerp waarvan ik eigenlijk vind dat die niet in een begrotingsbehandeling thuishoort. Ik stel voor dat wij schriftelijk reageren op wat wij een haalbare termijn vinden om met een voorstel naar de gemeenteraad te komen, want ik heb die termijn nu niet voorhanden. Daar moeten we het nu even mee doen. Als ik mijn kastje op mijn werkkamer openmaak, haal ik er ook nog een haalbaarheidsstudie uit van een Cul-

tureel Centrum en de bleb bij het MOC-terrein. We kunnen het weer zo groot en zo klein maken als we zelf willen.

De **voorzitter**: Ik kan me een discussie van anderhalf jaar geleden over de MFA herinneren. Uit mijn geheugen diep ik op dat met name de financierbaarheid daarvan en de structurele last die je met incidentele baten zou moeten gaan dekken om het prijsverschil te overbruggen, het punt was. Dat was indertijd in die discussie één van de grootste struikelblokken om dat nu met een maatschappelijke bestemming te willen hebben. Dat omzeil je natuurlijk bij de bibliotheek. Dat is een element dat meespeelt; dat is puur financieel. Als je helemaal moet gaan uitwerken wat de mogelijkheid is van 20 jaar extra, 40 jaar en dergelijke, zoals u aangeeft, kom je in een heel brede discussie. Ik hoor de wethouder zeggen: laten we, als dat kan, daar schriftelijk op terugkomen. Dan zou mijn vervolgvoorstel zijn: als daaruit blijkt dat een discussie gevoerd kan worden, doe dat in de commissie waar die behoort te worden gevoerd, zodat u er daar ook langer bij kuntilstaan. En hou die motie dan aan. Ik ben het met de wethouder eens dat vanavond niet de gelegenheid is om daar nu zo diep op in te gaan.

De heer **Zoetemelk** (CDA): Dan stel ik voor om het te agenderen voor de volgende vergadering van de commissie Burger en Bestuur.

De **voorzitter**: Op voorwaarde dat de noodzakelijke onderbouwing om dit te kunnen bespreken, aanwezig is. Dat vraag ik ook wel een beetje in de agenda.

Wethouder **Mol**: Ik kan op korte termijn alleen reageren met de termijnen waarbinnen wij het voldoende uitgewerkt denken te hebben.

Wethouder **Lamers**: Voorzitter, Ik wil beginnen met mijn groene hart. Mijn groene hart is erg groen, maar ik volg wel de systematiek in de raad, zoals ik dat net heb uitgelegd. Ik denk dat ons verschil van mening daarover gaat en niet zozeer over wie het groenste hart heeft.

Ik wil het nu hebben over afval. De fractie van GroenLinks heeft daar terecht veel aandacht aan besteed. Ik zal hier dus iets meer woorden aan besteden in mijn antwoord, ook omdat er vanwege de heffing voor het restafval ook een financiële uitdaging is: hoe meer we gaan scheiden, hoe minder het afval ons zal gaan kosten. Dat zal een behoorlijk verschil uitmaken. In de Afvalvisie uit 2014 zijn ambities opgesteld. Een ambitie was om in 2030 alleen maar grondstoffen aan te leveren. Dat betekent: volledig circulair, geen restafval meer. Als tussenstappen werden ge-

noemd: 65% in 2018 en 75% in 2020. Die heb je nodig om die ambities te kunnen halen. Er zouden maatregelen worden genomen: nascheiding, intensivering van de kunststofinzameling en de afvalscheiding hoogbouw, dus de gft-containers bij de hoogbouw. Die zullen niet alles voor elkaar krijgen, maar zullen wel een deel van de oplossing uitmaken. In de plaatsing van die containers is vertraging opgelopen. We hebben onder toezicht gestaan, zoals ik al heb uitgelegd. Die plaatsing is vertraagd, maar daar gaat binnen een paar weken wel mee begonnen worden. Dan zal er een tussenrapportage komen en dan gaan we kijken wat de effecten zijn van de maatregelen zoals we die hebben afgesproken.

Het naar beneden bijstellen van de ambities gaat over de ambitie voor 2020. Dat zien we ook in de begroting staan. Er staat letterlijk: in 2018 is in de totale inzameling van grondstoffen – dat is glas, papier, kunststof en gft – geen toename zichtbaar. De ambitie voor 2020 – dan heb ik het niet over het einddoel, maar over een tussenstap voor 2020 – moet worden bijgesteld, want we hebben in 2018 niet de gedachte 65% behaald in de scheiding, maar 49%. Als wij dan in 2020 75% willen halen, zullen we wel een héél grote sprong moeten maken. Die kunnen we echt niet realiseren in deze korte tijd, ook omdat we geen afvalscheidingsstation in de buurt hebben; dat is nog een extra complicatie. Dat betekent niet dat het uiteindelijke plan of het uiteindelijke doel wordt bijgesteld, maar we moeten wel inzien dat wij tot nu toe niet hebben bereikt wat wij wilden bereiken en dat we zo'n grote sprong niet kunnen maken. Maar ik onderschrijf het belang van de afvalambities volledig, zeker nu we inderdaad die heffing op het restafval hebben.

De notitie over de kinderboerderij komt inderdaad, evenals de nota Fietsveiligheid. De motie van de PvdA heb ik ook al besproken. Ik heb niet het idee dat er verder nog iets is wat mij aangaat en waar ik nog iets over moet zeggen. Nee, ik denk dat dit het is.

De **voorzitter**: Ik denk dat we niet al te diep hoeven in te gaan op de participatie en de moties daarover, tenzij u daar heel andere gedachten over heeft. Ik heb daar een aantal toezeggingen over gedaan. Daar heeft u zojuist ook in algemene zin op gereageerd. Dat betekent dat we het nu gaan hebben over de besluitvorming, maar eerst wil de heer Van Rixtel nog iets zeggen.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Ik heb een korte opmerking gemaakt over de APV, met het verzoek om daarop te reageren.

De **voorzitter**: O ja. Ik ben op zich wel gevoelig voor de manier waarop u het heeft aangegeven en zoals het in Groningen is bedoeld. Dat vind ik wel sympathiek, maar dan zou ik dat ook wel meteen voor andere dingen willen. Als je dan toch bezig bent, als je de APV toch moet wijzigen en als dat een manier is om zo iets te kunnen regelen, zijn er nog wel meer dingen, zoals alcohol in het openbaar, terrassen et cetera, noem maar op. Dan zou ik de ruimte die u mij biedt, willen gebruiken om binnen de APV ook nog eens te bekijken welke mogelijkheden er nog meer zijn, maar dan is dit één van de dingen die daarin gebruikt zou kunnen worden. Dan is het niet een verbod binnen de APV, maar dan is er voor diegenen, als vereniging, de ruimte om daar gebruik van te maken.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Prima.

3.5. Inhoudelijke beraadslaging over Programmabegroting 2019–2022 (besluitvorming)

De heer **Zoetemelk** (CDA). Voorzitter. Wij verzoeken om onze motie 084 over de brede businesscase aan te houden totdat de discussie is gevoerd.

De heer **Andringa** (D66): Lopen we ze allemaal nog één keer langs om zeker te weten welke er zijn aangehouden en welke niet, alleen met die ene opmerking?

De **voorzitter**: Ja, welke er zijn overgenomen en dergelijke. Dan vertrouw ik ook even op mijn "linkerhand", die daarbij natuurlijk ook heeft meegekeken.

De amendementen 044 en 045 worden in stemming gebracht. Amendement 046 is ingetrokken. De amendement 047 en 048 worden in stemming gebracht. De moties 068 en 069 worden in stemming gebracht. De moties 070 en 071 worden aangehouden. De moties 072 en 073 worden in stemming gebracht. Motie 074 is overgenomen. Motie 075 is aangehouden; die is eigenlijk overgenomen. Ze is aangehouden of overgenomen. Ik zou zeggen: aanhouden totdat u weet wat de belastingheffer precies heeft opgeschreven en u zich daar nog een mening over kan vormen. Motie 076 is aangehouden. Motie 077 komt in stemming. Motie 078 is overgenomen. Motie 079 is ingetrokken. Van motie 080 heb ik nog niet definitief gehoord dat zij ingetrokken wordt. Er zijn wel toezeggingen gedaan.

De heer **Van Rixtel** (GroenLinks): Volgens mij is die overgenomen.

De **voorzitter**: Dan trekt u de motie per definitie eigenlijk in.

Motie 081 is overgenomen.

De heer **Maassen** (SP): Ik heb bij motie 081 een positief advies gehoord; ik heb niet "overgenomen" gehoord. Als dat positieve advies "overgenomen" betekent, dan graag, maar ik geloof niet dat dat de bedoeling was.

De **voorzitter**: We brengen motie 081 in stemming.

Motie 082 is aangehouden. Motie 083 is overgenomen. Motie 084 is aangehouden. Motie 085 is overgenomen. Motie 086 is overgenomen. De moties 087 en 088 zijn ingetrokken.

De heer **De Graaf** (PvdA): Volgens mij zijn de moties 087 en 088 overgenomen.

De **voorzitter**: Ja, ze zijn overgenomen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Daarmee zijn ze ingetrokken.

De **voorzitter**: Ja.

Motie 089 wordt in stemming gebracht.

De heer **Andringa** (D66): Ik had het wel in mijn bijdrage gezegd, maar ik weet niet hoe helder dat is. Dus nog even voor de record: wij willen drie moties graag als medeondertekend zien, namelijk de moties 078, 086 en 088. Aangezien die alle drie niet meer in stemming hoeven te worden gebracht, wil ik dat for the record nog even vermelden.

De **voorzitter**: We gaan beginnen met de stemmingen. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Maassen** (SP): Voorzitter. De SP wil een stemverklaring afleggen over amendement 048 en daarmee eigenlijk ook over motie 072. We hadden daar ook motie 084 bij staan, maar die is ingetrokken. Deze motie en dit amendement hebben als gemeenschappelijke deler dat ze gaan over een alternatief voor een multifunctioneel Cultureel Centrum, eventueel op een andere plek dan de bibliotheek. De SP heeft altijd grote moeite gehad met de plannen die er in het verleden waren voor een nieuwe locatie, juist ook omdat die tot hogere kosten zouden leiden voor de gebrui-

kers. De SP is er content mee dat men wat dat betreft eindelijk het licht heeft gezien, dat men nu doorgaat met de locatie bibliotheek en een niet-commerciële uitbater en dat de plannen daarvoor komen. Om die reden zullen wij tegen amendement 048 en motie 072 stemmen.

In stemming komt amendement 044 van de SP (ozb).

Het amendement wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van de SP en de PvdA ervoor hebben gestemd.

In stemming komt amendement 045 van de SP (reserve Zwembad).

Het amendement wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fractie van de SP ervoor heeft gestemd.

In stemming komt amendement 047 van de PvdA en het CDA (toeristenbelasting).

Het amendement wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van de SP, de PvdA en het CDA ervoor hebben gestemd.

In stemming komt amendement 048 van de PvdA (plannen alternatief Cultureel Centrum).

Het amendement wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fractie van de PvdA ervoor heeft gestemd.

De **voorzitter**: Dat brengt mij bij de besluitvorming over de Programmabegroting 2019-2022. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **De Graaf** (PvdA): Voorzitter. Er is door mij en mijn collega's in de PvdA-steunfractie uitvoerig gesproken over de begroting. Dat heeft ook geleid tot onze inbreng van vandaag. Dan komt het moment waarop je moet beslissen of je kunt instemmen met deze begroting. Ik moet u bekennen dat ik heel lang geaarzeld heb. Het feit dat je het niet eens bent met onderdelen van een begroting, mag volgens mij geen reden zijn om tegen een begroting te stemmen. Je zou over het feit heen kunnen stappen dat een eerste begroting van een nieuw college nog een paar financiële problemen kent. Dan kun je zeggen: laat bij de Kadernota 2020 maar zien dat je de financiën op orde hebt. Maar het gaat niet om een paar financiële kwesties. De begroting voor 2019 is alleen sluitend door het interen op gelden in de reserves en

levert daarenboven in onvoldoende mate een realistisch en getrouw beeld van de te verwachten inkomsten en uitgaven. Daarenboven worden verwachtingen gewekt die niet waar kunnen worden gemaakt. Dat is schadelijk voor het vertrouwen vanuit ons dorp in de lokale politiek. Daarom resteert de Partij van de Arbeid geen andere keuze dan tegen deze begroting te stemmen.

De heer **Van der Elst** (ONS Voorschoten): Voorzitter. Aan onze kant was er twijfel. We hebben er kritisch naar gekeken. Op de keper beschouwd zit het college er eigenlijk nog maar net, als je het zomerreces ook in acht neemt. De risico's worden gezien; dat vinden we een verschrikkelijk belangrijk punt. We vinden dat een plan B ontbreekt. We zijn bang dat we ons daar met elkaar binnen afzienbare termijn over zullen moeten gaan buigen, omdat dat ontbreekt. Maar dat zullen we dan zien. We geloven dat het college in hoge mate realiteitszin uitstraalt. Dat is waarop we onze instemming met de begroting baseren. We gaan dus mee met de begroting.

In stemming komt het voorstel.

Het voorstel wordt bij handopsteken aangenomen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van de VVD, D66, het CDA, GroenLinks en ONS Voorschoten ervoor hebben gestemd.

In stemming komt motie 068 van ONS Voorschoten (herijking Verkeersvisie en categorisering wegen).

De motie wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van de PvdA en ONS Voorschoten ervoor hebben gestemd.

In stemming komt motie 069 van ONS Voorschoten (aanboren externe geldbronnen).

De motie wordt bij handopsteken aangenomen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van ONS Voorschoten, GroenLinks, het CDA, D66 en de VVD ervoor hebben gestemd.

In stemming komt motie 072 van ONS Voorschoten (accommodatiebeleid).

De motie wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fractie van ONS Voorschoten ervoor heeft gestemd.

In stemming komt motie 073 van ONS Voorschoten (samen van gasloos bouwen profiteren).

De motie wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van ONS Voorschoten, D66, de PvdA en SP ervoor hebben gestemd.

In stemming komt motie 077 van D66, GroenLinks en ONS Voorschoten (totaaloverzicht verduurzaming).

De motie wordt bij handopsteken aangenomen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van de SP, de PvdA, D66, GroenLinks en ONS Voorschoten ervoor hebben gestemd.

In stemming komt motie 081 van de SP en ONS Voorschoten (plafond sociaal domein).

De motie wordt bij handopsteken aangenomen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de VVD, D66 en ONS Voorschoten ervoor hebben gestemd.

De heer **Van den Dool** (VVD): Voorzitter. We hadden heel duidelijk allemaal opgeschreven dat deze motie was overgenomen.

De **voorzitter**: De motie was wel overgenomen, maar de stemming was op verzoek van de SP, ter bevestiging.

Wethouder **Mol**: Dan kunnen ze een persberichtje maken.

De heer **Maassen** (SP): Nou nee, eigenlijk meen ik gewoon dat ik de wethouder had horen zeggen dat hij een positief advies gaf en niet dat hij de motie overnam. Het was dus meer vanwege de zuiverheid.

De heer **Andringa** (D66): Volgens mij is motie 088 overgenomen, niet ingetrokken.

De **voorzitter**: Die motie is ingetrokken omdat zij is overgenomen en omdat een toezegging is gedaan. De plaatsvervangend griffier snapt het allemaal. Dat is echt een geruststelling, hoor, zo'n "linkerhand".

In stemming komt motie 089 van de PvdA (reserve Duurzaamheid).

De motie wordt bij handopsteken verworpen, waarbij de **voorzitter** constateert dat de fractie van de PvdA ervoor heeft gestemd.

4. Bekrachtiging geheimhouding

Het voorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

5. Sluiting

De **voorzitter**: Ik zeg dank voor het vele werk dat is verricht door onze ambtelijke organisatie.

(Applaus)

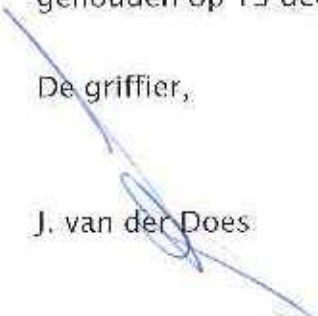
De **voorzitter**: En voor de wijze waarop u dit debat vanavond heeft gevoerd en voor de vele uurtjes die u en alle andere vrijwilligers in deze baan erin hebben gestoken.

De **voorzitter** sluit om 21.00 uur de vergadering.

Vastgesteld in de openbare vergadering van de raad der gemeente Voorschoten, gehouden op 13 december 2018.

De griffier,

J. van der Does

De voorzitter,

P.J. Bouvy-Koene

